

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Варшавська школа економіки

Балтійська Міжнародна Академія

Клайпедський університет, Литва

Грузинський технічний університет

Херсонський Національний технічний університет

Криворізькій державний педагогічний університет

Інформаційний центр «Майдан моніторинг»

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ «МОЛОДІЖНИЙ СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФОРУМ НТУ «ХПІ»

17 травня 2024 р.
м. Харків, Україна

Харків 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»**

Варшавська школа економіки

Балтійська Міжнародна Академія

Грузинський технічний університет

Херсонський Національний технічний університет

Криворізький національний університет

Інформаційний центр «Майдан моніторинг»

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ
«МОЛОДІЖНИЙ СОЦІОЛОГІЧНИЙ
ФОРУМ НТУ «ХП»**

**17 травня 2024 р.
м. Харків, Україна**

**Харків
НТУ «ХП»
2024**

Рецензенти:

Перевалова Людмила Вікторівна – кандидат філософських наук, професорка, НТУ «ХП»;

Ортіна Ганна Володимирівна – докторка наук з державного управління, професорка, Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного.

Редакційна колегія:

Мороз Володимир Михайлович – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Бірюкова Марина Василівна – докторка соціологічних наук, доцентка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Горошко Олена Ігорівна – докторка соціологічних наук, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Калагін Юрій Аркадійович – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Круглов Віталій Вікторович – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Терещенко Діна Акрамівна – докторка наук з державного управління, професорка, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Ляшенко Наталя Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Шанідзе Надія Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Григор'єва Світлана Василівна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Козлова Олена Аркадіївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП»;

Сутула Оксана Анатоліївна – старша викладачка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХП».

Р 64 Молодіжний соціологічний форум НТУ «ХП»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів 17 травня 2024 р. Харків: НТУ «ХП», 2024. 188 с. Укр., англ. мовами.

Збірник містить тези доповідей науковців, аспірантів, здобувачів вищої освіти – учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжний соціологічний форум НТУ «ХП», що відбулась 17 травня 2024 р.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Оргкомітет конференції може не поділяти висловлену авторами позицію.

Адреса редколегії: 61002, Харків, вул. Кирпичова, 2, корпус У1 / 807; НТУ «ХП», кафедра соціології і публічного управління.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу НТУ «ХП» заборонено!

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Zonghao Wu	
Gender in the modern society development.....	10
Богун Д.Ю.	
Соціальний портрет жінки-керівника в умовах соціальних змін сьогодення.....	13
Вінник В.С.	
Гендерні стереотипи у виборі кар'єри в сфері управління.....	16
Германова Ю.Д.	
Соціальні мережі як основний інструмент на озброєнні країни-агресора в інформаційній війні проти України.....	18
Горбатов О.С.	
Сімейні конфлікти в сучасних українських сім'ях: специфіка виникнення та їх подолання.....	22
Григор'єва С.В.	
Повсякденні практики та стиль життя українців на тлі війни.....	25
Журбін М. С.	
Спортивна екіпіровка як предмет соціологічного аналізу.....	28
Заприкут О. І.	
Специфіка розвитку волонтерського руху в Україні.....	32
Каширова Н. М.	
Розвиток теорії Character Assassination як інструмента управління репутацією.....	35
Кодикова П. В.	
Рівень тривоги людей під час воєнного стану.....	38
Косачов М. Е.	
Особливості сучасної управлінської культури керівника фітнес закладу: соціологічні аспекти.....	42
Логачова О. О.	
Що змушує людей з інвалідністю скоїти самогубство або зберегти життя.....	46
Лантій В. М.	
Складності усиновлення дітей в період війни.....	48

Макарова С. А.	
Соціологічний аналіз образу керівника в медіа.....	52
Мирошниченко А. Ю.	
Кризові екологічні комунікації на прикладі Харківщини.....	54
Павличенко К. О.	
Фактори, що впливають на приєднання жінок до Збройних Сил України	59
Пандоєв О. О.	
Здоровий спосіб життя як соціальний феномен.....	62
Пелих Є. О.	
Спонсорство як вид реклами.....	66
Таровська А. С.	
Сучасні соціологічні підходи до вивчення феномену вигорання спортсменів.....	68
Рудьонюк Є. А.	
Соціальна оцінка персоналу лікарні в умовах оптимізації управління.....	72
Пелих Є. О.	
Регулювання соціальними практиками вимушено переміщених осіб в Україні.....	75
Хекало А. Ю.	
Гендерне насильство щодо жінок в умовах війни.....	78
Шанідзе О. Д.	
Гендерна нерівність та виклики сьогодення	82
Яненко М. А.	
Роль української армії як агента соціалізації дітей в умовах війни.....	86

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ, СТУДЕНТСТВА ТА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Guo Lu	
Balancing creativity and discipline: the impact of kindergarten type on child socialization.....	90
Moroz Oleksandr	
Integrating tactical medicine training into university curriculum as a way to strengthen ukrainian society.....	94
Бубир Г.О.	
Специфіка соціальних ризиків зниження у студентів рухової активності під час дистанційного навчання.....	98
Ващенко К.В.	102

Світові тенденції неперервної вищої освіти.....	
<i>Ведмедовська Є.М.</i>	
Діагностика особливостей характеру майбутніх психологів.....	104
<i>Кремінь Д.А.</i>	
Взаємозв'язок мотивації до навчальної діяльності та стимулювання навчання у ЗВО.....	107
<i>Лобода В.В.</i>	
Моделі суміщення навчання та зайнятості.....	110
<i>Ляшенко М.А.</i>	
Зміни ставлення до гендерної рівності представників покоління «Z».....	114
<i>Музика Я.С.</i>	
Дистанційна освіта як об'єкт соціології освіти.....	117
<i>Радюк П.К.</i>	
Сутність культури дозвілля молоді.....	120
<i>Тимченко О.А.</i>	
Репродуктивні плани сучасного студентства.....	123

СЕКЦІЯ 3 ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ І СУСПІЛЬСТВА

<i>Негрієнко Ю.А.</i>	
Економічні та соціокультурні аспекти цифрової трансформації.....	127
<i>Рафаловська В.С.</i>	
Гендерні виміри професійних викликів у роботі фрілансера.....	131
<i>Рафаловська В.С.</i>	
Особливості використання вірусного маркетингу в сучасному суспільстві: соціологічний аналіз.....	132

СЕКЦІЯ 4 МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

<i>Наоюн Ліу</i>	
Sociocultural features of the Chinese internet community.....	136
<i>Гайдук П.О.</i>	
Управління ризиками в діяльності організації.....	139
<i>Дузь С.В.</i>	
Цифрові платформи як інструмент підвищення ефективності державного управління в депресивних регіонах.....	144
<i>Д'яченко К.С.</i>	149

Актуальні проблеми нормативно-правового механізму управлінням ДПП в Україні.....	
Конюхов Б.С.	
Виклики кібербезпеки в управлінні інформаційними ресурсами в системі державного управління.....	153
Краснобай О.С.	
Актуальні складові національно-патріотичного виховання української молоді в сучасних умовах.....	156
Мунтян К.В.	
Управління ризиками та протидія корупції для зміцнення національної безпеки в Україні	161
Проконова Ю.О.	
Засади інформаційної політики в сучасних українських реаліях.....	165
Старченко А.С.	
Удосконалення державних механізмів запобігання і протидії корупції в Україні: досвід держав-членів ЄС.....	169
Терещенко А.А.,	
Стейкхолдер-менеджмент як технологія управління комунікаціями закладів вищої освіти у сучасному освітньому просторі.....	172
Тищук О. М.	
Оптимізація державних витрат на забезпечення функціонування мережі закладів вищої освіти в Україні як напрям вдосконалення публічної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.....	176
Точилова О.І.	
Сучасна парадигма управління медичним закладом.....	180
Шморгун А.С.	
Принципи захисту об'єктів інтелектуальної власності в сучасних українських реаліях.....	182

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Zonghao Wu

student Department of Sociology and Public Administration
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»,
Kharkiv, Ukraine

GENDER IN THE MODERN SOCIETY DEVELOPMENT

ГЕНДЕР У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Driven by the forces of globalization and informatization, gender roles and equality have emerged as crucial issues that cannot be overlooked in social development. Despite significant advancements in women's social status, rights, and interests due to rapid economic growth, education, and cultural progress, gender inequality remains pervasive. This is particularly evident in career development, income disparities, and political participation. Therefore, conducting an in-depth examination of the evolution of gender roles in modern society, along with the challenges it presents – especially regarding the transformation of women's roles and strategies for achieving gender equality – holds immense theoretical and practical significance for promoting overall social progress.

Gender inequality can manifest in the economic development of society through limited access to resources and opportunities for women. For example, a low level of education among women can lead to decreased labour productivity and restrict their contribution to societal development. Scientific research [1] also confirms the correlation between gender and economic development. In countries where women have greater access to labour markets and financial resources, a higher level of economic growth and poverty reduction is observed.

In the field of education, although women have made significant progress in educational attainment, gender stereotypes and biases persist, influencing women's

decisions regarding educational choices and career development. In the labor market, while women's participation in the workplace has increased, structural barriers such as gender discrimination, unequal pay, and limited opportunities for advancement remain significant. In terms of political participation, women are still underrepresented at the political decision-making level, and their voices, rights, and interests are often not fully protected.

In addition to these overt barriers, sociocultural factors have also had a profound impact on shaping gender roles and achieving gender equality. Traditional gender concepts and social expectations often limit women's role positioning and development space, making it challenging to truly implement gender equality.

To solve these problems, a series of specific suggestions and strategies are proposed. First of all, strengthen gender equality education through curriculum reform and campus culture construction, improving awareness and understanding of gender equality in society as a whole, especially among young people, to establish correct gender concepts and break gender stereotypes. Second, formulate and implement more just and equal labour market policies, including promoting gender pay equality, strengthening supervision and punishment of gender discrimination in the workplace, and providing support and opportunities for women's career development to eliminate gender inequality in the workplace. There is also a need to strengthen women's representation in political decision-making and ensure that gender equality voices are fully reflected in policy making by increasing women's participation and influence in politics and decision-making.

To achieve these goals, governments, enterprises, social organizations, and individuals need to work together. The government should formulate and implement relevant policies and regulations to provide institutional guarantees for gender equality; Enterprises should pay attention to gender equality among employees and create a fair workplace environment. Social organizations should actively carry out gender equality publicity and education activities to improve the level of public awareness; Individuals should establish a correct gender concept, respect, and support the choices and development of others.

Changing entrenched gender stereotypes and norms is a prolonged and challenging process that often encounters resistance and backlash. Therefore, global development organizations must recognize that simply allocating funds to gender equality programs is not sufficient. It is necessary to review internal processes, structures, and practices that may themselves perpetuate gender inequality and limit the impact of their efforts. Effective support for women's and feminist movements requires long-term commitments, flexibility, and readiness to acknowledge the leading role of local activists and organizations in defining priorities and strategies. Instead of imposing decisions from the top down, global development organizations should act as partners providing resources, expertise, and an international platform to amplify the voices of women's and feminist movements.

Furthermore, it is essential to recognize that changing gender norms is a complex and multidimensional process that requires a comprehensive approach. Instead of fragmented and short-term projects, comprehensive initiatives involving various sectors of society, including education, media, religious institutions, and government policy, need to be supported [2].

Gender research in the development of contemporary society aims to achieve gender equality, overcome discrimination, and create a more inclusive and just world for all individuals, regardless of their gender, or gender identity. Scholars identify problematic areas, explore the causes and consequences of gender biases, and propose ways to address these issues. Through interdisciplinary approaches and diverse research methods, gender studies make a significant contribution to building a fairer and more equitable society.

References

1. World Bank Group. World Bank Group gender strategy: gender equality, poverty reduction and inclusive growth. Washington, D.C. 2015. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/820851>.
2. Cookson T., Fuentes L., Kuss M., & Bitterly J. Social Norms, Gender and Development: A Review of Research and Practice. 2023.

Богун Д.Ю.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Шанідзе Н.О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ ЖІНКИ КЕРІВНИКА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН СЬОГОДЕННЯ

SOCIAL PORTRAIT OF A FEMALE LEADER IN THE CONDITIONS OF TODAY'S SOCIAL CHANGES

Дедалі більше у сучасному українському суспільстві та культурі відбуваються зміни. А значить і те, що вважається чоловічим та жіночим, теж змінюється. Сьогодні ми бачимо, що жінки більше не прив'язані до будинку, а мають високооплачувану роботу, а чоловіки все частіше беруть на себе обов'язки по дому та догляду за дітьми, літніми і хворими родичами. Чоловіки змінюються та беруть участь у домашніх справах та турботах. В Україні все більше з'являється матеріалів, які руйнують усталені гендерні стереотипи про жінок та їх професійну самореалізацію: репортажі про жінок-військових, жінок-бізнесменів, керівників банків, жінок що зробили кар'єру науковців та жінки-політики. Світ змінився і для чоловіків і для жінок. І ті, й інші шукають нові шляхи самореалізації та свої нові ідентичності, спростовуючи існуючі гендерні стереотипи. Але ще є стереотипні уявлення про жінок та чоловіків на посаді керівника, які заважають жінкам очолювати керівні посади.

На думку, В. Громова [1], ідеальним «портретом» керівника як лідера змін у сучасних умовах (не зважаючи на гендерну приналежність) є, перш за все, такі риси: здатність приймати самостійні рішення та готовність їх відстоювати; вміння інтегрувати воедино три головні складові успіху будь-якої справи: ідеї, технології і менеджмент; готовність іти крок за кроком до нової якості навчального закладу; прагнення «зростити» ініціативу «знизу»;

готовність до сприйняття нових вимог; бажання і вміння долати нерозуміння колег; уміння не тільки ініціювати ті чи інші події, а й започатковувати глибинні процеси змін; здатність стерпіти «біль»; прихильність до теорії «малих справ».

Багато дослідників визначають відмінності, що притаманні саме жінкам-керівникам. На думку Дж. Роузнер [2], жінки користуються своїм вмінням спілкуватися і керують не так, як чоловіки. Вони домагаються успіху, використовуючи саме «жіночі» якості. Чоловіки-менеджери сприймають свою роботу як серію справ (або угод) із підлеглими, з нагородою за надані послуги або покаранням за не якісну роботу. При цьому вони частіше користуються владою, що дає їм займана посада. Жінки-менеджери керують так, щоб підлеглі поєднували свої інтереси з урахуванням інтересів групи, ставлячи перед собою більш широкі цілі. Свою владу жінки пов'язують з особистими якостями: чарівністю, контактністю, вмінням спілкуватися й інтенсивне працювати, а не із займаною посадою. Дж. Роузнер назвала їх стиль «перетворювальним». Основною характеристикою цього стилю є активна взаємодія із підлеглими, яких запрошують до участі в управлінні фірмою, з якими діляться владою й інформацією, у яких пробуджують інтерес до виконуваної роботи. В нашій країні цей стиль керівництва найчастіше визначають як демократичний. Працівники бачать, що керівництво довіряє їм, сприймає їх ідеї, в результаті зростає відданість підлеглих справи.

З початком повномасштабної війни в Україні жінки-керівники стикнулися з величезною кількістю нових викликів, однак вони вистояли та стали міцним тилом. Українські жінки керують цілими сферами, займаються волонтерською діяльністю у всіх сферах соціальної практики, знаходять гроші на зброю і спорядження, лікують поранених та захищають рідну землю зі зброєю в руках і при цьому гідно представляють Україну на міжнародних майданчиках.

Жіноче лідерство стало одним з потужних інструментів виживання для всієї країни. Як зазначає Христина Кіт [3], правозахисниця, голова асоціації жінок-юристок «Юрфем», окрім професійної роботи, доглядової праці та праці

вдома, жінки виконують функції забезпечення гуманітарною допомогою тих, хто цього потребує. Величезні виклики спіткали також тих, хто був змушений залишити територію України і шукати тимчасового захисту чи притулку за кордоном, оскільки найчастіше вимушеними переселенцями ставали ті, хто мають неповнолітніх дітей або родичів похилого віку, які потребують догляду. Поряд з викликами адаптації до нових умов життя на них навалилися й інші проблеми: економічної забезпеченості, житла, професійної реалізації, мовних бар'єрів і паралельно – догляду за дітьми й людьми старшого віку, хвилювання та догляд за тими, хто залишився на території України.

Однак війна, як правило, загострює патріархальні стереотипи, незалежно від того, яку роль виконує жінка, в умовах війни навантаження подвоюється і найчастіше ця праця є маловідомою, і низько оцінюваною. Відбувається героїзація чоловіків, оскільки переважно вони зараз служать у ЗСУ, чи мають доступ до ухвалення рішень, їхня роль ще більше підкреслюється. Проте жінки виконують не менш важливі для держави та армії завдання, тому Христина Кіт зазначає, що наразі це виклик – як на майбутнє забезпечити видимість жінок.

У підсумку можна зазначити, що досягнення успіху для жінок-керівників часто пов'язані зі значними викликами, які виникають через соціальні стереотипи та недостатність можливостей для підтримки їхніх рішень і за мирних часів. Однак при воєнному стані всі ці проблеми значно загострюються. Незважаючи на те, що гендерні стереотипи стають більш гнучкими з плином часу, є значний простір для поліпшення рівня рівноправності і рівності для жінок-керівників. Для підвищення рівня прийняття жінок-керівників і зменшення соціальних стереотипів потрібна додаткова просвіта, включаючи інформацію про досягнення жінок-керівників у різних сферах та роз'яснення позитивних наслідків, що можуть бути внаслідок їхньої роботи.

Список використаних джерел

1. Громовий В. Директори шкіл як лідери змін: місія неможлива?!
URL: http://egymnas.narod./book_01.3.3.htm (дата звертання 13.02.24).

2. Приходькіна Н.О. Гендер як соціальний статус жінки-керівника в освіті. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 4.

3. Роль жінки в умовах війни. URL: <https://w2u.world/eksperty/nezalezhno-vid-toho-iaku-rol-vidihraie-zhinka-v-umovakh-viiny-navantazhennia-podvoiuetsia-i-naichastishe-tsia-pratsia-ie-malovidomoiu-i-nyzkootsiniuvanoiu/>(дата звертання 13.02.24).

Вінник В.С.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра соціол. наук, професора Калагіна Ю.А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У ВИБОРІ КАРЄРИ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ

GENDER STEREOTYPES IN CHOOSING A CAREER IN THE FIELD OF MANAGEMENT

В сучасному світі проблема гендерних стереотипів залишається актуальною та важливою для дослідження. Особливо це стосується сфери управління, де сприйняття ролі статі може значно впливати на професійний вибір та кар'єрні можливості. Гендерні стереотипи впливають на те, як чоловіки та жінки сприймають себе у професійному середовищі, а також на їх вибір кар'єрних шляхів.

В епоху стрімкого соціокультурного розвитку та неперервного пошуку рівноправ'я, питання гендерної рівності у виборі професійного шляху в сфері управління набуває особливого важливості. Гендерні стереотипи, які ґрунтуються на вже існуючих уявленнях та очікуваннях стосовно ролей чоловіків та жінок у суспільстві, виявляють значний вплив на кар'єрні рішення та перспективи індивідів.

Наприклад, традиційні уявлення про те, що деякі сфери управління є властивими лише представникам однієї статі, а інші - іншій, можуть створювати обмеження для осіб, що прагнуть займатися конкретною кар'єрою. Гендерні стереотипи впливають на внутрішнє переконання про себе, формуючи образи індивідів щодо їхньої придатності для певних областей управлінської діяльності.

У цьому контексті важливо зрозуміти не лише наявність гендерних стереотипів, але й їхній вплив на рішення стосовно вибору професійного шляху в управлінні. Дослідження цієї проблеми спрямоване на розкриття та аналіз механізмів, які визначають, як чоловіки та жінки сприймають можливості в сфері управління, і як це впливає на їхні кар'єрні вибори.

В сучасному світі, де рівноправ'я та визнання індивідуальних здібностей стають ключовими цінностями, гендерні стереотипи продовжують впливати на професійні вибори та кар'єрні шляхи. Не зважаючи на зростання обізнаності щодо проблем гендерної нерівності, сфера управління залишається однією з тих областей, де стереотипи та очікування можуть визначати перспективи чоловіків та жінок.

Зазначити, що деякі позиції частіше асоціюються з однією статтю, а інші – з іншою, стає кроком у напрямку розкриття впливу гендерних уявлень на вибір професійної сфери. Існуючі стереотипи можуть ставити обмеження на вибір, впливати на рішення та визначати можливості кожного індивіда.

Це питання залишається актуальним, оскільки суспільство визнає важливість рівних можливостей для усіх, незалежно від статі. Активне вивчення гендерних стереотипів у виборі кар'єрного шляху в сфері управління не лише допоможе визначити корінні причини таких стереотипів, але й висвітлить шляхи для їхнього подолання.

Розуміння, як гендерні очікування впливають на кар'єрні можливості, має важливе значення для формування більш інклюзивного та рівноправного суспільства. Такий підхід сприятиме створенню умов, де кожна особа може вибирати професійний шлях вільно від обмежень гендерних стереотипів, а

отже, сприятиме нарощуванню різноманітності та інновацій у сфері управління.

Германова Ю.Д.,

здобувачка третього рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Горошко О. І.,

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-8644-6254>

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ НА ОЗБРОЄННІ КРАЇНИ-АГРЕСОРА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ ПРОТИ УКРАЇНИ

SOCIAL NETWORKS AS THE MAIN TOOL FOR ARMING THE AGGRESSOR COUNTRY IN THE INFORMATION WAR AGAINST UKRAINE

Коли країна-агресор розпочала інформаційну війну проти України? Питання, на яке важко надати однозначну відповідь. Українські науковці, які досліджують цю тематику, мають достатньо широкий спектр поглядів на це питання, називаючи різні періоди та події: 2003 рік (російсько-український конфлікт навколо о.Тузла); 2004 рік - Помаранчева революція; 2013 рік - початок Революції Гідності. Тобто інформаційна агресія передувала не лише повномасштабному вторгненню в Україну, але й подіям 2014 року - окупації частини Донецької і Луганської областей та анексії Криму.

Інструментарій країна-агресор мала достатньо різноманітний: медіа (традиційні та новітні), низка активно діючих в Україні проросійських політичних партій та громадських організацій і, безсумнівно, церковна мережа УПЦ МП.

Варто наголосити, що широко розгалужена мережа (про)російських телеканалів, які були доступні глядачам практично в кожній країні, формувала позиції, вигідні агресору, по всьому світові. Яскравий приклад - дослідження

П.Бричек-Врубель та М.Мощинського висвітлення підконтрольними країною-агресором медіа подій 2014 року в Україні. Інформаційна кампанія, під час якої пропаганда спочатку стверджувала, що агресор взагалі не мав наміру окупувати українські території і не вів жодних воєнних дій, намагаючись видати власних військових за місцевих ополченців, які діяли проти нової влади в Києві, а не військове вторгнення; пізніше, коли стало неможливо приховати, що «зелені чоловічки» мають сучасне російське військове устаткування, визнала присутність своїх військ, але продовжувала заперечувати вторгнення в Україну, заявляючи, що лише надавали підтримку «незгодним із русофобською політикою Києва повстанцям, яких переслідували», призвела до того, що західні уряди не мали достатньої аргументації, аби «вжити рішучих дій проти Росії», а Верховний головнокомандувач об'єднаних збройних сил НАТО в Європі Філіп Брідлав назвав російську операцію «найбільш вражаючим, найдивовижнішим блицкригом інформаційної війни, який ми коли-небудь бачили в історії інформаційної війни» [1]. Інформаційна кампанія вийшла настільки ефективною, що навіть в Україні частина населення щиро вірила в таку сконструйовану російською пропагандою реальність. Але за останні 10 років Україна зробила низку ефективних кроків, аби максимально обмежити вплив російської пропаганди на українське суспільство.

Ще у 2014 році під заборону в Україні опинилося мовлення низки російських пропагандистських телеканалів в ефірних та кабельних мережах, зокрема: «Первый канал. Всемирная сеть», «РТР-Планета», «НТВ-Мир» та інші [2]. Пізніше перелік доповнювався та розширювався, доступними російське телебачення залишалося для дуже обмеженого кола користувачів, які мали, наприклад, супутникове телебачення. Таким чином, український інформаційний простір вдалося практично повністю очистити від традиційних медіа ворога.

Подальший важливий крок було зроблено Україною в середині 2017 року – заборона російських соціальних мереж «Вконтакті» та «Однокласники», а також поштового сервісу «mail.ru» [3]. Буквально кілька цифр, аби

продемонструвати впливовість «Вконтакті» серед українців: щодобова аудиторія мережі в Україні в 2015 році складала 13 млн. десктопних користувачів, збільшення у порівнянні з попереднім роком склало 1 млн. користувачів або більше ніж на 8% [4]. І це дані станом на кінець 2015 року, тобто вже після початку російської агресії проти України.

Блокування «Вконтакті» та «Однокласників», безумовно, значно обмежило шкідливий вплив пропаганди на українців, проте, агресор не припиняє спроб керувати свідомістю наших громадян, відшукуючи альтернативні можливості. Роками оплотом кремлівської пропаганди виступали проросійські політичні партії та УПЦ МП. Після початку повномасштабного вторгнення через зміни в законодавстві та рішення судів діяльність проросійських партій в Україні потрапила під заборону. З проросійською церквою законодавчо остаточно питання ще не закрито, хоча один з зареєстрованих в Верховній Раді законопроектів, присвячений цій тематиці, пройшов перше читання. Поруч із цим, вплив УПЦ МП значно впав з початку «великої війни». Відповідно до результатів дослідження КМІС до прихожан УПЦ МП в червні 2020 року себе зараховували 15% опитаних українців, роком пізніше - 18%, а в липні 2022 року - лише 4% [5]. Одночасно треба наголосити, що представники УПЦ з початком повномасштабного вторгнення значно знизили публічну активність.

Тож основним інструментом впливу російської пропаганди на українське суспільство стають соціальні мережі, зокрема, популярні в Україні: Telegram, TikTok, Facebook, які майоріють незліченою кількістю проросійських каналів, груп та акаунтів. Наведемо надзвичайно красномовний приклад, пов'язаний з Facebook. В мережі наявна модерація контенту і періодично під санкції потрапляють проукраїнські дописи. Поруч із цим численні пости, розміщені на рекламній основі, в яких нагнітається ситуація навколо потенційного ворожого наступу на Харків, розповідається про масову панічну евакуацію з міста, не лише активно циркулюють в мережі, а й видаляються пости українських користувачів, які спростовують цю інформаційно-

психологічну операцію агресора.

Найбільшою проблемою є навіть не сам факт запуску такого ППСО ворога, а участь (часом – неусвідомлена) в його розповсюдженні з боку українців.

Підбиваючи підсумок, важливо наголосити:

– інформаційні кампанії країни-агресора проти України в соціальних мережах були, є і будуть, можливо, навіть посилюватимуться в залежності від ситуації на фронті;

– критичне сприйняття інформації українцями, інформаційна гігієна можуть значно знизити ефективність, на яку розраховує ворог.

Список використаних джерел

1. Bryczek- Wróbel P., Moszczyński. The evolution of the concept of information warfare in the modern information society of the post-truth era. *Defence Science Review*. 2022. № 13. P. 48-62. URL: <https://doi.org/10.37055/pno/136372>

2. Україна заборонила мовлення 14 російських каналів. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26539960.html> (дата звертання 11.02.24).

3. Указ Президента України №133/2017 від 15.05.2017 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850> (дата звертання 13.02.24).

4. «ВКонтакте» наростила аудиторію в Україні до 13 млн десктопов. URL: <https://www.rbc.ua/rus/lnews/vkontakte-narastila-auditoriyu-ukraine-8-1451414501.html> (дата звертання 13.02.24).

5. Динаміка релігійної самоідентифікації населення України: результати телефонного опитування, проведеного 6-20 липня 2022 року. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1129&page=1> (дата звертання 13.02.24).

Горбатов О.С.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С.В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СІМЕЙНІ КОНФЛІКТИ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ СІМ'ЯХ: СПЕЦИФІКА ВИНИКНЕННЯ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ

FAMILY CONFLICTS IN MODERN UKRAINIAN FAMILIES: THE SPECIFIC OCCURRENCE AND OVERCOMING OF THEM

Сучасна українська сім'я переживає кризу, яка викликана різною групою факторів. Серед таких факторів є: жахливі соціальні умови існування (малі пенсії, низькі заробітні плати, високі податки та ін.); стан війни, в якій опинилась Україна; нестабільне політичне та економічне становище та ін. Все це накладає негативний відбиток на українську сім'ю. Незважаючи на кризу сучасного українського суспільства, сім'я для багатьох продовжує бути найбільшою цінністю. Шлюби в сучасному українському суспільстві, порівняно з попередніми роками, укладаються значно рідше. Так, у 2018 році Міністерство юстиції зафіксувало рекордну кількість розлучень – 53860 розірваних шлюбів, в той час як у 2017 році їх було зареєстровано 33169. У 2018 році було укладено 229000 шлюбів, що на 20000 менше, ніж роком раніше. Експерти стверджують, що традиційні шлюби поступаються місцем так званім цивільним [1].

Для сучасних умов наростання економічної і політичної криз, подальшого розшарування суспільства, сім'я як динамічне утворення зазнає певних змін, що відбиваються, перш за все, на структурі і характері подружніх стосунків. Виникають порушення у сімейній комунікації, частішають кризи сім'ї, підвищується незадоволення шлюбом, змінюється стиль взаємодії між батьками і дітьми. Все це призводить до того, що в сучасній українській сім'ї трапляються конфлікти. Конфлікти існували в сім'ях будь-якої країни, на

виключенням є і українська сім'я. Вони еволюціонували та в ХХ столітті прийняли специфічну форму, якої не було в інші століття. Сімейні конфлікти в українських сім'ях починаються одразу після весілля. Українські сімейні пари часто скаржаться одне одному, починаючи від словесної та фізичної зловживань до особистих характеристик та поведінки. Після весілля одразу проходила ейфорії і починалися важкі сімейні випробування, які супроводжувалися конфліктами [2].

Середньо статистична молода українська сім'я не має власного житла, тому мешкає в одного з батьків. Це в свою чергу призводить до того, що теща або свекруха постійно вказують, критикують, повчають невістку або зятя. Багато кому це б не сподобалося, тому в сім'ї починаються сварки, конфлікти, навіть з фізичним насильством. Потім наступають конфлікти, причиною яких є матеріальна сторона. Коли чоловік заробляє більше жінки або навпаки. Або коли працює хтось один, а інший наглядає за дітьми. В Україні найгірше із заробітною платою в сільській місцевості, де роботи практично не має. Саме тут конфлікт – звична справа. Далі конфлікти трапляються з вихованням дітей.

Конфлікти в українських сім'ях часто трапляються через сімейний розподіл обов'язків, коли один вважає, що я краще буду виконувати одну роботу, а інший нехай виконує інші. Широкого розповсюдження дістали конфлікти через спільне користування якимось предметом: телефоном, комп'ютером, планшетом тощо. Також українські сім'ї конфліктують через використання стільникового телефону. Спільне використання електрики чи води. Ще одне банальне джерело конфліктів, коли у вас є одна особа, яка платить за те, що інша людина використовує легковажно. Татування, пірсинг, божевільні зачіски, важкий макіяж або короткі спідниці – це прості способи почати суперечки з батьками, які цінують традиційні образи. Іронічно, що традиційні батьки чомусь благословляються дітьми, які іронічно хочуть виразити свою індивідуальність, отримавши пірсинг або татування. За іронією долі, мільйони підлітків виявляють свою індивідуальність однаково. Сімейний перегляд телевізора. Коли ввечері вся сім'я збирається відпочити вона йде до

телевізора. І тут починається суперечки. Батько хоче дивитися футбольний матч, мати – любовний серіал-мелодраму, а діти – мультфільм [3].

Специфічність у виникненні сімейних конфліктів в сучасних українських сім'ях зводиться до того, що їх породжують проблеми українського суспільства, і сім'я як один з її елементів потрапляє в їх пастку. До таких проблем суспільства, які породжують сімейні конфлікти відносять: політичні проблеми Української держави; відсутність можливості реалізувати свій (реальний або уявний) особистісний потенціал; низькі заробітні плати тощо. Більшість українських сімей не можуть і не вміють попереджати сімейний конфлікт або долати його, якщо він стався.

Найчастіше наслідками сімейних конфліктів в сучасних українських сім'ях є:

- 1) розлучення;
- 2) сімейне насильство;
- 3) психологічні розлади членів сім'ї;
- 4) зниження згуртованості членів сім'ї;
- 5) збільшення неприязні до всього оточуючого.

Подолання сімейних конфліктів в українських сім'ях можливо завдяки:

- 1) поясненню (спокійна розмова про ситуацію в коректній формі із з'ясуванням причин проблем і шляхів їх подолання);
- 2) будь-якому утриманню від конфліктних ситуацій;
- 3) згладжуванню (дозволяє зняти напруженість, домогтися нормальних відносин);
- 4) адекватному реагуванню на будь-яку сімейну проблему з одночасною тенденцією вчитися на чужих помилках;
- 5) інтуїтивним (несистематичним) взаємним поступкам (поступливість подружжя в складних і простих ситуаціях сімейного життя) [3].

Список використаних джерел

1. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. С. 105-113.

2. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник. К.: МАУП, 2017 С. 99-100.

3. Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Торгова Л. В., Гриненко А. М. Конфліктологія: Навч. посіб. / За заг. ред. В. М. Петюха, Л. В. Торгової. К.: КНЕУ, 2019. 315 с.

Григор'єва С.В.,

здобувачка третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М.В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПОВСЯКДЕННІ ПРАКТИКИ ТА СТИЛЬ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ НА ТЛІ ВІЙНИ

DAILY PRACTICES AND LIFESTYLE OF UKRAINIANS IN THE BACKGROUND OF THE WAR

Інтерес до повсякденності у сучасній соціальній теорії відроджується під знаком «практичного повороту» (practice turn) – відокремлення світу рутинізованих практик у самостійну сферу досліджень. У роботах ряду сучасних соціологів «практика» розглядається як універсальна пояснювальна категорія, а сама повсякденність сприймається як перетин більш-менш структурованих потоків взаємодії. Однак за цим «більше/менше» ховається відмінність, яку прихильники «практичного повороту» старанно ігнорують. Перенесення уваги з відрізків діяльності на спосіб їх організації, послідовне вивчення структури та синтаксису взаємодії, що не залежить від змісту практик, диктує іншу, не «практичну» логіку мислення про повсякденну реальність. У цій логіці значущим стає зміст дій, які взаємопов'язані, співвідносяться один з одним. Такий «структуралістський» аналіз повсякденності протиставляє практикам фрейми – нередуковані та неконструйовані форми соціальної взаємодії.

Отже, під повсякденністю з позиції сучасних концепцій мікросоціології розуміються відносини між людьми, що мають рутинний характер, спосіб мислення, який формується на основі щоденного досвіду, соціальні норми та форми поведінки, що виникають у результаті повсякденного життя.

Відносно нещодавно, весною 2020 р., українська повсякденність зазнала суттєвих трансформацій внаслідок пандемії COVID-19, що змінила основи функціонування суспільних відносин, соціальних інститутів, організацій, зачепила кожную спільноту, сім'ю, окрему особу, помістивши кожного і кожную в нові умови функціонування, примусила адаптуватися до нових форматів соціальної взаємодії: локдаун, комунікативні обмеження, масковий режим, дистанціювання, ізоляція, віддалена робота та навчання, онлайн-комунікація тощо.

Пандемія COVID-19 вперше для сучасних поколінь показала, як легко і просто оголюються приховані від замиленого погляду основи соціального порядку, коли світ стикається з нетиповими обставинами. Руйнація рутини миттєво відчувається окремими особистостями і суспільством вцілому. Спочатку настає розгубленість, потім починаються спроби зорієнтуватися у нових умовах і пристосуватися до мінливого контексту життя. Інакше кажучи, включаються механізми кристалізації нових практик, які мають шанс стати маркерами нових буднів для людей, починається процес адаптації до мінливого середовища. Тому будь-яка схожа перебудова або реконфігурація відносин вкотре демонструє, що соціальний порядок, звичні практики є крихкими і стійкими водночас. Повсякденність, ще не встигнувши зламатися, вже починає відновлюватися, але у видозмінених, нових форматах.

Реалії українського суспільства різко, одномоментно, кардинально змінилися 24 лютого 2022 року. Сучасні реалії – це повномасштабна війна, руйнування міст і сіл російським агресором, загибель тисяч людей, насильство, масова вимушена міграція великої кількості громадян із зони активних бойових дій та потенційно небезпечних районів у безпечніші регіони країни та за кордон, втрата житла значною частиною населення, роботи, засобів для

існування, можливості дітей повноцінно навчатися тощо. Повсякденність українців кардинально змінилася.

За більше ніж два роки повномасштабної війни росії проти України для жителів територій, де ведуться активні бойові дії, в повсякденні реалії увійшли обстріли, «прильоти», облаштування побуту в сховищах, пристосування до «графіків обстрілів» та відключень електроенергії тощо. За цей час повсякденними стають ситуації, які часто повторюються в такій схожій формі, що вже не сприймається їх унікальність, яку вони можуть мати.

О. Шульга зазначає, що після рутинізації насильства на Євромайдані відбулася рутинізація бойових дій на Донбасі. Із нею відбулася й рутинізація відлуння бойових дій на решті території країни [1]. Сьогодні ми маємо справу із «рутинізованою війною».

Українська сучасність характеризується не тільки множинністю, тобто одночасним існуванням кількох варіантів соціального світу в одному тимчасовому та просторовому континуумі, а й постійною зміною цих варіантів у непередбачуваному напрямі та з невизначеним змістом [2].

Усі ці активності, соціальні практики, їх атрибути та антураж ілюструють те, що ми можемо назвати стилем життя індивіда чи групи. Соціологи часто використовують як синоніми такі поняття, як «звичайне щоденне існування», «повсякденні практики» або «рід/спосіб життя», «стиль життя». Слід зауважити, що поняття «стиль життя» та «спосіб життя» не є тотожними.

Нова дійсність переступає наш «особистий простір», інтегруючись новим набором правил у щоденну рутину: спускатись в укриття під час повітряних тривог, не фотографувати/знімати відео «прильотів» та не скидати їх у мережу; не перебувати на вулиці в комендантську годину; донатити для потреб ЗСУ тощо. Неминуче відбувається рутинізація нового досвіду. Війна виконує роль потужного провокатора, що будить «режим небезпеки», який вимагає від українців адаптації та реставрації зруйнованих соціальних рутин (або генерування нових). Після шокового перевантаження обов'язково слідує

рутинізація, що означає неминучість виробництва соціального порядку, тобто упорядкування соціального життя [2].

Список використаних джерел

1. Шульга О. Рутинізація небезпеки по-українському: від епідемій до війни. 2022, лютий, 12. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/rutinizatsija-nebezpeki-poukrajinskomu-vid-epidemij-do-vijni.html> (дата звертання 14.03.24)

2. Школяр М.В. Повсякденні практики та стиль життя українців на тлі війни. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/46-2023/6.pdf> (дата звертання 17.03.24)

Журбін М.С.,

здобувач другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СПОРТИВНА ЕКІПРОВКА ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

SPORTS EQUIPMENT AS A SUBJECT OF SOCIOLOGICAL ANALYSIS

Уже давно спорт перестав бути звичайним хобі чи символом здорового способу життя. На сьогодні це окрема галузь, що являє собою надзвичайно складну систему з великою кількістю складових елементів та видів зв'язку між ними. Саме тому ґрунтовні соціологічні дослідження в сфері фізичної культури та спорту мають стати основою для розробки та впровадження адекватної політики нашої держави в цій сфері. Невід'ємною частиною цих досліджень має бути історико-соціологічний аналіз процесів становлення сучасного спорту як індустрії. Це сприятиме кращому розумінню природи цього явища, його

внутрішню логіку розвитку та допоможе визначити подальші еволюційні тенденції.

Оскільки соціологія повинна враховувати історичні аспекти соціальних процесів, то й дослідженні, що зачіпають соціологічне питання моди спортивного одягу необхідно проводити на підставі аналізу історичної еволюції спортивних товарів. Неможливо уявити собі сучасну спортивну індустрію без виробництва і масового споживання спортивного одягу та інвентарю. Однак, ще декілька століть назад все було інакше. Навіть спортсмени вищого класу не використовували спеціальний одяг та екіпірування. Сьогодні ж спортивний одяг є не просто звичним елементом гардеробу сучасної людини, а й напрямом соціології моди. До видатних соціологів, що приділили вивченню моди багато уваги, можна віднести В. Зомбарта, Т. Веблена, Г. Тарда, Г. Спенсера, Г. Зіммеля, Г. Блумера, П. Бурдьє.

Мода стає цінністю, відколи зовнішня норма модної поведінки приймається індивідом (інтеріоризується), тобто стає на свідомому рівні внутрішньою потребою, бажанням. У таких умовах мода визначає суть і модель поведінки споживачів, та люди добровільно прагнуть бути модними.

Одними з перших, хто стали використовувати спортивну форму були гравці у футбол та крикет, хоча це і було спровоковано лише специфікою командних ігор: з метою вирізнення серед загальної маси у процесі змагання гравцями своїх товаришів або супротивників. Виникненню спортивного одягу сприяла діяльність та бурхливий розвиток клубів за інтересами наприкінці XIX ст. Клуби зазвичай поєднували індивідів однакового соціального стану, для яких спортивна форма була можливістю ідентифікувати себе зі своєю соціальною (референтною) групою. Така діяльність членів клубу ніколи не була регламентована спеціальними розпорядженнями, але наочно показувала уявлення людей про свій статус. Тому однією з головних функцій спортивного костюма було підкреслення соціальної приналежності спортсменів, об'єднаних у клубах, федераціях або асоціаціях, і дотримання світських манер та етикету.

Якщо говорити про комфорт і функціональність, то на першому етапі еволюції спортивного одягу це не було пріоритетом. У видах спорту, призначених для представників аристократії, а це переважна кількість видів спортивної діяльності на той період, головною була елегантність речей, коли зручності і практичності відходили на другорядний план.

Видозміні спортивного одягу сприяла також еволюція окремих спортивних видів. Наприклад, спочатку лижники змагалися в костюмах для ковзанярів, що не відповідало потребам лижного спорту, та невдовзі було розроблено одяг і екіпірування призначене спеціально для цього виду спорту.

Спорядження для гри в хокей на початку ХХ ст. включало вузькі штани на зразок тих, що носили ковзанярі. На початку 1920-х рр. гра у хокей потроху набуває жорстокого характеру, тому до екіпіровки було додано щитки для захисту рук та ніг, а в 1950-х рр. – панцир і шолом із ґратами. У 1930-х рр. додали спортивні штани, названі норвезькими, – із притаманними їм широкими колошами, стягнутими довкола щиколоток трикотажними стрічками.

Вагомим фактором у еволюції індустрії спортивного одягу став винахід швейної машини та її технічне вдосконалення наприкінці ХІХ ст. На ряду з цим велику роль в становленні та еволюції індустрії спортивного одягу зіграли новітні технічні методи, як наприклад, вулканізація каучуку, що використовується для виготовлення підошви.

З 20–30 рр. ХХ ст. стрімко зростає число спортивних змагань та заходів, що стає поворотним моментом в історії спортивного одягу. Від тепер спорт став модним, відтепер фізична активність розглядається як ідеал розвитку людини. Ідеал – це здорове тіло з виразними, гармонійно-розвиненими м'язами, і це все особливо підкреслювалося відповідним обтягуючим одягом і сорочками модних зразків 1920–1930-х рр. Гарна спортивна фігура та факт систематичних занять спортом стали виступати ознакою розвиненості особистості й успіху. Навпаки, надмірна вага, поганий стан здоров'я свідчило про, якщо не низький статусу, то певну неповноцінність.

Нові тенденції у суспільстві привернули увагу вчених-соціологів, які досліджували причини виникнення, поширення та соціальної значущості моди. За результатами праці Т. Веблена виходить, що причиною зміни моди є «показне (демонстративне) споживання», провідним мотивом якого є демонстрація свого високого соціального статусу. Демонстративне споживання – це «використання споживання у цілях демонстрації володіння багатством», споживання «як засіб підтримки репутації». Такий стиль споживання, на думку вченого, був притаманним для так званого «дозвіллевого класу» – нових заможних американців, що намагалися наслідувати вищий клас Європи, але при цьому виставляли своє споживання напоказ усім. Показне споживання допомагало дозвіллевому класу підтримувати своє уявлення про себе як еліту американського суспільства.

Приблизно в той же час аналогічний феномен споживання як сенсу соціального життя вивчався німецьким соціологом Г. Зіммелем. Його теорія зазначала, що в основі зміни моди лежить прагнення нижчих класів імітувати вищий клас у питанні зовнішнього вигляду та одягу. Коли вищий клас помічає, що його одяг імітується низами (у той час середній клас ще не сформувався), у нього формується потреба в соціальному дистанціюванні від загальної маси населення. Вищий клас створює нові модні тренди, що раз у раз імітуються нижчим класом, і в таким способом процес зміни моди повторюється знову і знову. Як наслідок, процес видозміни моди в одязі послідовно рухається зверху вниз до моменту, коли мода повністю не просочується до суспільства нижчих шарів.

Суспільне визнання та популярність спортсменів у ХХ ст. дозволяла їм революційним чином впливати на уявлення про одяг, індивідуальний вибір досить швидко перетворювався на масовий тренд. Часто, коли відомі модельєри співпрацювали зі світовими зірками спорту, то спортивна форма згодом тиражувалася і споживалася шанувальниками спорту, для яких символічна функція спортивного одягу набувала пріоритетного значення порівняно з її утилітарними характеристиками.

Сучасна індустрія спортивної моди комбінує у собі формування образу модної продукції, розробку дизайну конкретної моделі, забезпечення відповідного виробничого процесу, рекламу продукції, її просування та реалізацію на ринку. Спортивна мода має потребу у досконалій організації всієї системи, тому що від цього залежить бізнес, який приносить високі прибутки. На сьогодні ця обставина є важливим моментом функціонування індустрії спорту, тому що, пропонуючи ті чи інші зразки, спортивна мода формує змістовну сторону споживання – образ високоякісного товару, який ідентифікується з певним спортивним образом, соціальною характеристикою.

Заприкут О.І.,

здобувач другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С.В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

SPECIFICITY OF THE DEVELOPMENT OF THE VOLUNTEER MOVEMENT IN UKRAINE

Новітні громадянські практики українців досить швидко й органічно увійшли в реалії українського повсякдення і викликали серйозні суспільні зміни і в сприйнятті волонтерства як явища, і в контексті особистого залучення до виконання волонтерських обов'язків, і щодо визнання великого значення волонтерського руху в розвитку суспільних процесів як важливої складової громадянського суспільства. Але ці явища взаємопов'язані – з одного боку, діяльність українських волонтерів є прямим свідченням трансформаційних системних змін, що відбуваються в середовищі громадянського суспільства, і безпосереднім наслідком таких змін. А з іншого – публічністю своєї діяльності, веденням постійного соціального діалогу із громадою, ефективністю надання

волонтерських послуг активісти уже своєю чергою самі безпосередньо впливають на українське суспільство, закріплюючи в його самосвідомості принципи відповідальності, важливості активної особистої участі в трансформаційних змінах, що відбуваються у суспільстві, і, тим самим, – у процесах становлення української політичної нації.

Отже, сьогодні спостерігаємо традиційні та нетрадиційні технології волонтерської діяльності. Сучасними технологіями здійснюється волонтерська діяльність пов'язані з соціальними мережами, що є потужною та досить актуальною платформою де здійснюється волонтерська діяльність. Таким чином на таке явище, як волонтерство звертається більше уваги, тисячі користувачів соціальних мереж хоча б декілька разів в день бачуть на своїй сторінці (Facebook, Instagram) розміщені пости про допомогу, поширюючи між друзями зростає колосальна кількість людей, які дізнаються та жертвують кошти на благодійність. Тим самим залучається молодь до волонтерського руху.

Ще одна особливість волонтерства в Україні, це його інституалізація. Одним із етапів інституціоналізації є створення спеціалізованих установ – волонтерських організацій та об'єднань. Наразі, з лютого 2022 р, інститут волонтерства активно функціонує в Україні, структурується та спеціалізується. Двома основними сферами є військова та цивільна, в межах яких можна виділити безліч напрямків у яких працюють волонтери, підтримуючи життєдіяльність українського суспільства. У військовій сфері основними є такі напрямки діяльності: допомога в забезпеченні армії (закупівля і передача харчів, медикаментів, одягу, амуніції, обладнання, засобів зв'язку, плетіння маскувальних сіток, автомобілів), ремонт техніки, медична допомога постраждалим від бойових дій, навчання у наданні домедичної допомоги, допомога в обміні полоненими, юридична та психологічна підтримка військовослужбовців, донорство тощо. У цивільній сфері здійснюється допомога переселенцям, підтримка уразливих груп, забезпечення медичних закладів, організація різноманітних заходів (тренінги, семінари, лекції, виставки, майстер-класи) з підтримки населення, діяльність пов'язана з

охороною навколишнього середовища, допомога притулкам для тварин та ін.

Варто зазначити, що важливим аспектом волонтерства в Україні є те, що діяльність волонтерів (яка так чи інакше дозволена державою, хоча певною мірою все ще не повністю законодавчо врегульована) стимулює частину довіряючі суспільству, тим самим допомагаючи державі виконувати свої функції. Люди довіряють волонтерам, бо вважають їх самовідданими, чуйними та безкорисливими. Волонтерство мотивується почуттям громадянського обов'язку перед країною, народом і воїнами; морального обов'язку перед близькими, які беруть участь у бойових діях [1].

Волонтерська діяльність набирає обертів з кожним роком незалежності України, зокрема, з 2014 року волонтерство перелаштувалось на потреби, що виникли у зв'язку з війною росії проти України. Більшість міст України мають координаційні штаби, через які громадські та благодійні організації можуть підтримувати зв'язок та обмінюватися інформацією. Найбільш затребувані волонтери у таких сферах: координація центрів допомоги переселенцям, підготовка потенційного житла, надання психологічної допомоги дітям і дорослим, донорство крові, організація допомоги людям похилого віку [1].

На замовлення Організації Об'єднаних Націй у грудні 2014 року компанія GfK Ukraine провела загальнонаціональне дослідження стану волонтерства в Україні. Згідно з висновками дослідження 23 % українців мали досвід волонтерства, із них 9 % почали займатись волонтерством протягом останнього року. Саме у 2014 році для 70 % волонтерів основним напрямом стала допомога армії та пораненим.

Також важливим є те що загалом українці вважають, що волонтерський рух відіграє значну роль у суспільних процесах: 62 % відзначають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 35 % схильні вважати, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81 % визначають волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства [2].

За часів незалежності України державою видано низку нормативно законодавчих актів щодо підтримки та розвитку волонтерського руху, зокрема

у законах України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (21.06 2001 р.), «Про соціальні послуги» (19.06.2003 р.) добровільна праця волонтерів визнається необхідною та суспільно корисною, 23 квітня 2003 року Кабінетом Міністрів України було видано розпорядження «Про утворення координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху», а 19 квітня 2011 року набрав чинності Закон України «Про волонтерську діяльність» [3].

Список використаних джерел

1. Краснокутська Л. Розвиток волонтерського руху в Україні. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11977/1/35-38.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).
2. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html>. (дата звернення: 21.02.2024).
3. Менеджмент волонтерських груп від А до Я. Навчально-методичний посібник. Київ, 2012. 288с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3486/1/T_LYAKH_MVGVADZ_KSP&SR_IL.PDF (дата звернення: 21.02.2024).

Каширова Н. М.,

здобувачка третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Горошко О. І.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**РОЗВИТОК ТЕОРІЇ CHARACTER ASSASSINATION ЯК ІНСТРУМЕНТА
УПРАВЛІННЯ РЕПУТАЦІЄЮ**

**DEVELOPMENT OF CHARACTER ASSASSINATION THEORY AS A
REPUTATION MANAGEMENT TOOL**

Концепт руйнування репутації (англ. character assassination) вивчають як багатогранне та міждисциплінарне складне явище, що стикається з соціально-політичної та культурної сферами: фокусується на особливостях соціальної динаміки, політичної структури та культурному контексті. Теорію розглядають як окремі напрями науки, так і вивчають з точки зору міждисциплінарного підходу. Багато досліджень з таких питань базуються на теоріях риторики та психології.

В соціології теорія character assassination розглядається як соціокультурний феномен в структурі крос-культурного розуміння особливості процесів суспільств країн. Дослідники часто зосереджуються на соціальній динаміці, владних структурах і культурних контекстах, які формують це явище.

Зараз активно вивчається як сучасні суспільні думки, так й тенденції віртуальної реальності, які впливають на людину, та суспільство. Зі змінами в ЗМІ, з розвитком інтернет-комунікації та соціальних мереж, феномен руйнування репутації набуває нових рис та особливості.

Перша згадка про феномен була у 1950р., коли Джером Девіс (Jerome Davis) в книзі «Character assassination» [1] написав про типі атак з приводу руйнування репутації та виявив в них політичний мотив.

В 1963 р. Говард Беккер [2] в теорії навішування ярликів та морального підприємництва пише про лінзу, через яку можна проаналізувати соціальні процеси, пов'язані зі стигматизацією та конструюванням девіантності. Він виявляє ролі соціальних акторів, інституцій та медіа, які приймають участь в негативному напрямку: формуванні ярликів, що руйнують репутації.

Концепція Чарльза Тіллі, друга половина ХХ ст., стосовно «репертуарів суперечок» і дослідження суперечливої політики надають інформацію щодо стратегічного використання тактик і наративів у соціальних конфліктах, у тому числі в кампаніях із знищення персонажів. Він підкреслює важливість контексту з історії, колективних дій та владних відносин, коли формується динаміка репутаційних атак.

Єрік Шираєв з дослідниками відрізняють атаки за кількістю, часу,

спонтанні або сплановані, на його думку треба приділяти увагу портретам «вбивці» та «жертви» [3].

В 2019 и 2021 р.р. вийшли роботи Сергія Самойленка «The Applied Social Theory of Character Assassination» [4] і «Character Assassination: Sociocultural Perspectives» [5]. Одним з ключових внесків є нова концепція розуміння та аналізу руйнування репутації. Спираючись на міждисциплінарні перспективи з психології, комунікаційних студій, соціології та політології, його дослідження дає детальне розуміння різних факторів, що відіграють роль у кампаніях із замовних руйнувань. Він розглядає руйнування репутації як багатогранне явище, на яке впливає індивідуальна, міжособистісна та суспільна динаміка.

Самойленко заглиблюється у роль медіа та технологій, які сприяють процесу руйнування. За допомогою ретельного аналізу ЗМІ, соціальних мереж та онлайн-дискурсу він досліджує, як цифрові платформи трансформували інформаційне поле для поширення дезінформації та посилення шкідливих наративів.

З переліку досліджень можна характеризувати феномен character assassination як негативну інформацію або наклеп на особистість, що означає навмисну і зловмисну спробу заплямувати репутацію або довіру до особи чи групи осіб шляхом поширення неправдивої або оманливої інформації. розуміння різних тактик і стратегій, що застосовуються в кампаніях «руйнування репутації». Вони можуть виглядати як поширення чуток і пліток чи маніпулювання медійними наративами та використання платформ соціальних мереж для цілеспрямованих атак.

Зараз цей феномен привертає все більше уваги в останні роки, через її значний вплив на окремих осіб, організації та суспільство в цілому.

References

1. Davis J. Character Assassination. New York: Philosophical Library, 1950. 259 p.

2. Becker H. Outsiders: studies in the sociology of deviance. New York: The Free Press of Glencoe. 1963. 179 p.
3. Shiraev E., Keohane J., Icks M., Samoilenko S. Character Assassination and Reputation Management: Theory and Applications. Routledge, 2021. 434p.
4. Samoilenko S. The Applied Social Theory Of Character Assassination. *Journal of Applied Social Theory*. 2021. Vol 1. No 3.
5. Samoilenko S. Character Assassination: The Sociocultural Perspective. *Journal of Applied Social Theory*. 2021. Vol 1. No 3. P.186-205.

Кодикова П. В.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Шанідзе Н. О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РІВЕНЬ ТРИВОГИ ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

LEVEL OF ANXIETY OF PEOPLE DURING MARITAL STATE

З початку повномасштабного військового вторгнення Росії в Україну близько семи мільйонів людей були змушені покинути свої домівки в пошуках безпечного притулку для себе та своїх близьких. Для більшості людей війна стала раптовою подією, до якої вони не були готові, а ключові рішення про міграцію заради виживання приймалися поспіхом, під звуки вибухів снарядів. Уся ця ситуація не могла не позначитися на психологічному та емоційному станах всього населення країни – військових, цивільних і дітей. Через ці обставини була сформована невизначеність у різноманітних аспектах життя: фінансовому, політичному, соціальному, безпековому, яка значно підвищила рівень тривоги.

«Тривога як емоційний стан є нормальною і важливою реакцією організму на небезпечну ситуацію, але її затягування є серйозною проблемою,

оскільки зростає ймовірність її трансформації в тривожність як особистісну рису» [1, с.123]

Отже, саме тому питання діагностики рівня тривоги у людей та способи збереження психічного здоров'я, нормалізації психоемоційного стану посідає важливе місце в контексті актуальних проблем соціально-психологічної адаптації та особистої безпеки. У зв'язку з цим основною проблемою, з якою зіткнулися фахівці у сфері психічного здоров'я, стала соціально-психологічна підтримка та психоосвіта щодо науково обґрунтованих протоколів самопомогі особам, які перебувають у гострій кризовій ситуації, з метою відновлення психоемоційного благополуччя населення.[2]

Як визначають науковці, тривога – негативний стан, що виникає в ситуаціях невизначеної небезпеки, а також в очікуванні несприятливого розвитку подій. На відміну від страху як реакції на конкурентну загрозу, тривога являє собою генералізований, дифузний або безпредметний страх. [3, с.177] Тривожність – індивідуальна властивість особи, риса характеру, що проявляється схильністю до надмірного хвилювання, стану тривоги в ситуаціях, які загрожують, на думку цієї особи, неприємностями, невдачами, фрустрацією.

Про наявність у людини тривожного розладу може свідчити сукупність мінімум 4 представлених нижче ознак:

- 1) постійне відчуття напруженості і важкі передчуття;
- 2) переконаність у власній соціальній нездатності, непривабливості й малоцінності в порівнянні з іншими;
- 3) висока стурбованість критикою на власну адресу або неприйняттям з боку інших осіб;
- 4) небажання вступати у між особисті відносини без гарантії сподобатися;
- 5) обмеження життєвого укладу через потребу у фізичній безпеці;
- 6) ухилення від професійної і соціальної діяльності, пов'язаної з частими міжособистісними контактами, внаслідок побоювання критики, осуду або ігнорування.

Існує кілька теорій у вивченні тривоги та тривожності. Найбільш поширеними та розробленими у психології з дослідження тривоги є:

– теорія З. Фрейда. (На його думку, біологічні потяги при зіткненні із соціальними заборонами ведуть до виникнення неврозів та тривожності. Це, на думку З. Фрейда, відбувається протягом усього життя індивіда.)

– теорія А. Адлера. (Відповідно до його теорії в основі неврозів лежить почуття тривоги, яке виникає внаслідок невдалого соціального досвіду, або індивід через свої індивідуальні особливості не зміг домогтися бажаного.)

– теорія К. Хорні. (Головними джерелами тривоги є неправильні людські відносини, а не конфлікт між біологічними потягами та соціальними заборонами. На його думку, у людини існує низка невротичних потреб, завдяки яким вона прагне позбутися тривоги.)

– теорія Е. Фромма. (На його думку, тривожність пов'язана з історичним розвитком людства, а саме з переходом від класової структури та способом виробництва до капіталізму, тобто Фромм у межах цієї теорії вводить поняття «природні соціальні зв'язки», під якими він має на увазі зв'язок індивіда зі світом первинними зв'язками, що були у первісному суспільстві.)

Відчуття тривоги, виражене в показниках рівня тривожності, неминуче впливає на всі види діяльності людини, у тому числі й працездатність. Високий рівень тривожності ускладнює пізнавальну діяльність, звужуючи зону уваги та гнучкість стратегій дій, знижує інтелектуальну працездатність, дезорганізує діяльність включно до відмови від неї, викликає надмірну емоційну напругу, а в довгостроковій перспективі – сприяє формуванню низької самооцінки.

Причини, що викликають тривогу і що впливають на зміну її рівня – різноманітні. Умовно причини можна поділити на суб'єктивні та об'єктивні. До суб'єктивних відносяться причини з очікуванням невдачі та розчарування від майбутніх подій. Суб'єктивні причини тривожності також часто можна охарактеризувати як уявні, тобто ті, які людина вигадує і які не мають відношення до об'єктивної реальності.

Чинники розвитку певного рівня тривожності також можна розділити на дві основні групи: внутрішні (біологічні) та зовнішні (соціальні). Внутрішні чинники пов'язані, по-перше, з особливостями нервової системи людини. Також внутрішніми чинниками можуть бути певні особливості фізичного здоров'я людини. Зовнішні чинники розвитку рівня тривожності можна розділити ще на дві підгрупи: ті, що безпосередньо формували рівень тривожності в дитинстві та в підлітковому віці (сім'я, виховання, навчання, спілкування, відносини з близькими, культура, хобі, місце знаходження), та ті, що впливають на тривожність в теперішньому часі.

Нами було проведено емпіричне дослідження 10 осіб, які були поділені на дві групи: 4 чоловіка у віці 30-65 років і 6 жінок у віці 30-53 років. У такий не легкий час всі люди по різному переживають війну. Тому дослідити рівень тривоги у людей – це необхідно. Для наукового обґрунтування результатів дослідження рівня тривоги людей під час воєнного стану були використані такі методики: тест дослідження тривожності за Спілбергером та особистісна шкала проявів тривоги за Дж. Тейлором. Також був використаний статистичний метод, а саме непараметричний критерій Манна-Уїтні.

Результати за методикою Спілбергера чоловіків і жінок показали нам, що серед обох груп низького рівня тривожності зовсім не виявлено, переважає більш всього помірний рівень тривожності і менш всього – високий. Результати за методикою Тейлора чоловіків і жінок показали нам, що серед обох груп низького рівня, середнього з тенденцією до низького рівня, дуже високого рівня тривожності зовсім не виявлено, переважає більш всього середній рівень з тенденцією до високого рівня та високий рівень тривожності. Статистичний аналіз за двома методиками дозволив визначити, що достовірних відмінностей між групами піддослідних немає.

Отже, виявлено, що тривога – негативний стан, що виникає в ситуаціях невизначеної небезпеки, а тривожність – це індивідуальна властивість особи, риса характеру, що проявляється схильністю до надмірного хвилювання, стану тривоги в ситуаціях, які загрожують, на думку цієї особи, неприємностями,

невдачами, фрустрацією. Емпіричне дослідження показало, що і чоловіки, як і жінки на у приблизно рівній мірі схильні більше до високого рівня тривоги. Але у наш час – це не дивно, по іншому і не може бути. Головне – це потрібно усвідомлювати і працювати над зниженням рівня тривоги.

Список використаних джерел

1. Петухова І. О., Заушнікова М. Ю., Клевець Л. М. Способи зниження тривоги населення в умовах війни. *Вісник національного університету оборони України: Питання психології*. Київ, 2022. № 68(4). С. 123-129.

2. Zaushnikova M., Petukhova I. Psychological Help for a Person in a State of Acute Crisis. *European Journal of Life Safety and Stability*. 2022. № 2660-9630. С. 20-23.

3. Аханова А. В. Загальна та вікова психологія. Навчальний посібник. Луцьк, 2021. 192 с.

Косачов М. Е.,

здобувач другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ФІТНЕС ЗАКЛАДУ: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

FEATURES OF THE MODERN MANAGEMENT CULTURE OF THE HEAD OF A FITNESS INSTITUTION: SOCIOLOGICAL ASPECTS

Спорт – це ефективний засіб фізичного виховання, його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення, і в цьому плані спорт має міжнародне значення. За даними літературних джерел в сучасному світі у міжнародний спортивний рух залучено близько 4,5 млрд. осіб [2]. Не виключенням є і Україна, 13% громадян

нашої держави регулярно займаються спортом і ця цифра постійно зростає [3]. Сфера фізичної культури і спорту в Україні ділиться на два великі сегменти: професійний спорт (спорт вищих досягнень) і масова фізична культура та спорт. Питаннями професійного спорту займаються центральні регіональні органи влади, проблемами масової фізичної культури і спорту - органи місцевого самоврядування [1]. Фітнес-індустрія займає проміжне місце між спортом високих досягнень та масовою фізичною культурою.

Дослідження дозволяють зазначити, що в Україні існує чотири базові організаційні форми діяльності спортивних клубів: професійні спортивні клуби, відомчі спортивні клуби, фізкультурно-спортивні товариства, приватні спортивні клуби [4].

Також, американський фахівець спортивно-оздоровчої індустрії Уолф виділяє такі види клубів як: комерційні оздоровчі центри та атлетичні клуби, приватні спортивно-оздоровчі клуби, оздоровчі центри-клуби в готелях, великих житлових будинках, клуби, які належать різним асоціаціям; спортивно-оздоровчі клуби-центри корпорацій, фірм, компаній, центри-клуби серцево-судинної реабілітації, спортивно-медичні центри-клуби, любительські та професійні клуби з видів спорту [1, 4].

Кажучи про фітнес заклади України, у довоєнний період функціонували усі вище зазначені спортивні фітнес-центри. Через низьку підтримку спорту державою стало необхідним шукати нові шляхи його популяризації та донесення до різних верств населення. Одним із таких шляхів є приватні спортивні клуби. Світовий досвід показує, що створення мережі спортивних клубів є ефективним засобом оздоровлення громадян держави. Так, наприклад, у Японії на кожні 25-30 осіб приходиться один спортивний клуб, у Німеччині існує 90 тис. клубів які охоплюють понад 27 млн. мешканців країни. Не випадково ці країни займають провідні позиції по тривалості життя населення у світі. Однак, фахівці зазначають що спортивних установ не вистачає і підтримка держави не є достатньою. Це зумовлює важливість та необхідність створення та розвиток приватних спортивних клубів, які працюють на відкритій

комерційній основі [5].

На сьогоднішній день, в Україні у воєнний період діють якнайбільше 73% фітнес клубів, порівняно з довоєнним станом, 15% фітнес закладів тимчасово не діють, 8% закладів закрили свою діяльність, 4% закладів змінили свій рід діяльності, або об'єдналися з іншими спортивними організаціями.

В останні роки система управління фітнес закладами зіткнулася зі значними труднощами, оскільки менеджерам фітнес закладів доводиться працювати в нових економічних і соціокультурних умовах. Вирішення стратегічних завдань залежить від якісного менеджменту, умінь і навичок їх керівників, а також володіння ними матеріалами, методами і формами ефективного управління. Тому сьогодні керівникам фітнес закладів необхідно постійно підвищувати рівень культури управління. Оскільки управлінську діяльність менеджера відносять до професійної, її основною характеристикою є освіта, яка за певних умов може бути компенсована самоосвітою, підвищенням кваліфікації та практичним досвідом. Розглядаються інші характеристики професії: спеціалізація і конкретний предмет праці - вказується на мету управління, конкретні засоби і знаряддя, виробництво управлінської праці, розподіл часу за основним видом діяльності, локальні параметри робочого місця. Обґрунтування кваліфікації діяльності керівника фітнес закладу як професійної. Професійна діяльність керівника вимагає спеціальної підготовки, певних професійних характеристик, професійної компетентності, культури управління. Така діяльність удосконалює особистість, розширює її можливості, вводить її у сферу соціальної, економічної та духовної взаємодії з колективом, створює її мотиваційне коло, змінює ціннісну спрямованість. Культура управління як складова професійної діяльності характеризується особливостями усвідомлення поведінки та діяльності людей в організації і входить у сферу культури праці, культури професійної управлінської діяльності. На особистісному рівні управління складається з певних характеристик, якостей і поведінки керівника, які безпосередньо впливають на організацію співпраці працівників для досягнення загальних цілей організації.

Важливими для дослідження є висновки науковців щодо гідності розгляду професійної культури керівника фітнес закладу як комплексної, інтегрованої особистісної властивості. Мова йде про вивчення особливостей персональної управлінської діяльності, суті управлінської культури як особистої властивості, оскільки ми говоримо не про суб'єкт управління, що звісно може бути не тільки індивідуальним, але й груповим, а про керівника фітнес закладу – директора, заступника директора, перш за все як професіонала, з притаманними йому особистісними якостями. Аналіз розглянутого поняття у такому аспекті дає змогу говорити про те, що управлінська культура – це властивість, що притаманна керівнику фітнес закладу як особистості, але виявляється вона в усіх сферах його діяльності як професіонала і зробити висновок про те, що поняття «управлінська культура керівника фітнес закладу» є, з одного боку, видовим (окремим) по відношенню до більш загальних (управлінська культура керівника, управлінська культура, культура праці), з іншого – управлінська культура може бути розглянута як одна з характеристик особистості керівника фітнес закладу, яка суттєво впливає на якість його професійної управлінської діяльності. Вважаю, що спеціальна підготовка керівного складу є проблемою важливою та актуальною сьогодні. Працівники органів управління здебільшого не мають відповідної професійної підготовки до управління. Як правило, вони є висококваліфікованими фахівцями з різних напрямів фітнес індустрії. Тому витoki проблеми невідповідності реального рівня управлінської культури керівників навчальних закладів необхідному для ефективного управління криються саме у відсутності професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Лисенко І.А. Сутність управлінської діяльності сучасних керівників фізкультурно-спортивних організацій в Україні: *Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції*. К.: ДУІТ. 2020. С. 61-63.

2. Антонова І. В. Управління фітнес-клубом: навчальний посібник. Київ:

Центр учбової літератури, 2018. 300 с.

3. Акімова М., Мічуда Ю., Андрєєва О. Удосконалення організаційно-управлінського забезпечення оздоровчо-рекреаційної рухової активності осіб зрілого віку. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 1. С. 37–43.

4. Putiatina G. M. The social mechanism of self-development of the system of recreational motor activity of the population of Ukraine in conditions of the circular economy. *Ukrainian Journal of Medicine, Biology and Sport*. 2020. № 4(26). С. 479-84.

Логачова О. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Шанідзе Н. О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЩО ЗМУШУЄ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ СКОЇТИ САМОГУБСТВО АБО ЗБЕРЕГТИ ЖИТТЯ

WHAT MAKES PEOPLE WITH DISABILITIES COMMIT SUICIDE OR SAVE THEIR LIVES

Життя – це безцінний подарунок, але у той самий час і складний урок. Кожен отримує у подарунок життя і кожен отримує своє велике випробування, яке має прорости для того щоб стати вільним всередині себе і своїм прикладом показати іншим, що можливо все, що усі обмеження знаходяться лише у нашій голові. Але нажаль далеко не всі у кінцевому рахунку проходять той тернистий шлях, що підготувало їм життя і чи то з власної волі, чи то під тиском обставин закінчують урок не дочекавшись дзвінку і знаходять можливість повернути подарунок який не підлягає обміну і поверненню зважившись на суїцид.

Суїцид – це умисне спричинення власної смерті, часто вчинене з відчаю,

причини якого безліч: нерозділене кохання, самотність, психічні розлади, стрес, інвалідність тощо...

І якщо про самогубство з причин психічних розладів, стресу, самотності та нерозділеного кохання говорять багато і відкрито, то про інвалідність всі мовчать часто, навіть не розглядаючи її як вагому причину, хоча саме через це їх чимало. Майже кожна людина з обмеженими можливостями замислювалася про самогубство, але хтось таки зберіг життя. Тож сьогодні за допомогою нашої роботи ми пропонуємо розібратись, що змушує людей з інвалідністю скоїти самогубство або зберегти життя?

Фактори, які підштовхують людей з обмеженими можливостями до самогубства:

1. Булінг у школі та суспільстві;
2. Страх самотності;
3. Страх стати «тягарем» для своїх близьких;
4. Жорстоке ставлення до людини у родині;
5. Відсутність підтримки;
6. Відсутність соціалізації;
7. Відсутність мети у житті;

Багато таких людей зізнаються, що переломним для них став саме період підліткового віку, коли вони свідомо почали звертати увагу на те, що відрізняє їх від інших людей.

Цитати : «Так, я думала про самогубство в підлітковому віці, коли почала помічати різницю між мною та іншими людьми. Важливо, що я була переконана в тому, що моє мислення не є якимось особливим, що дислексія та проблеми з концентрацією - це особливість всіх людей навколо. Але у людей навколо мене не було проблем з технікою читання, математикою, їм вистачало 45 хвилин уроку на написання контрольних і у мене закріпилася думка, що я просто гірше всіх інших. Що мене оточують люди, які за визначенням розумніші та в усьому кращі за мене. Масло в вогонь додавала ще й моя родина, тому що мене постійно порівнювали з іншими і я чула слова по типу: а

от у моєї подруги онучка може прочитати біжучий рядок в новинах, а ти ні, тобі треба , працювати над собою більше. Цей етап минув коли я зрозуміла, що не гірша за інших, а у мене інакше працює мозок ". (анонім)

«У 10 років, я зважився на спробу самогубства, я вирішив утопити себе у ванній. Голоси у моїй голові не замовкали я постійно чув: « ти безпорадний», «ти виродок», «ти негарний, ти ніколи нічого не досягнеш», але коли я закрив очі, побачив батьків, що плачуть на цвинтарі, я сказав собі, що більше ніколи не нарікатиму на свою долю і житиму на повну. Лише любов батьків урятувала мене». (Нік Вуйчич)

Таким чином, з цих цитат ми можемо побачити не лише ті фактори, що гублять таких людей, але і ті, що дозволяють триматись за життя. Наприклад: любов до батьків, прагнення надихати, соціалізація, психологічна підтримка, віра, підтримуюче оточення. Ці прості і одно час складні пункти допомагають рано чи пізно перетворити своє обмеження на власну силу. У іншому ж випадку такі люди замикаються у собі, зневірюються і вважаючи, що нічого змінити не можливо, приходять до описаного вище трагічного фіналу власної історії.

Лантій В. М.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд, соціол. наук, доцентки Ляшенко Н. О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СКЛАДНОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В ПЕРІОД ВІЙНИ

DIFFICULTIES OF CHILD ADOPTION DURING THE WAR

Через війну збільшується кількість дітей, які стають сиротами. За даними «Опендатабот» загальна кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні — 66,5 тис., з яких діти-сироти — 22,3 тис.[1].

Але у період війни усиновлення дітей стає надзвичайно складним завданням через різноманітні причини. Існує різноманіття класифікацій дітей-сиріт:

– Перша класифікація – це діти, які втратили опіку через втрату батьків, що створює складні умови для їхнього подальшого життя та усиновлення;

– Друга класифікація дітей-сиріт враховує їхній стан здоров'я, оскільки цей фактор має значення для потенційних опікунів або усиновителів. Діти з особливими потребами, такими як фізичні або розумові обмеження, хронічні хвороби або психічні розлади, часто потребують спеціального медичного догляду та підтримки. Це може включати регулярні візити до лікаря, фізіотерапію, психологічну підтримку та інші види терапії. Такий особливий догляд може бути часом і ресурсом затратним, і тому не кожна сім'я готова або здатна забезпечити його.

– Третя класифікація ґрунтується на вікових параметрах дітей. Старші діти-сироти зазвичай мають складніше відчуття усиновлення, оскільки багато потенційних опікунів віддають перевагу молодшим дітям. Це може бути зумовлено кількома факторами. По-перше, деякі люди вірять, що молодші діти більш адаптивні та легше пристосовуються до нового середовища. По-друге, багато опікунів прагнуть виховувати дитину від самого початку її життя, щоб вони могли впливати на її розвиток та виховання. Окрім того, існує переконання, що молодші діти можуть бути легше підтримувати близькі стосунки з новими батьками або опікунами, оскільки вони ще не сформували такі сильні зв'язки зі своєю минулою сім'єю. У зв'язку з цим, старші діти-сироти часто мають складніше знайти новий дім у порівнянні з молодшими дітьми.

– Четверта класифікація усиновленням в рамках сімейних зв'язків. Особливу увагу слід приділити ситуаціям, коли діти є братами чи сестрами, оскільки усиновлення цможе мати значення для їхнього щасливого та стабільного майбутнього. В ситуаціях, коли діти з однієї родини усиновлюються окремо, це може порушити їхні стосунки та взаємодію. Для

дітей важливо мати можливість залишатися разом зі своїми братами і сестрами для підтримки один одного та збереження сімейних зв'язків

– П'ята класифікація за тривалістю. Вона розглядає дітей-сиріт, які можуть бути у такому статусі протягом різного періоду часу. Деякі з них - це новонароджені діти, які з моменту народження залишилися без батьківського піклування. Інші можуть бути дітьми, які вже довгий час перебувають у системі опіки через різні обставини. Тривале перебування в статусі сироти може вплинути на їхнє емоційне та психологічне становище, а також на можливість знайти стабільну сім'ю через усиновлення чи влаштування в прийомну сім'ю

У період війни появляються нові групи дітей-сиріт, серед яких є ті, хто втратив батьків під час ракетних обстрілів. За 2022 рік в Україні було усиновлено 752 дитини. В 2023 році 546. В порівнянні з довоєнним періодом, у 2021 році було всиновлено 1354 дитини, це менше на 4.14% [1].

За останні двадцять років спостерігається перехід від класичних дитячих будинків до сімейних умов для виховання дітей-сиріт. У 2015/2016 роках в Україні впровадили ініціативу щодо введення дому сімейного типу для дітей-сиріт. Цей підхід передбачав створення умов, де сироти можуть виховуватися в атмосфері сімейного тепла та забезпечення. У сфері усиновлення дітей, зокрема дітей-сиріт, у нашій країні виникають значні труднощі через проблеми, пов'язані з діяльністю державних органів. Корупція та надмірна бюрократія стають суттєвими перешкодами для створення нових сімей та усиновлення дітей. В Україні офіційно близько 103 тисяч дітей росте без батьків, але в єдиному банку даних дітей, позбавлених батьківського піклування, на обліку перебуває лише близько 29 тисяч дітей, які можуть бути усиновлені, статистика 2007 року. В 2008 році в країні функціонують 273 інтернатні дитячі заклади: 55 шкіл-інтернатів, 114 дитячих будинків, 48 будинків дитини та 56 будинків-інтернатів. У більшості випадків у цих закладах дітям справді не даються необхідні у дорослому житті знання та вміння, повідомляє прес-служба Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту [2].

Ще слід вказати низку проблем, з якими зіштовхуються потенційні усиновлювачі. Вони ускладнюють процес усиновлення та впливають на прийняття рішення щодо взяття дитини- сироти на виховання.

– Невпевненість в тому, що буде достатній рівень матеріального забезпечення (побоювання втрати роботи, інфляції), що являє собою перешкоду для багатьох, хто розглядає усиновлення;

– Проблеми з житлом можуть впливати на рішення про усиновлення, оскільки потенційні батьки повинні забезпечити дитині комфортне місце проживання. В умовах війни існує побоювання втратити житло у зв'язку з обстрілами;

– Невпевненість у власному здоров'ї може перешкоджати усиновленню, оскільки деякі люди бояться, що їхні власні проблеми зі здоров'ям можуть вплинути на їхню здатність доглядати за дитиною та забезпечити її всім необхідним;

– Побоювання що усиновлена дитина буде мати значні проблеми із здоров'ям (фізичним та психічним), та не буде можливостей вирішити ці питання;

– Страх того, що дитина може успадкувати негативні риси або спадкові захворювання від своїх біологічних батьків, може бути пов'язаний з проблемами, такими як генетичні вади, психологічні або психічні захворювання в сім'ї походження.

– Страх можливих конфліктів між усиновленими дітьми та тими, які вже є у потенційних усиновлюючих сім'ях, а також їх близькими родичами

Для збільшення кількості дітей, які замість перебування у дитячих будинках можуть бути усиновлені у прийомні сім'ї, потрібно:

1. Державна підтримка для усиновляючих батьків дітей з психологічними проблемами може включати безкоштовну психологічну допомогу на всьому етапі усиновлення та після нього

2. Введення спеціальної програми чи законодавчих актів, які гарантують доступ до медичних послуг та ліків безкоштовно або за пільговими умовами всиновленим дітям

3. Допомога для усиновлюючих сімей, які включають фінансову підтримку на утримання усиновлених дітей Це може бути виплата фінансової допомоги або компенсації за догляд та виховання дитини

Список використаних джерел

1. Статистика усиновлення дітей. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/adoption-orphans-in-war> (дата звернення: 12.02.24).

2. Війна за українських дітей, або як бюрократія доли ломає. URL: <https://deti.zp.ua/a.php?n=300012> (дата звернення: 12.02.24).

Макарова С. А.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-ра соціол. наук, професора Калагіна Ю. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗУ КЕРІВНИКА В МЕДІА

SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF THE MANAGER'S IMAGE IN THE MEDIA

Сучасні медіа визначають наше сприйняття світу та формують наші погляди на багато аспектів життя, у тому числі на образ лідера. Образ керівника у медіа відіграє важливу роль у формуванні суспільних уявлень про владу, лідерство та ефективне управління. Соціологічний аналіз цього образу є ключовим для розуміння впливу медіа на наше уявлення про керівництво і для виявлення тенденцій у конструюванні цього образу у сучасному світі.

Ми розглянемо, як медіа впливають на формування образу керівника, а

також як цей образ відображається у сприйнятті громадськості. Розуміння цих аспектів дозволить нам краще осмислити роль медіа у сучасному суспільстві та їхній вплив на політичні, соціальні та економічні процеси.

Сучасні медіа, що широко використовують різноманітні формати від традиційних платформ до соціальних мереж, активно формують образи керівників у суспільстві. Важливим є розгляд того, як висвітлення політичних, бізнес- та культурних лідерів впливає на сприйняття їхньої компетентності, авторитету та визнання серед громадськості.

Соціологічний аналіз образу керівника у медіа дозволяє виявити динаміку змін у цьому відображенні та визначити ключові чинники, що впливають на його еволюцію. Часто образ лідера у медіа відображає соціокультурні, політичні та економічні тенденції, що складають контекст сучасного суспільства.

Важливим аспектом є також реакція аудиторії на цей образ. Як громадськість сприймає представлений медіа-образ керівника? Які впливові чинники визначають громадське довір'я чи недовір'я до нього? Дослідження цих питань дозволяє розкрити глибокі соціальні механізми формування лідерського образу та його вплив на суспільну думку.

Загалом, соціологічний аналіз образу керівника у медіа відкриває нові перспективи для розуміння та взаємодії сучасного лідерства зі сферою інформаційної комунікації. Це важливий інструмент для тих, хто бажає розкрити глибинні зв'язки між медіа, громадськістю та образом керівника у сучасному суспільстві.

Важливим елементом аналізу є також розгляд різних форматів та жанрів, в яких представляється образ керівника.

Соціологічний підхід дозволяє також визначити роль та вплив різних акторів у процесі створення образу керівника. Журналісти, політичні консультанти, рекламні агентства та лідери - усі вони грають важливу роль у тому, як керівник відображається у медіа.

Нарешті, аналіз соціологічних даних може виявити тенденції у сприйнятті

образу керівника різними групами суспільства. Це важливо для розуміння того, які культурні, соціальні та економічні фактори впливають на формування образу лідера в різних соціокультурних контекстах.

Соціологічний аналіз образу керівника в медіа є ключовим інструментом для розуміння динаміки лідерства у сучасному інформаційному суспільстві та для визначення можливостей впливу цього образу на громадську думку та владні структури.

Мирошниченко А. Ю.,

здобувачка третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Горошко О. І.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

КРИЗОВІ ЕКОЛОГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВЩИНИ

CRISIS ENVIRONMENTAL COMMUNICATIONS ON THE EXAMPLE OF KHARKIV REGION

Харківщина – одна з найбільш заселених областей України з досить потужним ресурсним та людським потенціалом на початок повномасштабної війни росії проти України. Кожен з нас має можливість бачити жахливі наслідки бомбардування нашого регіону російською армією та підраховувати екологічні збитки регіону від таких дій, а також боротися з їх наслідками.

Об'єкт дослідження – кризові екологічні комунікації.

Під кризовими екологічними комунікаціями варто розуміти «діяльність, що стосується взаємодії між організаціями та громадськістю щодо екологічних подій та проблем, що забезпечує взаємовплив сторін комунікації та зворотній зв'язок задля мінімізації або усунення кризової екологічної ситуації» [1].

Предмет дослідження – вплив військових дій на екологічну ситуацію на

Харківщині.

Актуальність проблема. Понад 2 роки з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну агресор систематично тероризує мирне населення, зокрема, Харківщину. Постійні удари по цивільній інфраструктурі, по об'єктах промисловості та критичній інфраструктурі негативно впливає на економічну, соціальну та екологічну стійкість регіону. Швидкість підльоту ракет, шахеди та недостатня кількість належного для нашого регіону ППО майже не залишає шансів для вчасного реагування та попередження кризових ситуацій. Як результат – важковимірювальні екологічні та економічні жертви, жертви серед мирного населення.

Ворог знає, що Харків та область має досить потужні природні ресурси, безліч підприємств та сховищ, а також, незважаючи на постійну небезпеку, досить велику кількість цивільного населення, що продовжує мешкати в регіоні, систематично обстрілює такі об'єкти. Одним з найстрашніших наслідків бомбардування є витік паливно-мастильних речовин, які вкривають плівкою воду і землю, заражаючи величезні території та масиви води, заражує повітря продуктами згорання, роблячи цю місцевість небезпечною та непридатною для життя людей і тварин. Важливість інформування про небезпеку для життя і здоров'я населення та природи, а також оперативна ліквідація наслідків витоку паливно-мастильних речовин обумовлює актуальність нашого дослідження.

9.02.2024 року російські війська нанесли удар БпЛА по нафтобазі ТОВ «ХНБ-Резерв» в Немишлянському районі Харкова, що стало екологічною катастрофою. У результаті пошкодження резервуарів підприємства, стався витік нафтопродуктів, що спричинив масштабну пожежу. За даними Харківської обласної військової адміністрації в екосистему потрапило понад 3000 тонн нафтопродуктів [2]. За даними Головного управління Держпродспоживслужби в Харківській області, за течією річок Немишля, Харків, Лопань, Уди має місце забруднення водойм та берегів паливно-мастильними матеріалами, присутній запах нафтопродуктів. Ріка Немишля тече

через половину міста Харкова і є важливою локальною водною екосистемою. Такі ж дані мають і екоактивісти, які також називають наявність нафтопродуктів у річках екологічною катастрофою та наголошують про загрозу для качок, птахів, риби та інших мешканців водойм та забруднених територій [6]. Зокрема, екоактивіст Артем Приходько, через свою багатотисячну аудиторію в соцмережах, закликав громадян відшукувати та відносити качок, що постраждали внаслідок отруєння нафтопродуктами, в клініки до орнітологів для невідкладної допомоги [7,8].

Станом на 1.03.2024 у Немишлянському районі в питній воді виявили нафтопродукти, що унеможливило безпечне користування водою мешканцями приватних будинків [3]. Харківський обласний центр контролю та профілактики хвороб закликали населення не вживати воду для питних потреб з джерел та свердловин, які знаходяться на території приватного сектору [4], адже неможливо захистити підземні води від хімічних забруднень.

За словами *Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Руслана Стрільця, попередні збитки внаслідок потрапляння нафтопродуктів у річки та ґрунт – близько 30 мільйонів гривень [5], а приблизна площа забрудненої водної поверхні складає близько 780 тис. кв. м.* І це лише попередня інформація без урахування довгострокової шкоди та шкоду біорізноманіттю. За словами Євгена Іванова – заступника начальника Харківської ОВА, наразі неможливо встановити кількість пального, що потрапило саме до річок та скільки потрібно часу, щоб їх очистити [9].

Екологиня Тетяна Тихомирова зазначила про необхідність оперативного реагування та вчасної ліквідації нафтових продуктів ще до потрапляння їх з Немишлі у річку Харків, що було неможливим через відсутність «екологічних загонів швидкого реагування» [10]. Вона також наголосила про довготривалість наслідків потрапляння нафтопродуктів до ґрунту, повітря та водойм для людей, тварин та риби. Неналежна допомога може призвести до масової загибелі риб та інших мешканців водойм та стати потенційною бактеріологічною загрозою. Недостатня кількість станцій моніторингу атмосферного повітря в місті не дає

повної інформації про перевищення шкідливих сполук, що осідають в органах дихання містян, а також розуміння, де є вірогідність кислотного дощу.

Важливим під час таких кризових ситуацій, як витік нафтопродуктів у навколишнє середовище – вчасна локалізація та мінімізація впливу на навколишнє середовище і на водні ресурси тому важливим є злагоджена робота усіх структур, що мають відношення до вирішення подібних ситуацій. Невчасна допомога навколишньому середовищу може спричинити потрапляння нафтопродуктів з вищевказаних річок до Сіверського Дінця, що впадає в головну водну артерію України – Дніпро.

Важливим також є контроль за сховищами зберігання нафтопродуктів – відповідність сховищ усім допустимим нормам, а також наявність систем оповіщення людей на випадок витіку [9]. Надважливим є інформування населення про шкоду для здоров'я та навколишнього середовища, а також як боротися з наслідками на місцях – очищати воду, відновлювати ґрунт тощо забезпечуючи їх безпечне використання.

Повномасштабна війна триває вже третій рік і, на жаль, горіння на об'єктах збереження нафтопродуктів не нове для нас, тому важливо серйозно відноситися до наслідків витоків та горіння, відновлення екосистеми – від цього буде залежати придатність та безпечність цієї території для життя людей.

Список використаних джерел

1. Мирошниченко А.Ю. Кризові екологічні комунікації у період воєнного часу (на прикладі Каховської ГЕС). *Науково-теоретичний альманах «ГРАНІ»*. 2023. Том 26. № 5. С. 132-142.

2. У результаті ударів окупантів по резервуарах підприємства у Немишлянському районі стався витік нафтопродуктів в екосистему. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/125601> (дата звернення: 11.03.2024).

3. Наслідки екологічної катастрофи у Харкові: у Немишлянському районі в питній воді виявили нафтопродукти. URL: <https://atn.ua/kharkiv/naslidky-ekolohichnoi-katastrofy-u-kharkovi-u-nemyshlianskomu-rajoni-v-pytnij-vodi-vyavyly-naftoprodukty-430257/> (дата звернення: 11.03.2024).

4. Застереження щодо вживання води з підземних джерел. URL: <http://surl.li/rlhvi> (дата звернення: 11.03.2024).
5. «Екологічна катастрофа» – міністр про наслідки витoku палива у річки Харкова. URL: <https://www.objectiv.tv/uk/objectively/2024/02/15/ekologichna-katastrofa-ministr-pro-naslidki-vitoku-paliva-u-richki-harkova/> (дата звернення: 11.03.2024).
6. Після масштабної пожежі на нафтобазі у Харкові екоактивісти знайшли в річках сліди дизельного палива. URL: <https://atn.ua/kharkiv/pislia-masshtabnoi-pozhezhi-na-naftobazi-u-kharkovi-ekoaktyvisty-znajshly-v-richkakh-slidy-dyzelnoho-palyva-428024/> (дата звернення: 11.03.2024).
7. Харків, екологічна катастрофа. Артем Приходько. URL: https://www.instagram.com/reel/C3SXle7N8lj/?utm_source=ig_web_copy_link (дата звернення: 11.03.2024).
8. Наслідки екологічної катастрофи у місті Харків та Харківської області. URL: <https://vm.tiktok.com/ZMM6sYLPB/> (дата звернення: 11.03.2024).
9. 3000 тонн нафти у чотирьох річках Харківщини: як усувають екологічну катастрофу внаслідок удару по нафтобазі. URL: <https://suspilne.media/683694-3000-tonn-nafti-u-cotiroh-richkah-harkivsini-ak-usuvaut-ekologicnu-katastrofu-vnaslidok-udaru-po-naftobazi/> (дата звернення: 11.03.2024).
10. «Трьох тисяч тонн вистачило б вкрити плівкою весь Харків» – екологія про наслідки виливу і загорання нафтопродуктів. URL: <https://suspilne.media/685172-troh-tisac-tonn-vistacilo-b-vkriti-plivkou-ves-harkiv-ekologina-pro-naslidki-vilivu-i-zagoranna-naftoproduktiv/> (дата звернення: 11.03.2024).

Павличенко К. О.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Шанідзе Н. О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРИЄДНАННЯ ЖІНОК ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

FACTORS AFFECTING THE JOINING OF WOMEN IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Наразі у Збройних Силах України проходять службу 43 тисячі жінок, що на 40% більше, ніж у 2021 році. А також більше, ніж в деяких країнах НАТО. Так за статистикою, кількість військовослужбовиць у арміях країн НАТО становить від 0.3% до 20%. У лавах Збройних Сил наразі 9% жінок. Жінки служать на найрізноманітніших позиціях та виконують завдання на рівні з чоловіками. Якщо раніше жінки займали переважно не бойові позиції, як то кухарки, телефоністки, машиністки тощо, то зараз серед жінок в армії є артилеристки, танкістки, мінометниці, аеророзвідниці та навіть штурмовиці у піхоті. Розуміння факторів, що впливають на приєднання жінок до Збройних Сил є важливим, адже воно впливає на просування гендерної рівності в нашому війську. Збройні сили наразі відіграють ключове безпекове значення для нашої країни, а отже розуміння чинників, що сприяють приєднанню жінок до ЗСУ, впливає також і на розуміння ефективності української армії. Оскільки Україна зараз проходить модернізацію свого війська, залучення жінок стає обов'язковим критерієм цього процесу, а отже розуміння факторів, що впливають на приєднання жінок до ЗСУ, може позитивно відобразитися на висвітленні того, як залучити ширший кадровий резерв. Загалом, актуальність роботи полягає в тому, що вона може сприяти створенню більш справедливих, ефективних і боєздатних збройних сил в Україні, впливаючи не лише на військові операції, а

і на суспільні погляди та норми.

На мотивацію жінок приєднатися до війська може впливати багато факторів, як особисті цінності, так і суспільна думка. На суспільну думку доволі часто мають вплив ЗМІ. Дослідження з приводу висвітлення теми присутності військовослужбовиць в армії, проводили Т.Є. Храбан та К.О. Самойленко, у своїй статті вони дійшли висновку, що хоча ЗМІ і героїзують образ військовослужбовиць на рівні з військовослужбовцями, вони також не уникають м'якого сексизму, наголошуючи на статі, а також парадоксальності поєднання поняття жіночності з поняттям «солдат», «воїн», оскільки вони натякають на те, що носіям цих ролей доводиться мати особливі справи з насильством, що у нашому суспільстві не є притаманним для жінок.

В сучасному світі хибно вважати, що армія – це лише чоловіче середовище, але при цьому жінкам в армії все ще набагато важче, ніж чоловікам. Керолайн Кріадо-Перес у своїй книзі «Невидимі жінки» пише про те, що жінки-робітниці силових структур отримують частіше несумісні з життям поранення, через невідповідність їх форми особливостям жіночої будови тіла. В українській армії справи з цим не складаються краще, жінки все ще не мають достатньої кількості бронежилетів по їх фігурі, а пошив форми для жінок коштує дорожче, ніж для чоловіків. Українська армія також не забезпечена засобами особистої гігієни. Але проблема з засобами гігієни та формою – це не все, жінки не рідко жаліються на сексизм з боку командирів підрозділів.

Для даної роботи нами було проаналізовано декілька інтерв'ю жінок, що прямо зараз є військовослужбовцями і серед всього іншого вони обговорювали і свої мотиви для приєднання до армії, серед яких були такі, як: бажання захистити свою Батьківщину і зробити внесок в оборону своєї країни; бажання забезпечити безпечне та стабільне майбутнє для своїх дітей; відчуття громадського обов'язку захистити власну домівку; бажання протистояти несправедливості, прагнучі знищити агресора, що вчиняє протизаконні дії на нашій території; бажання помститися за своїх близьких, що постраждали або

загинули на російсько-українській війні; бажання допомогти у здобутті незалежності та поверненні міжнародно визнаних кордонів України.

Загалом, фактори, що впливають на приєднання жінок до війська, співпадають з тими, про які говорять чоловіки, але при цьому ставлення до жінок в армії та суспільстві відрізняються від ставлення до чоловіків, що є проблемою і для деяких жінок навпаки є факторами через які вони не хочуть приєднуватися до армії. Частіше за все жінки бояться сексистського ставлення з боку командирів, ЗМІ та суспільства, насилля в їх бік, поблажливого ставлення через стать тощо. У часи, коли для України важливий кожен та кожна, хто готовий долучитися до ЗСУ, більша частина громадян України(жінок в нашій країні більше) не бажає цього робити, аргументуючи це не страхом за власне життя або неготовністю до служби в армії, а тим, що бояться сексистського відношення та насилля в їх бік.

На основі проведеного нами дослідження можна зробити висновок, що для забезпечення сприятливого середовища для жінок у армії та сприяння приєднанню жінок до війська, варто: розширити інформаційні та просвітницькі заходи які спрямовані на збільшення свідомості суспільства та різноманітність ролей які жінки виконують в Збройних Силах; забезпечення гендерної чутливості в ЗМІ до військовослужбовиць та викорінення м'якого сексизму в заголовках та статтях; забезпечення жінок на державному рівні бронезилетами, військовою формою та засобами гігієни; заборона та система штрафів за сексистське ставлення з боку командирів та побратимів в бік військовомлужбовиць; створення програм професійного розвитку та підготовки жінок до служби в армії; встановлення діалогу з громадськістю щоб створити позитивний імідж військовослужбовиць та підтримки їх з боку суспільства; активне залучення жінок до процесу розроблення гендерної політики в Збройних Силах, щоб забезпечити їх представництво та врахування їхніх потреб; поширення у ЗМІ позитивних історій та досягнень військовослужбовиць, сприяючи поширенню позитивного образу жінок у армії та мотивуючи інших жінок приєднатися до ЗСУ;

Пандоєв О. О.,

здобувач другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

A HEALTHY LIFESTYLE AS A SOCIAL PHENOMENON

В умовах сучасних соціальних змін, динамічних перетворень в усіх сферах життєдіяльності суспільства питання здоров'я та факторів впливу на нього стає все більш актуальним. Стан постійних змін впливає на сучасну людину, вимагаючи від неї гнучкості, високого рівня адаптивності. За таких умов зростає фізичне навантаження на людину, змінюючи спосіб її життя. Конструювання власного способу життя особи, у тому числі й щодо здоров'я, залежить від сукупності факторів, аналіз яких може дати відповіді на питання, пов'язані з можливими впливами на ці процеси. За даними ВООЗ, на 50% здоров'я визначається соціально-економічними умовами, на 20% – екологічними, такою ж мірою – спадкоємністю та на 10% – організацією охорони здоров'я та якістю медичних послуг (WHO strategy).

Поняття «спосіб життя» введено в науковий обіг К. Марксом та Ф. Енгельсом. Так, у їхніх наукових працях спосіб життя потрактовано як спосіб спільного створення людьми умов власного життя, який здійснюється в конкретно-історичній системі суспільних відносин. Зважаючи на це, можемо стверджувати, що з початку досліджень феномену «спосіб життя» увагу зосереджено на його соціальних детермінантах і певній активності соціальних суб'єктів.

В енциклопедії соціології життєвий розглянуто як «сукупність зразків поведінки індивіда або групи (стійко відтворювані риси, манери, звички, смаки,

схильності), що орієнтовані переважно на повсякденне життя» (див: Стиль життя в (Antinazi)).

Щодо сучасних соціологічних поглядів на цей феномен, то заслуговують на увагу декілька наукових традицій. Так, когорта науковців (наприклад Я. Рощина, А. Сафарян, Т. Пилаєва, Н. Масленцева) трактують стиль життя в контексті соціальної спрямованості індивіда, що зумовлює його поведінкові патерни. Так, Т. В. Пилаєва визначає сутність категорії «стиль життя» як «посередництво між соціальним світом та соціальним суб'єктом». Інші науковці, зокрема Н. Паніна, М. Шульга, О. Мурадян, С. Панченко, основою стилю життя вважають ціннісно-нормативні чинники, як-от: цілі, цінності, потреби, інтереси, уподобання, що проявляються під час контакту з оточенням. На думку Н. Паніної, стиль життя формується та коригується через безпосередній вплив нормативної моделі поведінки, що, з одного боку, визначається суспільною свідомістю, а з іншого – індивідуальними вподобаннями, котрі конкретизуються в життєвих планах і цілях особистості – особистісній життєвій перспективі. Зважаючи на це, «стиль життя» особистості розглядають як відображення індивідуального в соціальному.

Отже, спосіб життя розглядається, з одного боку, як об'єктивна даність, системозалежне явище (продукт системи), яке формується під впливом норм та цінностей систем соціальної дії, їхніх структурних можливостей та обмежень, а з іншого боку, як продукт індивідуального конструювання у процесі взаємодії індивіда із системою та іншими суб'єктами, як імплементація індивідуального вибору та уподобань (продукт діяльності індивіда)

Одно з важливих завдань сучасного суспільства – виховати фізично, морально, соціально, духовно здорову людину. Значне місце в цьому процесі належить здоровому способу життя.

З позицій викладеного розуміння феномена здоров'я людини походить визначення поняття здорового способу життя: це все в людській діяльності, що стосується збереження і зміцнення здоров'я, все, що сприяє виконанню

людиною своїх людських функцій через діяльність з оздоровлення умов життя – праці, відпочинку та побуту.

Пандемія COVID-19 змінила звичний спосіб життя людей по всьому світу. Впровадження навчання онлайн, зміна звичного режиму життєдіяльності, відсутність розуміння до чого призводять навчальне навантаження, відрив від університету та друзів, самоізоляція, та страх перед зараженням та погіршення здоров'я значно вплинули на фізичний стан людей.

Починаючи з весни 2020 року, в Україні періодично під час епідемічних підйомів захворюваності на COVID-19 у закладах вищої освіти вводяться карантинні заходи та дистанційна форма навчання, з дисципліни «Фізичне виховання». Крім того, відповідно до директиви Кабінету Міністрів України та рішень Державної комісії з техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій в період жорсткого карантину забороняється відвідування спортивних залів та секцій поза межами ЗВО. Вперше в історії цивілізованого світу виникла необхідність добровільної соціальної ізоляції, як одного із дієвих способів профілактики коронавірусної інфекції.

В таких умовах здоров'я кожної людини піддається негативному впливу цілого ряду факторів: тривале вимушене перебування в соціальній ізоляції, вимушене обмеження фізичної активності, зменшення проміжку часу перебування на свіжому повітрі.

Одним із шляхів вирішення цього питання є самостійні заняття фізичними вправами. Самостійні заняття заповнюють дефіцит рухової активності, сприяють більш ефективному відновленню організму відновленню організму після стомлення, різнобічному фізичному розвитку, засвоєнню навчального матеріалу з фізичного виховання, підвищенню розумової та фізичної працездатності, самовихованню, поліпшують здоров'я людини. Форми самостійних занять з фізичної культури є ранкова гімнастика, вправи впродовж навчального дня, самостійні тренувальні заняття.

Також, колективною травмою стала для українського народу повномасштабна війна. Останні місяці в Україні позначені небаченим досі сплеском травматичних переживань.

Зараз українці живуть у напруженому стані, адже воєнні дії та окупація певної частини держави тривають. Зрозуміло, що практично щодня всьому нашому суспільству й окремим громадянам доводиться стикатися з болісними переживаннями. Велика кількість людей розуміють, що їм не вистачає сили волі, щоб ходити в тренажерний зал, басейн, почати правильно харчуватися і т. д. При цьому у більшості є і сила, і воля. Вся справа в звичці. Недостатньо лише змусити себе займатися спортом. Запорука успіху – комплексні заходи, які слід починати з малого: сформуйте розпорядок дня і почніть його дотримуватися, в розклад введіть ранкову зарядку і 4-6 збалансованих регулярних прийомів їжі. Поряд з цим людині слід створювати у своєму житті систему корисних звичок.

Низький рівень здоров'я молодих людей, що проходять службу в Збройних Силах України, є свідченням негативного ставлення молоді до власного здоров'я: придатними до військової служби визнається 74—76% юнаків, а кількість тих, хто отримує відстрочку за станом здоров'я, постійно збільшується. Такі темпи руйнації здоров'я викликають ряд питань, які потребують негайного вирішення.

Підростаюче покоління повинно бути обізнаними з питань значення здорового способу життя для здоров'я людини, впливу чинників ризику виникнення захворювань, з окремих аспектів збереження й зміцнення здоров'я; бути проінформованими про методи його діагностування та шляхи корекції за допомогою оптимізації внутрішніх і зовнішніх чинників.

В такий час турбота про здоров'я має займати пріоритетні позиції у діяльності навчальних закладів, оскільки за відсутності здоров'я молоді фахівці не зможуть застосувати набуті знання та навички, реалізувати свій інтелектуальний потенціал.

Пелих Є. О.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Козлової О.А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СПОНСОРСТВО ЯК ВИД РЕКЛАМИ

SPONSORSHIP AS A TYPE OF ADVERTISING

Важливий аспект сучасної реклами - спонсорство. Закон України "Про рекламу" визначає спонсорство як добровільну підтримку будь-якої діяльності з метою популяризації власного імені. Цей вид реклами відіграє ключову роль у формуванні позитивного іміджу брендів, залученні уваги споживачів та сприянні розвитку різних сфер діяльності.

Спонсорство – це не просто підтримка, а система взаємовигідних договірних відносин між спонсором та реципієнтом, що передбачає надання коштів, ресурсів та послуг для досягнення маркетингових цілей. Важливим аспектом є взаємовигідність цих відносин, де обидві сторони мають можливість отримати певні переваги.

Різновиди спонсорства можуть включати: спортивне спонсорство - компанії підтримують спортивні заходи, команди або спортсменів, маючи на меті пов'язати свій бренд із позитивними емоціями, активним способом життя та перемогами; культурне спонсорство – мова йде про підтримку мистецтва, музеїв, культурних подій тощо, компанії використовують цю форму спонсорства, щоб підвищити свій престиж та асоціювати себе з культурними цінностями; благодійне спонсорство - компанії надають підтримку благодійним організаціям або проектам, з метою покращення своєї репутації та відображення соціальної відповідальності.

Існує кілька ключових причин, чому компанії обирають спонсорство: виділення серед конкурентів та своє місце на ринку; ексклюзивність в каналі

дистрибуції (ексклюзивний доступ до свого цільового аудиторю через спонсоровані заходи); підвищення статусу (через участь у престижних спонсорських заходах); створення іміджу, що відповідає її цілям та цінностям, емоційне забарвлення бренду (зробити бренд більш емоційно привабливим для споживачів, створюючи позитивні асоціації).

У спонсорства існує також ряд комунікативних завдань, які спрямовані на різні цільові аудиторії: споживачі (формування поінформованості про фірму-спонсора, нагадування про існуючий бренд та створення або зміцнення позитивного іміджу), широка суспільна аудиторія (створення позитивного іміджу в "широкій публіці", демонстрація фінансових можливостей та залучення уваги до соціальних і культурних ініціатив), співробітники (мотивація праці співробітників, створення позитивного іміджу фірми серед свого персоналу та залучення найкращих кадрів).

У сучасному світі спонсорство здійснюється у різних сферах, зокрема у спорті, культурі, соціальних та екологічних проектах. Ці напрямки є важливими для підтримки розвитку різних аспектів життя суспільства та створення позитивного впливу.

Отже, спонсорство є ефективним інструментом реклами, що дозволяє досягти різноманітних маркетингових та комунікативних цілей. Воно сприяє формуванню позитивного іміджу бренду, залученню уваги споживачів та зміцненню відносин із спільнотою. Крім того, спонсорство є не лише комерційним заходом, але й важливим фактором впливу на суспільство, сприяючи розвитку культури, спорту, освіти та інших сфер життя.

Безсумнівно, слід зазначити й іншу сторону спонсорства як виду реклами: виклики та ризики. Виклики та ризики спонсорства включають фінансові витрати, репутаційні ризики і можливі неуспішні асоціації. Фінансові вкладення у спонсорство часто не гарантують конкретного результату. Події або організації, які отримують спонсорську підтримку, можуть потрапити у негативні ситуації, що негативно вплине на репутацію спонсора. Якщо

асоціація бренду з певною подією не вдасться, це може негативно вплинути на сприйняття бренду серед споживачів.

Таким чином, враховуючи всі аспекти, які були розглянуто, можна зробити висновок про важливість спонсорства як виду реклами та маркетингової стратегії, а також те, що слід наперед розглядати можливі наслідки й ризики, щоб розробляти більш ефективну програму спонсорства в якості рекламної діяльності.

Список використаних джерел

1. Діброва Т. Г. Маркетингова політика комунікацій: стратегія, вітчизняна практика. Навчальний посібник. К.: «ВД «Професіонал»», 2009. 320с.

2. Спонсорство: суть, види та значення URL:
<https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/sponsorstvo> (дата звертання: 12.03.24)

Таровська А. С.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВИГОРАННЯ СПОРТСМЕНІВ

MODERN SOCIOLOGICAL APPROACHES TO STUDYING THE PHENOMENON OF ATHLETE BURNOUT

Зростання соціальної значущості спорту, посилення конкуренції на всіх рівнях чемпіонатів та олімпійських змагань, необхідність досягнення все більш високих спортивних результатів призвели до значного збільшення фізичних і психічних навантажень на всіх учасників спортивної діяльності.

Професійна діяльність спортсменів пов'язана, в першу чергу, з тиском на їх емоційну сферу, оскільки їм доводиться працювати в умовах насичення

емоційнозначущих факторів (соціальна оцінка, рольова невизначеність, розпорядок дня, конфлікти, велика відповідальність, нечіткі критерії успіху тощо), що може призвести до професійного вигорання.

Вивчення феномена вигорання спортсменів є важливою сферою сучасної соціології, психології та спортивних наук. Вигорання, також відоме як берн-аут, є станом фізичної, емоційної та психологічної виснаженості, який часто виникає у спортсменів, що працюють в умовах високого навантаження і конкуренції.

У ході досліджень ученими були обґрунтовані зміст і структура синдрому професійного вигорання (Х.Маслач; В. Орел), проаналізовано чинники розвитку професійного вигорання (Г. Горська, Н.Самоукіна), розроблено методичний інструментарій (Х.Маслач, В. Бойко, Дж. Грінберг, Т. Ронгинська), визначено специфіку вигорання в різних сферах професійної діяльності (Х. Маслач, О. Старченкова, О. Картаваєва); визначено ряд засобів профілактики і корекції наслідків вигорання (Л. Карамушка, Т.Зайчикова, В. Нікішина, О. Бабич).

Але, не дивлячись на значну кількість досліджень, вивчення феномена професійного вигорання, зокрема у сфері спортивної діяльності, залишається актуальним і недостатньо розкритим.

Сучасні дослідження феномена вигорання спортсменів включають безліч методів, включаючи анкетування, спостереження, аналіз даних. Мета вивчення сучасних досліджень феномену вигорання у спортсменів полягає у розгляді, запобіганні та управлінні цим явищем, а також у створенні більш здорових та сприятливих умов для спортсменів. Ось кілька конкретних цілей дослідження вигорання у спортсменів:

Термін «вигорання» вперше використав Г. Брандлі у своєму дослідженні з працівниками. Пізніше вигорання було проаналізовано Г. Фрейденбергером, який визначив емоційне виснаження як хронічну втому, депресію і розчарування, що виникають, коли людина не в змозі задовольнити свої амбіції і досягти очікуваних результатів. Вигорання зазвичай розуміють як стан

емоційного, фізичного та психічного виснаження, що виникає внаслідок хронічного стресу на робочому місці. З цієї точки зору це явище називають «професійним вигоранням» [1].

Однак найбільш поширеним є третій підхід, запропонований американськими дослідниками Г.Маслачі, С.Джексоном, які розглядають "професійне вигорання" як систему з трьох компонентів: емоційного виснаження, деперсоналізації та зниження особистісних досягнень.

Гендерний аналіз у контексті дослідження вигорання спортсменів є важливим підходом, який звертає увагу на вплив гендерних відмінностей та соціокультурних норм на прояв вигорання залежно від статі. Широкий опис гендерного аналізу включає наступні аспекти:

1. Гендерні відмінності у вигоранні: Дослідники аналізують, які гендерні відмінності можуть існувати у вигоранні серед спортсменів. Це може включати відмінності в симптомах, причинах, частоті і тяжкості вигорання між чоловіками і жінками.

2. Соціокультурні норми та очікування: Гендерні очікування та стереотипи можуть впливати на здатність спортсменів виражати свої емоції та стрес, а також на їх сприйняття успіху та невдачі. Гендерний аналіз аналізує, як ці норми формуються у спортивному середовищі та як вони можуть вплинути на вигорання.

3. Роль біологічних факторів: Гендерний аналіз може включати вивчення біологічних факторів, таких як гормональні зміни, які можуть впливати на емоційний стан спортсменів і їх стійкість до стресу.

4. Гендерні відмінності у підтримці та комунікації: Дослідники аналізують, які відмінності можуть існувати у способах, якими чоловіки та жінки спілкуються про свої проблеми та які джерела підтримки вони віддають перевагу. Це може впливати на здатність долати вигорання.

5. Дослідження ролі гендера в мотивації та цінностях: Гендерний аналіз може включати в себе аналіз, які цінності та мотивації пов'язані зі статтю і як вони можуть впливати на прагнення досягати успіху та долати труднощі у

спорті [2].

6. Гендерні аспекти культури спорту: Спортивна культура може бути пронизана гендерними стереотипами та нормами. Гендерний аналіз досліджує, які образи та очікування щодо чоловіків та жінок існують у спорті та як вони можуть впливати на вигоряння.

7. Політика та реформи: Гендерний аналіз може призвести до рекомендацій щодо посилення гендерної рівності та створення більш підтримуючого середовища для спортсменів незалежно від статі.

Гендерний аналіз у дослідженнях вигоряння спортсменів допомагає зрозуміти, як стать та гендерні фактори можуть впливати на розвиток вигоряння, а також розробляти більш інклюзивні та ефективні стратегії профілактики та підтримки спортсменів.

Отже, соціологія дійсно є наукою, орієнтованою на дослідження та соціальні аспекти, у той час як соціальна робота є практичною діяльністю, спрямованою на вирішення конкретних соціальних проблем. Однак соціологія може зробити важливий внесок у розуміння та вирішення соціальних проблем, включаючи вигоряння серед спортсменів.

Значимість проблеми вигоряння серед спортсменів потребує всебічних досліджень. Соціологія може надати цінні інструменти для аналізу та розуміння цих проблем. Визначте різні підходи, які соціологія може використовувати для вивчення вигоряння серед спортсменів, включаючи аналіз соціокультурних, організаційних і індивідуальних аспектів. Це дозволяє виявити фактори, сприяти вигорянню та розробити стратегії для його запобігання та лікування. Соціологія забезпечує розробку великого знання, яке може бути корисним для фахівців із соціальної роботи та інших фахівців, які працюють зі спортсменами, для забезпечення їхнього психологічного та стабільного благополуччя.

Список використаних джерел

1. Дударьов В. В. *Форми попередження професійного вигоряння соціальних працівників. Соціологія та соціальна робота в умовах національних*

та регіональних викликів: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції 27.09.2019 р. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. С. 29-31.

2. Політичні та соціальні студії : конспект лекцій для бакалаврів усіх спец. денної та заоч. форм навч. / уклад.: О.І. Ситник, О.М. Сичевська-Возняк. Луцьк : Луцький НТУ, 2018. 68 с.

Рудьонюк Є. А.,

здобувач другого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНА ОЦІНКА ПЕРСОНАЛУ ЛІКАРНІ В УМОВАХ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ

SOCIAL EVALUATION OF HOSPITAL STAFF IN THE CONDITIONS OF MANAGEMENT OPTIMIZATION

В особливий час для нашої країни, питання про оптимізацію управління охороною здоров'я лікарні відчувають дедалі більший тиск щодо скорочення витрат і підвищення якості роботи. Однією з сфер, яку лікарні прагнуть модернізувати, є оцінка персоналу. Оцінювання персоналу лікарні має досить велике значення для підтримки високоякісного догляду за пацієнтами та забезпечення того, що персонал працює якнайкраще.

Покращення управління лікарнею може мати серйозні наслідки для оцінки персоналу. Заходи щодо скорочення витрат, такі як скорочення чисельності персоналу або обмеження доступу до ресурсів, можуть мати негативний вплив на моральний стан персоналу та продуктивність. Персонал може почуватися перевтомленим і недооціненим, що призводить до підвищеного стресу та вигорання. Крім того, показники продуктивності можуть використовуватися для вимірювання продуктивності персоналу, але вони

можуть не точно відображати якість догляду, яке надається персоналом. У таких ситуаціях у персоналу може спонукатися віддавати перевагу продуктивності над доглядом за пацієнтами.

Тому дуже важливо оцінити ці показники кондиції та переконатися, що вони відповідають цілям і цінностям лікарні. Нарешті, відгуки співробітників є для нас надважливим елементом для покращення оцінювання персоналу. Регулярний зворотній зв'язок може допомогти визначити сфери, де персонал може покращитися, а також може допомогти зміцнити довіру та покращити спілкування між персоналом і керівництвом.

Характеристика персоналу в лікарнях має такі ж соціальні наслідки. Ця ж оцінка персоналу може вплинути на задоволеність пацієнтів і якість обслуговування. Пацієнти, швидше за все, будуть задоволені своїм лікуванням, якщо вони відчують, що персонал є компетентним, співчутливим і уважним до їхніх потреб. Тому вкрай необхідно переконатися, що персонал оцінюється на основі їх здатності надавати високоякісну допомогу. Крім того, рецензія персоналу може вплинути на мотивацію працівників і рівень плинності кадрів. Співробітники, які відчують себе недооціненими мають більшу ймовірність залишити роботу, що призведе до збільшення плинності кадрів і зниження безперервності догляду. І все ж, свого роду критика персоналу може сприяти розвитку культури підзвітності та постійного вдосконалення. Коли співробітників регулярно описують, роблять про них висновки, вони, швидше за все, візьмуть на себе відповідальність за свою роботу та прагнуть постійно покращувати свою продуктивність.

Оцінка має враховувати технічні і фізичні вимоги медичної допомоги, також віднесемо сюди емоційну складову, етичність, комунікативні навички та здатність до співпраці у колективі:

Об'єктивна оцінка персоналу лікарні включає в себе багато різноманітних елементів (виконання своїх обов'язків, мотивація, комунікативні навички, терпіння і т.д.), які потребують комплексного аналізу.

Склад параметрів соціальної оцінки медичного персоналу лікарні

повинен:

- враховувати стан здоров'я та психічного благополуччя працівників, оскільки це може впливати на їх продуктивність та емоційний стан.
- оцінювати здатність працівника працювати в команді, його співпрацездатність та здатність адаптуватися до колективу.
- враховувати, яку роль відіграє кожен працівник в колективі, чи відповідає ця роль його компетенції та здібностям.
- кваліфікувати інтерес працівника до самовдосконалення та навчання, його готовність до професійного зростання.
- оцінити якість взаємодії з керівництвом та співробітниками, вміння співпрацювати та вирішувати конфлікти.

Для забезпечення кращої високої оцінки персоналу в лікарнях потрібно впроваджувати найкращі практики. Успішні моделі оцінювання персоналу в інших системах охорони здоров'я можуть дати цінну інформацію про те, що працює. Наприклад, деякі системи охорони здоров'я використовують процес експертної думки для оцінки персоналу, який може забезпечити більш повну та цілісну єдину оцінку роботи персоналу. Крім того, навчання та розвиток мають вагу для підвищення продуктивності та оцінки персоналу. Співробітники, які отримують регулярне навчання та можливості для розвитку, мають більше шансів працювати якнайкраще та відчувати, що їх роботодавець цінує. Отже, регулярне спілкування та зворотній зв'язок є досить вагомим для сприяння дієвій і справедливій оцінці персоналу. Співробітники повинні отримувати регулярні відгуки про їхню роботу, і вони також повинні мати можливість надати відгук своїм «менеджерам».

Підсумовуючи, характеристика персоналу в лікарнях має зміст для підтримки високоякісного догляду за пацієнтами та забезпечення найкращої роботи персоналу. Та ж модернізація управління може мати неворотні наслідки для оцінювання персоналу, тому дуже істотно оцінити показників сутностей та переконатися, що персонал оцінюється на основі їх здатності надавати високоякісну, а саме головне потрібну допомогу.

Пелих Є. О.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРАКТИКАМИ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

REGULATION OF SOCIAL PRACTICES OF FORCED DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

Війна в Україні спричинила масове вимушене переміщення людей, що суттєво вплинуло на їхню соціальну мобільність.

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) – це люди, які були змушені покинути свої домівки внаслідок війни, але залишилися в межах своєї країни. В Україні проблема ВПО стала гострою після початку збройного конфлікту на Донбасі у 2014 році та повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році.

Основоположником теорії соціальної мобільності прийнято вважати П. Сорокіна. Під соціальною мобільністю учений розуміє будь-який перехід індивіда або соціального об'єкта з однієї соціальної позиції у соціальному просторі в іншу.

Соціальна мобільність ВПО має ряд особливостей:

- в основному низхідна: ВПО часто втрачають роботу, житло та соціальні зв'язки, що призводить до зниження їх соціального статусу.
- групова: переміщення людей відбувається не індивідуально, а цілими групами, що збільшує масштаби проблеми.
- вимушена: люди не обирають переміщення, а змушені до нього через військові дії.

Соціологи, такі як З. Бауман, Е. Гіденс, Р. Сеннетт досліджували мобільність як характеристику сучасного суспільства. Видатні науковці, такі як

Е. М. Лібанова, О. О. Малиновська та І. В. Мацко-Демиденко, розкрили особливості сучасного українського суспільства та вивчили питання соціальної мобільності населення та міграційних потоків в ньому. Наприклад, в їх працях «Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект» (Лібанова, 2015), «Людський розвиток в Україні (авторка зосереджується на вивченні рівня людського розвитку в Україні та впливу регіональних особливостей на цей процес. Аналізуються різні аспекти соціальної політики та їх вплив на розвиток різних регіонів країни); «Соціальні наслідки еміграції та міграції село-місто в Центральній та Східній Європі» (Малиновська 2012); «Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії» (Малиновська, 2018). У роботі «Зразки мобільної та іммобільної поведінки жителів малих міст» (2018) Мацко-Демиденко досліджує мобільність та іммобільність населення малих міст України та їх вплив на соціально-економічний розвиток цих територій. Крім того, праці О. А. Грішнєвої, В. М. Новікова та У. Я. Садової детально аналізують економічні та соціальні пріоритети розвитку України в контексті подолання кризи, тоді як роботи О. М. Балакіревої зосереджені на процесах соціальної мобільності в українському суспільстві».

Соціальна практика – це цілеспрямована діяльність людей, спрямована на задоволення їхніх потреб, економічних та соціальних інтересів, що призводить до зміни соціально-економічних умов життя.

Соціальні практики відіграють важливу роль у: формуванні ідентичності індивіда та груп; подоланні проблем, з якими стикаються вимушено переміщені особи (забезпечення житлом, освіта та професійна підготовка, медична та психологічна підтримка); сприяння соціальній інтеграції.

Уряд визнано головним суб'єктом регулювання, який розробляє державну політику, затверджує нормативні акти та закони, спрямовані на забезпечення прав ВПО, доступ до соціальних послуг та допомоги, створення програм та механізмів підтримки, моніторинг та оцінку. Політика закріплена в законодавстві України, зокрема в Законі України «Про забезпечення прав і

свобод внутрішньо переміщених осіб» та постановах Кабінету Міністрів України.

Міжнародні організації (ООН, МКЧХ, ЮНІСЕФ) надають фінансову та гуманітарну допомогу, розробляють рекомендації для уряду України, координують свої дії за допомогою Плану стратегічного гуманітарного реагування та кластерного підходу.

Громадські організації відіграють важливу роль у наданні допомоги та підтримки ВПО, захисті їхніх прав, сприянні інтеграції в нове середовище. Вони надають соціальні послуги, проводять освітні кампанії та представляють інтереси вимушено переміщених осіб у органах влади. Слід зазначити, що роль громадських організацій в регулюванні соціальних практик ВПО може варіюватися залежно від їхніх ресурсів, досвіду та мандату. Існує декілька способів якими громадські організації регулюють соціальні практики ВПО. Так, деякі з них спеціалізуються на адвокації (лобіюють прийняття законів та політик, що покращують життя ВПО проводять кампанії з підвищення обізнаності про проблеми цієї верстви населення та моніторять дотримання прав вимушених переселенців), наприклад такі організації як: Українська Гельсінська спілка з прав людини, Схід-SOS, Українська фундація правової допомоги, Українська мережа з прав дитини. Також існують громадські організації, які спеціалізуються на наданні ВПО гуманітарної допомоги, таку як їжа, одяг та медикаменти, надають психосоціальну підтримку, допомагають ВПО з працевлаштуванням, освітою та житлом. Наприклад: Червоний Хрест України, Карітас України, Людина в біді та інші. Громадські організації проводять дослідження проблем ВПО та публікують звіти та рекомендації щодо покращення їх життя. Наприклад Українська Гельсінська спілка з прав людини зробила звіт щодо досліджень з теми «Забезпечення права на вищу освіту для внутрішньо переміщених осіб».

Ефективне регулювання соціальними практиками ВПО потребує комплексного підходу, який включає дотримання міжнародних стандартів прав

людини, врахування індивідуальних потреб ВПО та співпрацю уряду, міжнародних та громадських організацій.

Список використаних джерел

1. Балакірева О. Спектр проблем вимушених переселенців в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб. URL: <http://www.uisr.org.ua/news/36/83.html>
2. Вимушені переселенці та приймаючі громади: уроки для ефективної суспільної адаптації й інтеграції : наук. доп. за ред канд. соціол. наук О.М. Балакіревої; НАН України. Київ: ДУ «Ін-т економ. та прогнозув. НАН України», 2016. С. 96-115.
3. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.

Хекало А. Ю.,

здобувач другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Ляшенко Н.О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК В УМОВАХ ВІЙНИ

GENDER VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE CONDITIONS OF WAR

У цей складний час питання гендерного насильства стає особливо болючим, оскільки конфлікти та війни лише збільшують його масштаби та інтенсивність. Головною мішенню гендерного насильства стають жінки через наявність гендерної нерівності та гендерної дискримінації, коли чоловіки зловживають своєю владою над жінками [1].

Гендерне (гендероване) насильство – це форми насильницьких дій, що мають чітко виражену гендерну групу, на яку спрямоване насильство або яка чинить насильство [2].

Типові форми гендерного насильства щодо жінок можна класифікувати:

- за місцем прояву (домашнє насильство, насильство на робочому місці, за місцем навчання тощо);
- за типом насильницьких дій (сексуальне (згвалтування, сексуальне домагання), фізичне, економічне, психологічне, вербальне);
- за систематичністю здійснення (постійне та короткочасне);
- за типом зв'язків кривдника з жертвою (родинні зв'язки, ділові зв'язки, зв'язки з сусідами, друзями, з незнайомими);
- за віковими ознаками жертви (діти, молоді жінки, середнього віку та літні жінки);
- за приналежністю кривдника до нації жертви (українці-кривдники або іноземці).

Після аналізу публікацій щодо гендерного насильства можна виділити ті його форми, які збільшуються в умовах війни:

- по-перше, це домашнє насильство, що викликано стресом, емоційною напругою, ПТСР, перебуванням в умовах пов'язаних з безпосереднім ризиком для життя, тривалим розлученням членів сім'ї та підозрами в невірності...);
- по-друге, насильство на робочому місці. Вимушені переїзди, викликані війною пов'язані зі зміною місць праці великої кількості жінок, які шукають нову роботу. Їх становище є більш вразливим, тому вони можуть стати жертвами;
- по-третє, сексуальне насильство, яке є однією з найбільш поширених насильницьких практик російських солдат на тимчасово окупованих територіях України. Основними жертвами цього насильства є жінки та дівчата різного віку, хоча також відомі випадки згвалтування чоловіків та хлопців. Наприклад, за даними Офісу генпрокурора станом на 11 серпня 2023 року у Херсонській

області зафіксовано найбільшу кількість випадків сексуального насильства – 68, в Київській – 52, в Донецькій – 55, в Харківській – 20, в Запорізькій – 15, у Чернігівській – 5, в Луганській – 3, в Миколаївській – 5, в Сумській області – 2 [3]. Жертвам завдали збиття або каліцтво, здійснювали насильство над їх статевими органами, змушували їх роздягатися або дивитися на сексуальні образи над близькими людьми.

– по-четверте, збільшився рівень психологічного та фізичного насильства як на окупованих територіях так і в цілому по Україні. Це пов'язано з тим що збільшується рівень агресії, якій викликає війна;

– по-п'яте, зараз в умовах війни насильство є засобом домінування по відношенню до українців з боку росіян. Вони таким чином виплескують свою агресію, підкреслюють право нав'язувати свою волю визначати наше життя, принижуючи жінок. Військові Росії підкреслюють свою власну викривлену маскуліність, знущаючись над громадянами України, демонструючи звірячу лють.

Чинники що сприяють розповсюдження гендерного насильства на рівні суспільства: економічна криза; війна що збільшує загальну агресію; масове переселення та розрив дружніх та родинних стосунків; патріархальні традиції які нажалі залишилися у частини членів суспільства; в умовах війни військова справа розглядається як головна але її в переважній більшості виконують чоловіки що виправдовує їх домінування; недостатній рівень висвітлена цей проблеми в ЗМІ.

На рівні жертв розповсюдженню та замовчуванню насильства сприяє: сором признатися, що викликає замовчення; недостатня освіченість жертв стосовно можливості отримати допомогу та відносно центрів що допомагають жінкам; відсутність підтримки близького оточення; економічна залежність; сприйняття насильства як «норми»; низька самооцінка та відчуття провини.

Що потрібно робити щоб зменшити кількість гендерного насильства:

– посилити законодавство щодо захисту прав жертв та більш жорстко карати винних;

- руйнувати гендерні стереотипи що сприяють гендерному насильству, на кшталт «Б'є значить любе», «Стерпиться злюбиться»;
- включити в програми навчання дітей теми про необхідну рівність між чоловіками та жінками та постійно пояснювати про неприпустимість гендерного насильства;
- використовуючи засоби масової інформації, освітні програми та різноманітні громадські заходи впливати на громадську думку українців, змінюючи її в бік гендерної рівності та неприпустимості гендерного насильства;
- забезпечити рівні можливості для жінок і чоловіків у всіх галузях життя, від економіки до політики та сімейної сфери;
- надавати допомогу жертвам (притулки для постраждалих, медична допомога, юридична та психологічна підтримка).

Список використаних джерел

1. Гендерно зумовлене насильство – одне з найпоширеніших порушень прав людини. Журнал: Україна до НАТО. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/henderna-polityka/henderno-zumovlene-nasylstvo-odne-z-nayposhyrenishykh-porushen-prav-liudyny/> (дата звертання: 18.03.24)
2. Гендерне насильство. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE# (дата звертання: 18.03.24).
3. В Україні від початку повномасштабної війни зареєстрували 225 випадків сексуального насильства. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3748035-v-ukraini-vid-pocatku-povnomasstabnoi-vijni-zareestruvali-225-vipadkiv-seksualnogo-nasilstva.html> (дата звертання: 18.03.24).

Шанідзе О. Д.,

здобувач третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра соціол. наук, професора Калагіна Ю. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

GENDER INEQUALITY AND TODAY'S CHALLENGES

Дослідження проявів гендерної нерівності набувають сьогодні виняткової актуальності в суспільстві, особливо коли мова йде про динаміку гендерної нерівності в контексті соціального розвитку. Відповідно до Закону, державна політика в Україні щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на утвердження гендерної рівності, недопущення дискримінації за ознакою статі, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень.

Сьогодні вже стає очевидним, що рівноправна участь жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства та держави є важливою умовою й гарантією утвердження демократії в Україні та запорукою її європейської інтеграції. Проте реальне впровадження принципів гендерної рівності в суспільну практику знаходиться ще тільки на початку свого шляху. Треба розуміти, що цей процес дуже складний і тривалий, він передбачає, перш за все, об'єктивну оцінку існуючого стану справ у всіх сферах соціального буття, а тільки потім вже розробку стратегії, яка враховувала б особливості економічного, соціального та духовного розвитку. Тому необхідною складовою цього процесу є проведення відповідних аналітичних досліджень, впровадження гендерного аналізу в практику оцінки всіх соціальних процесів та ефективності управління соціально-економічним та культурним розвитком [1].

Традиційно існуючі гендерні стереотипи фактично створюють гендерну

нерівність, яка гальмує розвиток суспільства. Саме тому досягнення гендерної рівності наразі стає головною стратегією. Більш того, гендерна рівність виступає центральним показником розвитку кожної країни, ООН відносить цю проблему до категорії глобальних і рекомендує державам змінювати існуючі гендерні моделі, орієнтовані на збереження системи нерівних цінностей і подвійних стандартів. Позиція Європейського Союзу з досягнення гендерної рівності полягає в тому, що жінки і чоловіки повинні мати рівні права та можливості в усіх сферах життя суспільства, а членство в ЄС є однією з головних стратегічних цілей України. Зараз в XXI столітті ми повинні розуміти, що традиційні стереотипи обмежують і тих, хто їх застосовує, і тих, хто намагається їм відповідати. На індивідуальному рівні відбуваються негативні процеси, які зумовлені тим, що перші перестають розвиватися, оскільки не можуть сприйняти іншу думку і розширити свою картину світу. Такі люди не пристосовані до сьогодення, адже поки вони живуть за застарілими штампами, світ вже абсолютно інший. Другі або стикаються з розчаруванням і депресією у спробах відповідати чужим очікуванням, або зазнають тиску на шляху власної реалізації. На рівні держави витрачається потенціал через те що відбувається обмеження в реалізації прав завдяки існуючим стереотипам щодо жінок та чоловіків. Наприклад й досі існує дуже упереджене ставлення до жінок-керівників чи жінок-політиків.

Таким чином, гендерна рівність виступає не тільки нагальною потребою сьогодення а й ідеологічною складовою державної політики та державного управління. Головна мета – рівні права та можливості жінок та чоловіків у всіх сферах життя суспільства, політиці, що базується на справедливому підході до місця та ролі особистості жінки і чоловіка як рівних у правах, свободах, обов'язках, можливостях і відповідальності за вчинки [2].

Нажаль, за умов повномасштабного вторгнення та дії правового режиму воєнного стану в Україні видається неможливим подолати гендерні нерівності. Більш того, дискурс навколо питань про гендерну нерівність змінився, а реалії війни створюють нові гендерні нерівності, які не тільки впливають на

сьогоднішнє життя, але й будуть впливати далі на гендерну культуру суспільства після перемоги. Наприклад, права жінок стали ще більш вразливими у результаті вимушених переселень у більш безпечні місця чи тимчасового захисту в інших країнах. Чоловіки ж взагалі опинилися заручниками власної статі. Як зазначає соціологиня О. Дудчак, зробити біженство настільки гендерованим — рішення доволі безпрецедентне. За словами Дудчак, жінки зараз користуються привілеями винятково за статевою ознакою. При чому, в жінки може не бути дітей, проте сама можливість одного дня їх народити сьогодні дає будь-якій жінці можливості, яких не мають чоловіки. Соціологиня вважає такий підхід дуже патріархальним [3]. «У мене немає відповіді, наскільки правильним було таке рішення, але зрозуміло, що це було найлегше і найшвидше з усіх можливих рішень», — каже дослідниця.

З іншого боку є певні позитивні зрушення у законодавстві: у 2022 році ухвалили Державну стратегію забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків до 2030 року та операційний план з її реалізації до 2024 року [4]. Документ визначає пріоритетні напрями дій органів влади, інститутів громадянського суспільства, суб'єктів господарювання для зменшення гендерної нерівності в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Також у 2022 році набули чинності низка законів та були розроблені державні стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Зокрема, 8 січня 2022 набув чинності Закон «Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» щодо протидії дискримінації за ознакою статі». Відтепер у рекламі забороняється показувати будь-яку перевагу однієї статі над іншою, стереотипні ролі чоловіка й жінки, насильство за ознакою статі, тіло людини лише як сексуальний об'єкт. Із однозначно позитивного у гендерній політиці за час війни експерти відзначають ратифікацію Стамбульської конвенції, яку Україна підписала ще у 2011-му році, а ратифікувала лише зараз під тиском ЄС. Значний прогрес відбувся у напрямку політичної участі жінок та залучення їх до військової служби, рівних можливостей участі на ринку праці та догляду за дітьми.

Підводячи підсумок треба зазначити, що навіть в умовах війни в Україні відбуваються певні зрушення в плані досягнення гендерної рівності шляхом приведенням національних законодавчих норм у відповідність до європейських стандартів. Поступово покращується й законодавство й менталітет, усуваються диспропорції рівності прав і можливостей жінок і чоловіків у різних сферах суспільних відносин. Безумовно, прояви сексизму та гендерної дискримінації залишаються притаманними українському суспільству, попри те, що жінки в Україні і в умовах російсько-української війни продовжують невпинно руйнувати усталені стереотипи щодо соціальних ролей жінок і чоловіків.

Список використаних джерел

1. Гендерний портрет українського суспільства. Аналітичне дослідження / За заг. ред. Н. Світайло, В. Павленка, А. Костенко. Суми: СумДУ, 2009. 146 с.
2. Лук'янова Г. Ю. Гендерна проблематика в умовах дії правового режиму воєнного стану: аналіз ідеологічної складової державної політики та державного управління. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4. С. 384-387. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/94.pdf (дата звернення 11.03.24)
3. Овчиннікова М. Гендерна нерівність в Україні під час війни: закриті кордони, особисті трагедії та демографічні виклики URL: <https://commons.com.ua/uk/genderna-nerivnist-v-ukrayini-pid-chas-vijni/> (дата звернення 12.03.24)
4. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки від 12 серпня 2022 р. № 752-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text> (дата звернення 11.03.24)

Яненко М. А.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Ляшенко Н.О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ ЯК АГЕНТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

THE ROLE OF THE UKRAINIAN ARMY AS AN AGENT OF CHILDREN'S SOCIALISATION IN TIMES OF WAR

Україна зіткнулася з неймовірним викликом війни, що вплинула на всі аспекти життя українського суспільства. За останні роки повномасштабного вторгнення, окрім забезпечення обороноздатності та територіальної цілісності, армія стала активно виконувати ще й функцію агента соціалізації не лише безпосередньо для учасників бойових дій, а й кожної людини у кожному домі, кожній родині. Не винятком є й нове, підростаюче покоління нашої держави – діти. Адже навіть вони, можливо, й опосередковано, набувають досвіду війни, що впливає на зміну частини особистісних цінностей і світогляду, на формування нових поглядів та ідентичності індивідів. Ми розглянемо, який само вплив має армія як агент соціалізації на її первинному етапі, та як це відбувається в умовах війни.

Під час соціалізації дитини армія може впливати у різні способи і задіяючи різні канали, в тому числі через сім'ю, школу, спеціальні військово-освітні заклади, засоби масової інформації та інші соціальні установи. Важливо зазначити, що цей вплив може бути особливо сильним у країнах, де військова служба є обов'язковою для її громадян.

Починаючи із сім'ї армія може грати важливу роль у вихованні дитини, адже саме родина є чи не найпершим й найголовнішим агентом у передачі цінностей, переконань та ідеалів, що можуть включати погляди на військову службу та патріотизм. Наприклад, батьки, що не рідко стають авторитетом для

своїх дітей, або інші родичі, які за фахом належали або належать до Збройних Сил України, можуть стати для своїх дітей прикладом відданості країні та патріотизму. Дорослі демонструють та передають важливі цінності й норми, такі як дисципліна, відповідальність та взаємодопомога, що є ключовими у військовій службі, дитині, яка успішно може це засвоїти та реалізувати на подальших етапах соціалізації. Або якщо в сім'ї явно демонструється позитивне ставлення до армії та військової служби, то і діти, імовірно, будуть позитивно ставитися до цієї ідеї та можуть розглядати вступ до армії як варіант для власної самореалізації та виконання обов'язку перед суспільством, навіть обирати військову професію для себе у подальшому.

Навіть у довоєнні часи у закладах освіти військово-патріотичне виховання було обов'язковою складовою навчального процесу. Предмет «Захист України», військово-патріотичні заходи і табори, підготовка до надання першої медичної допомоги були звичайними в межах шкільної освіти, та націлені на формування у дітей свідомості майбутнього захисника/захисниці, поваги до військової служби, мотивації до набуття необхідних навичок у сфері безпеки та оборони. Участь у таких реальних заходах з військового виховання може допомогти дітям та молоді розвинути лідерські якості, командний дух та навички брати на себе відповідальність, продемонструвати власні досягнення в іншій сфері – у військовій справі. Це може бути корисною підготовкою для майбутньої військової служби або для будь-якої іншої сфери життя.

Але, як не прикро, до війни цим аспектом виховання нехтували – заклади освіти зменшували години навчального предмету, матеріально-технічна база псувалася й втрачалася, а військово-патріотичних заходів для підлітків влаштовували все менше й менше. Наразі, за результатами зібрання круглого стола «Нові підходи до військово-патріотичного виховання», організованого Military Media Center-ом за участі військовослужбовців ЗСУ, є ініціатива виправити цей момент збільшенням практичної складової предмета «Захист України» та запрошення для його викладання кваліфікованих спеціалістів, які проходять спеціальну підготовку і сертифікацію або насамперед ветеранів

російсько-української війни [1].

ЗМІ, насамперед Інтернет для сучасних дітей також є важливим каналом соціалізації. Через телеграм-канали, блогерів, ролики на Ютубі, що висвітлюють діяльність ЗСУ, проблеми, що існують в армії, відбувається вплив на ставлення до ситуації, формуються норми справедливості, самовідданості, патріотизму. Відбувається залучення дітей до волонтерства та просування інформації щодо зборів грошей на військову техніку та медичну допомогу пораненим. Цей вплив є стихійним, тому що без нагляду батьків дитина сама обирає що їй читати, до чого дослухатися та яку інформацію розповсюджувати у соціальних мережах. Цим і користуються люди, що «воюють» в інформаційному просторі. ІНСО (інформаційно-психологічна спецоперація) — це сплановані дії щодо передачі конкретної інформації (заяв, подій, коментарів експертів) аудиторіям, щоб впливати на їх почуття, мотиви, критичне мислення. Завданням проросійського ІНСО є дискредитація ЗСУ та деморалізація українців, формуючи викривлені уявлення щодо сьогодення. Тому слід популяризувати ті канали та тих блогерів, які є відповідальними та розсудливими у розповсюдженні інформації та обов'язково самостійно перевіряти опубліковані відомості.

Завданнями армії як агента соціалізації у процесі військово-патріотичного виховання: 1) формування почуття патріотизму, любові до Батьківщини, її історії, культурних та історичних цінностей, поваги до збройних сил та військової справи; 2) розвиток у молоді інтересу до військової служби, оволодіння військовими професіями, сприяння в підготовці молоді до служби у ЗСУ; 3) формування постійної готовності до захисту свободи і незалежності країни, до виконання свого громадянського обов'язку, розвиток мотивації, спрямованої на це; 4) формування думки, впевненості, та світогляду, що забезпечить готовність захищати Батьківщину.

Але наскільки все ж таки є ефективним військово-політичне виховання в умовах війни? Сергій Рахманін, член оборонного комітету Верховної Ради, наприкінці минулого року озвучив таку оцінку: середній вік

військовослужбовців ЗСУ складає 40 плюс, або навіть 45 плюс [2]. Ці цифри нашоухують на роздуми – наскільки сильним є бажання молоді ставати на захист Батьківщини? Їх небажання вступати до лав ЗСУ зумовлене різними причинами. Одними з них є недовіра до служби в армії, що розповсюджується через розповіді знайомих та ЗМІ, де люди, що знаходяться на передовій, розказують про реальні умови їх перебування на фронті (проблеми із забезпеченням зброєю та засобами захисту, їжею та одягом; використання людей нераціонально; розкриття справжньої кількості загиблих та поранених тощо). Розкриття гіркої правди народові збільшує бажання молоді тікати за кордон, де їх не дістане примусова мобілізація, та стурбованих батьків відправляти своїх синів подалі, щоб уберегти їх. Усіма цими людьми керує одне – самозбереження та страх смерті, які є більшими ніж патріотизм та обов'язок громадянина, що демонструє недостатній вплив армії як агента первинної соціалізації. Кожен хоче жити, але невиконання військових зобов'язань може привести до того, що країна загине та не буде де жити ні дітям, ні їх батькам.

Список використаних джерел

1. Нові підходи до військово-патріотичного виховання молоді запропонували військовослужбовці ЗСУ. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/09/15/novi-pidhody-do-vijskovo-patriotichnogo-vyhovannya-molodi-zaproponuvaly-vijskovosluzhbovczi-zsu/> (дата звертання: 01.02.24).
2. Стало відомо, який насправді середній вік військових ЗСУ. URL: <https://vijna.novyny.live/stalo-vidomo-iakii-naspravdi-serednii-vik-viiskovikh-zsu-136900.html> (дата звертання: 01.02.24).

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ, СТУДЕНТСТВА ТА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Guo Lu

1st year master student, group 923 i.e.,
Faculty of Sociology
National Technical University
«Kharkiv Polytechnical Institute», Kharkiv

БАЛАНСУВАННЯ МІЖ КРЕАТИВНІСТЮ ТА ДИСЦИПЛІНОЮ: ВПЛИВ ТИПУ ДИТЯЧОГО САДКА НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ДИТИНИ

BALANCING CREATIVITY AND DISCIPLINE: THE IMPACT OF KINDERGARTEN TYPE ON CHILD SOCIALIZATION

The formative years of a child's life are crucial in shaping their future personality, skills, and overall success. Among the myriad of factors influencing early childhood development, the type of kindergarten attended plays a pivotal role. This article delves into the nuanced differences in socialization processes between children attending private versus state kindergartens. Specifically, I examine the notion that children from state kindergartens tend to exhibit better adherence to rules and discipline, while their counterparts in private institutions might display enhanced creativity. Through a synthesis of recent research findings, deepening in the theories discussed in previous articles [1,2], I aim to shed light on how these early educational environments influence the socialization trajectory of children, setting the stage for a comprehensive discussion on the implications for parents, educators, and policymakers.

First of all let's start from the fact that state kindergartens, with their structured programs and emphasis on group activities, seem to foster an environment where following rules and understanding discipline are integral to the daily routine. State

kindergartens may follow more standardized curricula that focus on readiness for elementary education, emphasizing structured activities, and adherence to rules and routines. Such environments might better prepare children for the structured nature of formal schooling, emphasizing rule-following and discipline. The findings by Howes et al. (2008) support this, showing that enrollment in state-funded pre-kindergarten programs is associated with gains in academic skills, which could be attributed to the structured nature of these programs [3]. This structure, potentially more rule-oriented and regimented, might be conducive to developing a child's ability to follow instructions and work within a set framework. However, this focus might come at the expense of less time allocated for free play and creativity, which are also crucial for holistic development.

Conversely, private kindergartens often boast a more individualized approach to education. Such settings might offer a richer array of creative activities and more opportunities for children to express themselves freely, which could explain the perceived boost in creativity among attendees. Denham et al. (2012) found that children in private day schools who were categorized as “SEL Competent-Social/Expressive” showed better social and academic success, suggesting a link between the nurturing environment and the development of creativity [4]. Another possible reason for a better creativity and worse rules following in private kindergartens may be a small amount of children in each class. Due to the lower teacher-student ratios, there is a greater opportunity for individual attention, which can lead to a more personalized and responsive educational experience. This environment can help nurture a child's unique talents and foster a sense of independence and creativity. Efficient emotional support and communication can also lead to improved socialization and creativity of the youngsters. The emphasis on emotional support and teacher beliefs in private kindergartens, was highlighted by Zinsser et al., further supports the idea that these institutions may be better equipped to foster creativity [5]. The scientist states that teachers in private settings, who show high levels of emotional support, tend to adopt beliefs and practices that encourage emotional and social learning, potentially laying the groundwork for creative

thinking.

Continuing the discussion, it's important to mention that not only size of class and environment between private and state kindergartens matter, but also the different curriculum and teacher-student interactions, as these elements can significantly influence a child's socialization and development. Private kindergartens often provide curricula that are enriched with arts, music, and creative play, which are integral to fostering creativity in children[1]. This enriched environment allows children to explore and express their thoughts and feelings in diverse ways, potentially leading to enhanced creative skills.

However, it's crucial to recognize that these outcomes are not solely attributable to the type of kindergarten. Factors such as family background, socioeconomic status, and individual child characteristics also play vital roles in shaping a child's ability to follow rules or exhibit creativity. The work of Dodge, Pettit, and Bates (1994) suggests that socioeconomic status significantly influences behavior problems and social adjustment, hinting at the complex interplay of various factors beyond the school environment [6].

In essence, the choice between private and state kindergarten should be informed by a nuanced understanding of the child's needs, the family's values, and the specific characteristics of the available options. While the type of kindergarten can influence a child's development in terms of creativity and adherence to rules, it's just one piece of the complex puzzle of early childhood development.

In conclusion, the comparison between private and state kindergartens reveals distinct approaches to early childhood education, each with its own strengths and potential impacts on child development. To harness the benefits of both educational settings, it is essential for parents, educators, and policymakers to consider implementing a balanced approach that incorporates the strengths of each. Here are some recommendations for applying these insights:

- 1) integration of creative elements in state kindergartens: encourage state kindergartens to incorporate more creative activities into their curriculum, such as art,

music, and imaginative play, to foster creativity while maintaining a structured learning environment;

2) emphasize social skills in private kindergartens: private kindergartens could include more group activities that emphasize cooperation, sharing, and following collective rules to enhance social skills and discipline;

3) professional development for educators: offer professional development opportunities for teachers, letting class teachers master some of art specialties (music, acting, pottery, etc.) even on basic level may improve children's interest in new and creativity;

4) policy development: policymakers could develop guidelines that encourage a balanced curriculum in all kindergartens, ensuring that children receive both the benefits of creative freedom and the value of structure and discipline.

By adopting a more integrated approach, educators and parents can provide children with a well-rounded early education that promotes both creativity and discipline, preparing them for successful futures in an increasingly complex world.

References

1. Guo L. Influence of music education on early childhood learning in Chinese modern society. *Youth Sociological Forum of NTU "KhPI"*. 2023. p.52-55

2. Guo L. Parental pressure and its impact on students' mental health. 2023.

3. Howes C., Burchinal M., Pianta R., Bryant D., Early D., Clifford R., & Barbarin O. Ready to learn? Children's pre-academic achievement in pre-Kindergarten programs. *Early Childhood Research Quarterly*. 2023. № 23. P. 27-50. URL: <https://doi.org/10.1016/J.ECRESQ.2007.05.002>.

4. Denham S., Bassett H., Mincic M., Kalb S., Way E., Wyatt T., & Segal Y. Social-Emotional Learning Profiles of Preschoolers' Early School Success: A Person-Centered Approach. *Learning and individual differences*. 2012. № 22(2). P. 178-189 . URL: <https://doi.org/10.1016/J.LINDIF.2011.05.001>.

5. Zinsser K. M., Shewark E. A., Denham S. A., & Curby T. W. A mixed method examination of preschool teacher beliefs about social-emotional learning and relations to observed emotional support. *Infant and child development*. 2012.

№ 23(5). P. 471-493.

6. Dodge K., Pettit G., & Bates J. Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. *Child development*. URL: <https://doi.org/10.1111/J.1467-8624.1994.TB00774.X>.

Moroz Oleksandr

1st year master student,

Tongji Hospital,

Huazhong University of Science and Technology,

Wuhan, China

**ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАННЯ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ В
УНІВЕРСИТЕТСЬКУ ПРОГРАМУ ЯК СПОСІБ ЗМІЦНЕННЯ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

**INTEGRATING TACTICAL MEDICINE TRAINING INTO UNIVERSITY
CURRICULUM AS A WAY TO STRENGTHEN UKRAINIAN SOCIETY**

The devastating impact of the ongoing conflict in Ukraine has been felt deeply by its population, with russian missiles, rockets, bombs, and drones incessantly striking peaceful Ukrainian towns. This continuous aggression has not only demolished infrastructure but has also left indelible scars on the lives of Ukrainian citizens. It has resulted in widespread displacement, inflicted physical injuries, and triggered profound mental health crises, leading individuals to question their future in a country besieged by war. According to a report by the United Nations Human Rights Monitoring Mission in Ukraine as of February 22, 2024, there have been 30,457 recorded civilian casualties [1], but the exact numbers are supposed to be much higher. As most of the injuries obtained are caused by explosive weapons or shrapnel it is extremely important to timely process them, but unfortunately, due to various constraints, it is not always possible to do so. This situation further emphasizes the challenges in accessing timely and high-quality medical care, a concern that has been noted in author's previous publications [2-4].

In light of these ongoing challenges, the quality of medical training among

Ukrainian military personnel and civilians has come under scrutiny. While Ukrainian soldiers receive some level of medical training, the current situation underscores the need for a more comprehensive approach to medical preparedness in the face of warfare. For example, the steep increase in civilian casualties due to intensified missile and drone attacks across Ukraine, as reported in January 2024, further stresses the urgency of enhancing medical skills among the general population [5]. Departments of military training in Ukrainian universities offer those who enrolled in specific military or defense-related programs specialized training for future military personnel, including aspects of military medicine, however the broader student population and civilians lack access to such crucial knowledge. Given the current circumstances, integration of tactical medicine into university curriculums could significantly increase the civilian population's ability to provide first aid and manage injuries until professional help is available.

Incorporating tactical medicine courses into all university programs could significantly enhance the population's ability to provide first aid and manage injuries until professional medical help is available. Such training could cover topics like hemorrhage control, management of chest trauma, airway management, and basic life support, equipping individuals with the skills to save lives in critical situations. Such training would be invaluable, as demonstrated by the high number of civilian casualties in recent attacks, where the ability to administer immediate and effective medical care could mean the difference between life and death [6].

The increasing recognition of tactical emergency medicine's applicability beyond military contexts highlights its potential benefits for civilian populations, especially in scenarios involving police and other law enforcement operations. This broader applicability underlines the significant impact that tactical medicine training can have on general public preparedness and response capabilities. Some admit that tactical emergency medicine's principles and practices are crucial for addressing the immediate needs in various emergency scenarios, not limited to combat or battlefield conditions [7]. In the context of Ukraine, where ongoing conflict creates a pervasive atmosphere of threat and uncertainty, the value of such training becomes even more

pronounced. Every citizen's potential role as a first responder in emergencies underscores the urgency of integrating tactical medicine into educational curricula across all disciplines. This integration would not only enhance individual competence in dealing with emergencies but also contribute to a more resilient and responsive community, capable of mitigating the impacts of conflict on civilian populations.

Moreover, the absence of comprehensive data on the effectiveness of tactical medicine training in Ukraine does not diminish the potential benefits observed in other regions. For instance, the Stop the Bleed campaign in the United States exemplifies how civilians, when equipped with basic skills in hemorrhage control, can play a pivotal role in saving lives during incidents involving severe bleeding: the research showed that after having preparation courses 99% were willing and were ready to intervene (while before training there were only 92% and 57% accordingly) and 63% knew how to do it correctly (while before training only 12% knew how to stop bleeding in a proper way) [8]. Such initiatives demonstrate the practical value of tactical medicine knowledge in enhancing survival rates during emergencies.

Expanding the scope of tactical medicine training to encompass a wider range of emergency medical interventions could further enhance these benefits. Skills in managing airway obstructions, treating chest trauma, and providing basic life support could significantly amplify an individual's capacity to save lives in critical situations. The inclusion of such training in university programs would ensure that a larger segment of the population possesses the skills necessary to respond effectively to emergencies, thereby increasing overall community resilience.

Additionally, the development of simulation-based training and continuous education programs in tactical medicine could facilitate the ongoing development of these skills among civilians and professionals alike. By creating realistic scenarios that mimic the challenges faced during actual emergencies, individuals can hone their abilities in a controlled environment, enhancing their confidence and competence in applying these skills in real-world situations.

In conclusion, we want to mention that the integration of tactical medicine training into the educational curriculum across all specialties is not merely an

academic enhancement but a critical necessity in a conflict-affected nation like Ukraine. By equipping citizens with the knowledge and skills to provide immediate medical assistance, Ukraine can transform its populace into a collective force of first responders, significantly reducing the time to critical care in emergency situations. This training, extending beyond military personnel to civilians, underscores a commitment to enhancing national resilience, empowering individuals to take actionable steps in saving lives, and fostering a society where preparedness and swift response are ingrained values. As the conflict continues to affect lives, the adoption of tactical medicine training across educational institutions stands as a moral imperative, one that holds the promise of not just saving lives but strengthening the very fabric of the community in the face of adversity.

References

1. United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (2024). Two-year update on the protection of civilians: The impact of hostilities on civilians. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2024-02/two-year-update-protection-civilians-impact-hostilities-civilians-24.pdf>
2. Moroz O. Reforming Public Administration In Ukraine's Healthcare System In Times Of War: Creating Accessible Medical Care Through Community Medical Centres. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжний соціологічний форум НТУ «ХПІ», 18 травня 2023*. 2023. P. 81-84.
3. Moroz O., Moroz V., & Moroz S. RETHINKING UKRAINIAN MEDICAL TRAINING: STRATEGIES FOR MEDICAL EDUCATION AND SYSTEM IMPROVEMENT. *Grail of Science*. 2024. № 35. P. 497–503. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.01.2024.091>
4. Moroz O. Improving Internship policies in Ukraine through sociological and management lenses as a key to build a healthier society. *Матеріали міжнародно-практичної конференції «Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта і соціальний прогрес»*. Харків, НТУ «ХПІ», 2023.
5. United Nations in Ukraine. In Ukraine, Civilian Casualties Soar Amid Russian Attacks, Reversing a Downward Trend the UN Says. United Nations in

Ukraine. 2024, January 16. URL: <https://ukraine.un.org/en/257916-ukraine-civilian-casualties-soar-amid-russian-attacks-reversing-downward-trend-un-says>

6. Borgers F., Boxstael S., & Sabbe M. Is tactical combat casualty care in terrorist attacks suitable for civilian first responders? *Journal of Trauma and Acute Care Surger.* 2021. № 91. P. 86 - 92. <https://doi.org/10.1097/TA.0000000000003337>.

7. Russell R. Tactical emergency medicine. *Emergency Medicine Journal.* 2010. № 27. P. 490 - 490. URL: <https://doi.org/10.1136/EMJ.2009.073510>

8. Lei R., Swartz M., Harvin J., Cotton B., Holcomb J., Wade C., & Adams S. D. Stop the bleed training empowers learners to act to prevent unnecessary hemorrhagic death. *The American Journal of Surgery.* 2019. № 217(2). P. 368-372.

Бубир Г. О.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ ЗНИЖЕННЯ У СТУДЕНТІВ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

SPECIFICITY OF SOCIAL RISKS OF REDUCTION OF MOTOR ACTIVITY IN STUDENTS DURING DISTANCE EDUCATION

Суттєві зміни сьогодення, обумовлені проявом внутрішніх та зовнішніх обставин, є визначним чинником динамічного розвитку суспільства мотивуючи його до позитивних якісних та кількісних трансформацій, спричиняють ускладнення в управлінні соціумом, насамперед в екстремальних та непередбачуваних ситуаціях, викликаючи негативні зміни у суспільстві, які, у свою чергу, сприяють потенційному підвищенню домінанти соціальних ризиків. Наслідком поширення соціальних ризиків є низка негативних проявів у

соціальному середовищі, як то поширення якості та рівня життя людей, виникнення певних деформацій в межах самої соціальної сфери, що у кінцевому випадку гальмує формування сприятливих умов для функціонування людського суспільства, суттєво послаблюючи запас його соціальної стійкості. Відповідно, вивчення соціальних ризиків, обґрунтування певних умов ймовірності їх прояву та формулювання наслідків для держави/ суспільства у разі їх прояву є важливим завданням сьогодення. До таких питань належить і висвітлення соціальних ризиків зниження рухової активності студентів протягом дистанційного навчання, тривалість якого в деяких регіонах України сягає вже понад чотири роки.

Кривошеїн В.В розкриваючи сутнісні характеристики та класифікаційні критерії соціальних ризиків на постсучасній стадії розвитку суспільства, зазначав, що «соціальний ризик – це соціально значуща обставина об'єктивного характеру, з настанням якої громадяни (члени їхніх сімей) не здатні самостійно себе утримувати, а тому потребують додаткового матеріального захисту з боку держави» [1, с.18].

Серед ознак соціальних ризиків виділяються наступні: 1) загальність – властиві як для окремого індивіду, так і для суспільства в цілому; 2) неминучість – проблеми, викликані соціальними ризиками, неможливо оминати чи вирішити остаточно, їх можна лише мінімізувати; 3) соціальна відповідальність усіх верств суспільства – лише ефективна взаємодія усіх груп є запорукою успішного вирішення питань; 4) потенційна кризогенність – соціальні ризики викликають інші кризи як то економічні, політичні, демографічні.

Результати аналізу досліджень літературних джерел доводять, що незважаючи на актуальність та значущість, в україномовній літературі даному питанню приділяється недостатньо уваги. Натомість в англійськомовних джерелах є низка наукових публікацій, розпочинаючи від дискусії чи належить питання низької рухової активності до кола соціальних проблем [2], продовжуючи висвітленням соціальних детермінантів низької фізичної активності [3],

дослідженням соціологічних ризиків низької рухової активності серед людей похилого віку (Biernat E, Piątkowska M., 2020), низкою публікацій щодо ризиків для здоров'я людини обумовлених домінуванням сидячого способу життя (JungHa Park, Ji Hyun Moon, etal., 2020; Diaz KM, Duran AT,etal., 2019; Katzmarzyk PTetal, 2018), а також – дослідженням інших, більш вузьких питань, співвіднесених до даної тематики, наприклад дослідження фінських науковців Lotta Salmi, Elina Hasanen Mikko Simula, Ilkka Virmasalo, Petteri Muukkonen щодо аналізу відчутних перешкод для фізичної активності в соціальних просторах передмістя з низьким соціально-економічним статусом [4].

Результати нашого дослідження з виявлення рівня рухової активності студентів, що навчаються за спеціальністю 106 Географія Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, детальний аналіз яких наведено вище, також виявили деякі проблемні питання, що є передумовою розвитку соціального ризику, а саме – неусвідомлення студентами свого реального стану фізичної активності, адже фактично всі респонденти, хто визначив свій рівень як «нижче середнього» за результатами кількісних обрахунків отриманих показників ІРА мають низький рівень рухової активності, що вказує на низьку ймовірність виправлення ситуації та посилює ймовірність розвитку соціологічних ризиків, розпочинаючи із фізіологічних.

В цілому, підтримка низького рівня рухової активності протягом тривалого часу може викликати прояви будь-якого з вищеперелічених класифікаційних груп соціальних ризиків:

1) фізіологічні ризики, обумовлені погіршенням стану здоров'я через розвиток гіподинамії, захворювання очей, викривлення хребта та інших несприятливих наслідків низької рухової активності, як то: часті й тривалі за часом захворювання через суттєве зниження імунітету, почуття роздратованості, занепаду сил, головного болю, відчуття розбитості, сонливості, слабкості, підвищеною стомлюваності. Ці ризики розвиваються на самому початку дистанційного навчання і проявляються у вигляді втрати

здібностей навчатися якісно, що у подальшому призведе до отримання недостатнього рівня освіти задля роботи своїх мрій. За умов тривалого продовження дотримання низької рухової активності фізіологічні ризики вже призведуть суттєвих ускладнень із працевлаштуванням;

2) економічні ризики, які сформується як наслідок відсутності належного реагування на прояви фізіологічних ризиків: наявність низки проблем зі станом здоров'я, постійні перебування на лікарняному, важкість концентруватися на виконанні певного завдання призводять до втрати роботи, а постійна потреба у фінансових ресурсах на лікування, які є чималими на обсягом, призводять до постійної нестачі коштів навіть для підтримки свого фізіологічного існування не те, що на задоволення своїх культурно-рекреаційних та інших потреб;

3) виробничі ризики, можуть виникнути за умов роботи на певних підприємствах, внаслідок недотримання вимог техніки безпеки через важкість концентрації, занепад сил, головний біль, розбитість чи сонливість. В кінцевому результаті це може призвести навіть до каліцтва;

4) демографічні та соціальні ризики, які проявляться у проблемах з організацією сімейного життя, народженням та вихованням дітей, важкістю соціального адаптування до зростаючих вимог сьогодення тощо.

Таким чином, наявний потенціал розвитку соціальних ризиків внаслідок низької рухової активності достатньо високий, щоб обирати цей рівень рухової активності в якості основного для способу життя будь-якої людини, а для студентської молоді взагалі не є припустимим.

Список використаних джерел

1. Кривошеїн В. В. Соціальні ризики постсучасності: сутність та класифікація. *Epistemological studies in philosophy, social and political science*. 2018. Vol. 1, Iss. 1-2. P. 16-28.

2. Yun L., Vanderloo L., Berry T. Retal. Assessing the social climate of physical (in) activity in Canada. *BMC Public Health*. 2018. URL: <https://doi.org/10.1186/s12889-018-6166-2>.

2. Social Determinants of Physical Inactivity. URL:
https://www.physiopeedia.com/Social_Determinants_of_Physical

3. Salmi L., Hasanen E., Simula M. et al. Perceived barriers to physical activity in the social spaces of low socioeconomic status suburbs URL:
<https://doi.org/10.1016/j.wss.2023.100164>

Ващенко К. В.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Шанідзе Н. О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

GLOBAL TRENDS OF CONTINUOUS HIGHER EDUCATION

Постійний розвиток людини – важлива складова її життя. Вивчити щось та користуватися тільки цим все своє життя – неможливо, необхідно постійно підвищувати кваліфікацію, поповнювати свої знання та вміння. Все це потрібно для того, щоб, наприклад, бути затребуваним працівником, саме тому існує неперервна освіта. В кожній країні формування неперервної освіти відбувається через певну освітню політику, яка відображена в освітньому законодавстві, змінах організації освіти та відповідних фінансових видатках.

Неперервна освіта в Сполучених Штатах Америки визначається як напрямок модернізації всіх освітніх рівнів. Однією з головних тенденцій розвитку - є розвиток навичок критичного мислення, яке формується впродовж навчання у школі й університеті, а потім може активно використовуватися впродовж всього життя як в професійній сфері життя, так і в суспільній. Наступна тенденція характеризується розвитком когнітивної особистості, адже США потребує високоосвічених професіоналів, які вміють мислити та будуть сприяти розвитку країни.

Китай розглядає неперервну освіту як чинник подальшого успішного економічного розвитку та прогресу країни. Основною тенденцією розвитку неперервної освіти є комбінування формального типу освіти. Воно включає в себе всі види здобуття знань у рамках національної системи освіти та набуття всіх інших знань протягом життя людини.

Тенденція розвитку неперервної освіти в Японії передбачає впровадження реформи освіти. Згідно змісту реформи, неперервна освіта стане обов'язковою, а для цього необхідно вдосконалення навчальної орієнтації.

Посилюється лібералізація освіти, а отже неперервна освіта розглядається як інструмент соціальної та культурної злагоди, економічного зростання.

Важливими кроками реалізації концепції неперервної освіти у Франції можна вважати правові акти, прийняті у законодавство, які передбачають поєднання неформальної та формальної освіти. Також запроваджені системи реєстрації компетентностей, мета яких полягає у сприянні роботодавцям і працівникам в оцінюванні професійних компетентностей, а ще допомагає професійно зростати особистості.

Отже, неперервна освіта – це процес навчання і виховання протягом всього життя, який має неперервний зв'язок із політичним, економічним та суспільним життям будь-якої країни. Такий процес необхідний для будівництва розвинених суспільств світу. Напрямки подальшого дослідження проблеми. Вдосконалення неперервної вищої освіти в Україні потребує врахування загальних світових тенденцій такої освіти. Це дасть змогу організовувати зміни та реформи в навчальному процесі на певних прикладах країн світу.

Ведмедовська Є. М.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Шанідзе Н. О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ДІАГНОСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ХАРАКТЕРУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

DIAGNOSTICS OF CHARACTERISTICS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS

Актуальність даної теми обумовлена тим, що психолог — це спеціаліст, який допомагає віднайти душевний спокій та рівновагу, з його допомогою людям простіше переживати стреси та емоційні травми, з якими в сучасному світі людина стикається дедалі частіше. Будь-яка професія вимагає так званих професійно важливих якостей, тому конче потрібно при виборі професії враховувати і деякі основні психологічні властивості характеру, які будуть сприяти виконанню професійних обов'язків фахівця.

Як стверджують науковці, характер – це не проста сума різних психічних властивостей людини, не надбудова над інтелектуальними, емоційними і вольовими рисами. Він являє собою своєрідний їх синтез, породжений взаємодією людини з навколишнім світом упродовж життя.

Професійні та особистісні якості в діяльності психолога часто тісно пов'язані та перетинаються. Професія накладає відбиток на спосіб життя і особистість психолога, а особистісні риси, в свою чергу, відбиваються на виборі сфери та видів психологічної діяльності, методів роботи з людьми. У практичній психології особистість психолога є інструментом його роботи і часом грає дуже істотну роль, не менше значиму, ніж теоретичні знання та володіння психотерапевтичними техніками. Його професійна діяльність спрямована на надання психологічної допомоги конкретній людині чи групі людей під час вирішення душевних проблем, його головне завдання приходити

їм на допомогу у важкий для них час. Саме тому особистісні якості та риси характеру самого психолога повинні відповідати всім вимогам, які накладає на нього професія, наприклад, бути стресостійким, вміти абстрагуватися від власних проблем, демонструвати впевненість в собі та власних силах допомогти тощо.

Велике знання для практичного психолога мають комунікативні якості його особистості: вміння розуміти інших людей і психологічно коректно впливати на них. Для того щоб ефективно надавати допомогу, психолог повинен не тільки вміти працювати з людьми, розбиратися в характерах, володіти не тільки психологічними знаннями, а й психологічної інтуїцією. Комунікативними якостями психолога, важливими для його професійної діяльності, можна вважати привабливість, товариськість, тактовність, ввічливість, вміння слухати і зрозуміти іншу людину.

Для психолога важливі такі емоційні прояви особистості як невимушеність, природність і щирість у спілкуванні, стійкість до стресу, емоційна стабільність, здатність до співпереживання. До необхідних вольових якостей психолога відносяться наполегливість, терплячість, самовладання. До необхідних особистісних властивостей практичного психолога відносять здатність до емпатії (співпереживання), вміння зрозуміти стан клієнта, водночас зберігаючи певну дистанцію.

Для підтвердження всього зазначеного нами було проведено емпіричне дослідження, під час якого ми застосовували Методику визначення типу особистості і ймовірності особистісних розладів (автори Дж. Олдхем, Л. Морріс). Ця методика являє собою особистісний самоопитувальник, розроблений на підставі критеріїв DSM-IV та (частково) на основі DSM-III-R Дж. Олдхемом та Л. Моррісом у 1994 році. Згідно DSM-IV, кожна риса особистості може являти собою норму, акцентуацію та розлад. Для проведення емпіричного дослідження було взято 20 осіб, які були поділені на дві групи: 10 чоловіків і 10 жінок у віці 18-21 роки. Кожному респонденту було запропоновано вказати, як саме він приймає рішення – для кожного питання

вибрати відповідь, найбільш відповідну його звичайному стилю прийняття рішень.

Під час проведення дослідження було з'ясовано, що і в дівчат і в хлопців найчастіше виділяються такі типи особистості, як: діяльний, добросовісний, самопожертва та серйозність. І це гарні типи особистості, як для майбутніх психологів, але якщо вони будуть проявлятися постійно та людина не буде бачити мінусів, то дані типи особистості можуть проявлятися в поганому руслі. Кожен тим особистості має свій розлад, який ми зараз розберемо.

Розлад особистості – активність на межі зриву, характеризується такими проявами, як неврівноваженість, гнів, самоприниження, занепокоєння, невпевненість, спустошеність, сильне саморуїнування — все це почуття людей, які страждають на цей розлад. В якості рекомендацій можна запропонувати завжди планувати свій день, виписувати години коли людина відпочиває та робить, те що хочеться їй. Вчитися бути на самоті, гуляти самотійно, дивитися фільми самотійно, ходити по магазинах тощо.

Розлад особистості – нав'язливо-примусовий. Люди, які страждають на цей розлад, настільки сумлінні, що не можуть адаптуватися до вимог реального життя і встояти перед особистими або професійними поразками. Рекомендації наступні: спершу чим допомагати іншим, допомогти собі. Знайти роботу, яка подобається, купити одяг під свій смак, забезпечити себе, знайти своїх друзів. Намагатися вирішувати всі свої проблеми самотійно.

Руїнівники успіху. Люди з цим розладом особистості не можуть допустити успіху чи задоволення. Рекомендації: почати цінувати себе, любити себе, прийняти свої гарні сторони.

«Коли не світить сонце» – для людей з депресивним розладом особистості цей світ завжди нудний, похмурий, і немає їм жодного порятунку від цієї тьмяності. Єдина рекомендація для них: побачити життя прекрасним, для чого необхідно відчувати нові емоції – відвідувати нові місця, знайомитися з іншими людьми, пробувати нові справи.

Таким чином, проаналізувавши за допомогою гістограм результати, які

показали хлопці і дівчата, ми не виявили суттєвих наочних відмінностей. Щоб підтвердити такий висновок, було підраховано розбіжності результатів респондентів з використанням критерію Манна-Уїтні. Статистичне дослідження підтвердило гіпотезу про те, що достовірних відмінностей в типах особистостях між двома групами немає, з чого випливає, що і хлопці, і дівчата які хочуть бути психологами мають схожі типи особистості. На основі отриманих даних, були представлені рекомендації по кожній шкалі для обох груп, по типу особисті який зустрічається частіше.

Кремінь Д.А.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С.В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТИМУЛЮВАННЯ НАВЧАННЯ У ЗВО

RELATIONSHIP OF MOTIVATION TO EDUCATIONAL ACTIVITIES AND STIMULATION OF LEARNING IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Проблема професійного самовизначення стояла перед молоддю завжди, а сьогодні вона особливо актуальна, тому що сучасні умови ринку праці ведуть до того, що більшість випускників не мають ясної життєвої перспективи. Деякі з них йдуть вчитися і працювати за спеціальностями, що не відповідають їх індивідуальним запитам. Сьогодні більшість молодих людей прагне отримати престижну професію, затребувану на українському ринку праці, не замислюючись про свою самоактуалізацію. Виникає протиріччя між:

- життєвими і професійними планами абітурієнтів і реальними можливостями їх здійснення;
- прагненням суспільства оптимально використовувати трудовий і

творчий потенціал молоді і її недостатньою підготовкою до усвідомленого і обґрунтованого вибору професії;

– життєвими, професійними планами абітурієнтів і недостатньою їх підготовкою до усвідомленого вибору професії [1].

Мотивація при виборі професії – це стимули, заради яких людина готова докласти свої зусилля, тобто те, на що орієнтується молода людина при виборі тієї або іншої професії: суспільно-соціальна значущість даної професії, престиж, заробіток тощо. Що хоче отримати студент від вищої освіти, яких життєвих цілей досягти, які якості сучасного фахівця в собі сформувати і які цінності в його житті виконують головну роль [2]. Серед ключових чинників професійного становлення особистості соціологи виділяли об'єктивні (розвиток продуктивних сил суспільства, попит та пропозиція кваліфікованих фахівців у виробництві, демографічна ситуація в країні, статево-вікова структура молоді та соціальне походження індивіда) та суб'єктивні фактори (ціннісні орієнтації, у тому числі професійні та освітні схильності молоді, привабливість (престиж) професій тощо).

Дослідники М. Вієвський і Л. Красовська визначають підвищення якості підготовки фахівця, формування у нього мотивації до безперервної професійної освіти як фактор забезпечення конкурентоспроможності країни на світовому рівні [3, с. 86].

Беручи до уваги те, що даний процес є складним і багатоплановим, проаналізуємо мотиваційну складову професійного саморозвитку та можливостей її діагностики. При цьому виходимо з таких позицій:

– потреба в саморозвитку визначається як відношення індивіда до себе, при якому формується готовність до переорієнтації власної життєдіяльності до пошуку можливостей максимальної професійної самореалізації. Потреба в саморозвитку виникає тоді, коли індивід усвідомлює не тільки власний етап розвитку, а й визначає зону потенційного розширення професійних потреб і можливостей;

– процес професійного саморозвитку вимагає дослідження механізмів його мотиваційного забезпечення, починаючи від етапу навчально-професійної підготовки, коли відбувається вплив особистісних характеристик на соціальний досвід і компетентність індивіда, його індивідуальні характеристики, особливості та детермінанти професійної діяльності;

– формування стійкої мотивації саморозвитку фахівця забезпечує його орієнтованість на необхідність постійного самовдосконалення в процесі неперервної професійної освіти;

– професійний саморозвиток пов'язаний з внутрішнім поєднанням структурних складових психіки особистості, спрямованих на її конструктивну взаємодію з навколишнім середовищем на основі отримання результату професійної діяльності, особистісно значущого і адекватного вимогам соціуму.

Варто відзначити, що це постійний процес, який не обмежується змістом набутого досвіду. Його основою є усвідомлене прагнення до професійного зростання, що проявляється в інтересах, прагненнях, переконаннях, здібностях особистості, активної позиції щодо пізнання навколишнього середовища, а також самопізнання, розкриття духовного і інтелектуального потенціалу.

Готовність до самопізнання, вміння організувати свою діяльність, формування установки на самоосвітню діяльність протягом життя є підставами професійної самореалізації особистості. Тому мотивація професійного саморозвитку повинна ґрунтуватися саме на досягненні цієї мети.

Нажаль, за даними соціологічних досліджень, більшість абітурієнтів при виборі майбутньої професії керуються здебільшого зовнішніми факторами, такими як престижність майбутньої професії, соціальний статус, можлива заробітна платня чи престижність вишу, наявність бюджетних місць тощо. Суб'єктивні, внутрішні фактори (такі як здібності, схильності, покликання) при цьому майже не розглядаються.

Все це говорить про необхідність більш якісної профорієнтаційної роботи, здатної забезпечити більш усвідомлений вибір професії.

Таким чином, професійне самовизначення відбувається з урахуванням життєвих цінностей особистості. Якщо головним для неї є суспільний престиж, визнання, то професію вона обирає, орієнтуючись на існуючу в суспільстві моду щодо професій. При виборі професії зважають і на соціальні, матеріальні вигоди (соціальний статус, заробітну плату, пільги тощо). Частіше професійний вибір є результатом пасивної згоди з бажанням батьків або романтичного, некритичного інтересу до певної професії.

Список використаних джерел

1. Белзецький Р. С. Дослідження мотивації абітурієнтів вступу до ВНТУ. *Матеріали XLV Наук.-тех. конференції ВНТУ*, Вінниця, 23-24 березня 2019 р. URL: <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-ininv/all-ininv-2016/paper/view/1280>.
2. Єрохін С. А. Концепція професійної мотивації студентів як фактору конкурентності на ринку праці. *Юридична наука*. 2021. №1. С. 20–28.
3. Бакуліна О. С. Теорії мотивації та можливості їх практичного застосування. *Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного ун-ту (Соціологічні науки)*. 2020. №11. С. 69–74.

Лобода В.В.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С.В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

МОДЕЛІ СУМІЩЕННЯ НАВЧАННЯ ТА ЗАЙНЯТОСТІ

MODELS OF COMBINATION OF EDUCATION AND EMPLOYMENT

Соціальна сутність зайнятості відображає потребу людини в самовираженні, а також у задоволенні матеріальних і духовних потреб через дохід, який особа отримує за свою працю.

Право студентів денної форми навчання на трудову діяльність передбачено законодавством. Однак при реалізації такого права часто виникає запитання, до якої категорії належать такі працівники: до основних чи до сумісників.

Згідно із законом України «Про зайнятість населення» до зайнятого населення належать громадяни нашої країни, які проживають на її території на законних підставах, а саме:

1) працюючі за наймом на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності, у міжнародних та іноземних організаціях в Україні та за кордоном;

2) громадяни, які самостійно забезпечують себе роботою, включаючи підприємців, осіб, зайнятих індивідуальною трудовою діяльністю, творчою діяльністю, члени кооперативів, фермери та члени їхніх сімей, які беруть участь у виробництві;

3) вибрані, призначені або затверджені на оплачувану посаду в органах державної влади, управління чи в суспільних об'єднаннях;

4) громадяни, які служать у збройних силах, прикордонних, внутрішніх, залізничних військах, органах національної безпеки та внутрішніх справ;

5) особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації з відривом від виробництва; які навчаються у денних загальноосвітніх школах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах;

6) зайняті вихованням дітей, доглядом за хворими, інвалідами та громадянами похилого віку;

7) працюючі громадяни інших держав, які тимчасово перебувають в Україні і виконують функції, не пов'язані із забезпеченням діяльності посольств і місій.

Розрізняють такі форми зайнятості: повну, неповну, часткову, первинну та вторинну зайнятість.

Усі зайнятості окрім повної розглядаються як зайнятість студента.

Повна зайнятість — це діяльність протягом повного робочого дня (тижня,

сезону, року), яка забезпечує дохід у нормальних для даного регіону розмірах.

Неповна зайнятість характеризує зайнятість конкретної особи або протягом неповного робочого часу або з неповною оплатою чи недостатньою ефективністю. Неповна зайнятість може бути явною або прихованою.

Явна неповна зайнятість зумовлена соціальними причинами, зокрема необхідністю здобути освіту, професію, підвищити кваліфікацію тощо. Неповну зайнятість можна виміряти безпосередньо, використовуючи дані про заробіток, відпрацьований час, або ж за допомогою спеціальних відбіркових обстежень.

Прихована неповна зайнятість відбиває порушення рівноваги між робочою силою та іншими виробничими факторами. Вона пов'язана, зокрема, зі зменшенням обсягів виробництва, реконструкцією підприємства і виявляється в низьких доходах населення, неповному використанні професійної компетенції або в низькій продуктивності праці.

В Україні прихована неповна зайнятість поки, що не регламентована законом. Водночас прихована неповна зайнятість у нашій країні набула загрозливих розмірів.

Часткова зайнятість – це добровільна неповна зайнятість.

Зайнятість неповний робочий час – це робота неповну робочу зміну у зв'язку з неможливістю забезпечити працівника роботою на повну норму робочого часу, або за бажанням працівника відповідно до його соціальних потреб, а також у зв'язку з модернізацією або реконструкцією виробництва.

Тимчасова зайнятість – це робота за тимчасовими контрактами. До категорії тимчасових належать працівники, які наймаються за контрактами на певний строк.

Сезонна зайнятість – це зайнятість, яка пов'язана з сезонною специфікою виробництва. Робота надається на певний період на умовах повного робочого часу й оформляється відповідним контрактом.

В умовах перехідної економіки в Україні поширена не-регламентована форма зайнятості, яка функціонує і як первинна та вторинна зайнятість

громадян [1].

Останніми роками спостерігається тенденція до збільшення кількості працюючих студентів денної форми навчання. З одного боку, для багатьох з них робота є матеріальною необхідністю із-за зниження рівня життя значної частини населення України, малого розміру стипендій та збільшення плати за навчання. З іншого боку, знижується якість вищої освіти, яка з елітарної перетворилася на масову. Для багатьох роботодавців не диплом, а стаж роботи є основним критерієм при прийомі на вакантне місце. Тому молоді люди намагаються почати працювати якомога раніше, щоб до закінчення навчання отримати певний досвід, навички, необхідні для подальшого працевлаштування та виявитися в числі потрібних фахівців

Існує зв'язок між досвідом підробітку (й академічною успішністю). Хоча більшість студентів з досвідом підробітку вважають, що їм вдалося успішно поєднувати навчання та роботу, виявлено значущий зв'язок між досвідом підробітку й академічною успішністю: кращі студенти частіше, ніж очікувалось, не працювали, середні – частіше працювали за фахом, гірші – не за фахом [2].

Список використаних джерел

1. Коваль С.П. Державне регулювання зайнятості населення на ринку праці України: інвестиційно-регіональні аспекти. *Проблеми науки*. 2021. № 10. С. 15–21.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. К. : Атіка, 2019.С. 318.

Ляшенко М. А.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
Харківський національний університет радіоелектроніки,
під науковим керівництвом канд. соціол. наук, доцентки Ляшенко Н.О.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЗМІНИ СТАВЛЕННЯ ДО ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ ПОКОЛІННЯ «Z»

CHANGES IN THE ATTITUDE TO GENDER EQUALITY OF GENERATION «Z»

Коли розглядаються сучасні демократичні країни їх обов'язковою стратегією декларується прагнення до гендерної рівності як система практик що подолає сексизм. Феміністичний рух допоміг реалізації прав жінок як рівноправних громадян, але останні дослідження чоловіків та жінок – представників покоління «Z», тих хто народилися в двохтисячних (2000 – 2012) демонструють появу нових розбіжностей в уявленнях чоловіків та жінок на гендерну рівність, збільшення поляризації їх поглядів, підтримку молодими чоловіками більш традиційних гендерних ролей та незгоду з ними жінок [1]. Ми спробуємо виділити основні чинники, які на нашу думку сприяли цьому.

По-перше, збільшення в останні 10 років в країнах Європи біженців із країн, в яких традиційними є патріархальні відносини (жінки та чоловіки з Сирії, Афганістану, Іраку), які відтворюються ними в нових умовах, демонструються їх дітьми в закладах освіти та побуті. Вони є прикладами додаткової влади чоловіків, які є привабливими для частини хлопців тому що така панівна позиція не вимагає від них нічого (не потрібно конкурувати з жінками, які традиційно обмежені в правах, щоб стати лідером не потрібно покладати зайвих зусиль, до тебе прислухаються тому що ти народився чоловіком).

Окремою групою є біженці з України. В переважній більшості це молоді

високоосвічені жінки, частина з яких є самотніми. Вони належать до країни де жінки активно працювали але одночасно не активно залучалися до феміністичного руху, часто демонструючи більш лояльне ставлення до проявів патріархату в порівнянні з європейськими жінками з таких країн як Німеччина, Франція, Нідерланди, Швеція, Данія. Їх погляди та поведінка також «розбавляють» прагнення європейців до фемінізму;

По-друге, сучасні представники покоління «Z» з дитинства спілкуються в мережі інтернету, де активно спрацьовує ефект ехокамер – вони легко знаходять себе однодумців, які транслюють/тиражують/обґрунтовують їх думки, посилюють поляризацію ставлень до фемінізму. В звичайному спілкуванні поруч знайдеться той, хто має іншу думку та може її продемонструвати знаходячись в невеликій групі людей, а в ехокамері інакодумець відчуває лавину агресії;

По-третє, частина представників покоління «Z» зараз закінчують навчання та виходять на ринок праці, але в цей вікової групі жінки мають більш високій рівень освіти в порівнянні з чоловіками (раніше такого не було), вони є конкурентами в боротьбі за більш привабливі місця праці, що також викликає незадоволеність у чоловіків;

По-четверте, війна в Україні продемонструвала нові загрози для Європи, зараз йдеться мова про необхідність посилення військової підготовки чоловіків, навіть про потенційну можливість мобілізації в умовах військового вторгнення на їх території. Але військові у переважної більшості чоловіки, військова мобілізація цивільних в Україні розповсюджується також на чоловіків (для жінок вона є добровільною, за власним бажанням). Безумовно, є приклад Ізраїлю, де служать в армії чоловіки та жінки, де це є обов'язковим для переважної більшості громадян країни. Але в Європі де в більшості країн контрактні армії, ризики виконання «чоловічих військових зобов'язань» викликають побоювання та прагнення розподілити їх на всіх, незалежно від статі («рівність во всьому»);

По-п'яте, профілі в Інстаграмм, сторінки в соціальних мережах хлопців та

дівчат відрізняються. Цікавим є те, що жінки в першу чергу розташовують там власні світлини що демонструють їх зовнішню привабливість, а хлопці – якісь події, красюди. Це нібито підтверджує важливість традиційних уявлень про найпривабливіші характеристики чоловіків та жінок – для жінок це краса, для чоловіків – активність. Але в реальності виявляється, що приваблива дівчина що має сотню власних фото в різному вбранні прагне стати керівником, має гарну освіту та вже очолює проєкт у віці 22 років. Це викликає здивування та невпевненість у чоловіків, прагнення знайти «традиційних» жінок, які будуть ставити на перше місце сім'ю. З ними легше, тому що вони будуть більш залежними від чоловіків. Коли жінка сама себе забезпечує вона буде прагнути до рівномірного розподілу домашніх обов'язків, участі чоловіка в вихованні дітей, а це подобається не всім чоловікам, несе загрозу їх уявленням про життя.

Таким чином, не можна стверджувати, що досягнення міжнародного феміністичного руху за останні 150 років є незворотними. Нажаль, є сумні приклади країн, в яких прийшли до влади тоталітарні керівники (Іран, Росія) та здобути раніше жінками права, уявлення про гендерну рівність в масовій свідомості деградує.

Список використаних джерел

1. Why young men and women are drifting apart «The Economist». URL: https://www.economist.com/international/2024/03/13/why-the-growing-gulf-between-young-men-and-women?fbclid=IwAR2gxrcLxpjkTBNMY_cWpYgxFL-IcqdqhvLSiLDY_Yh6p1MeR0TCdXkondg (дата звертання 2.02.24).

Музика Я.С.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Григор'євої С.В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІОЛОГІЇ ОСВІТИ

DISTANCE EDUCATION AS AN OBJECT OF SOCIOLOGY OF EDUCATION

Дослідження проблем освіти і виокремлення соціології освіти як окремої галузі знання безпосередньо пов'язане із виникненням крупних теорій суспільства. Тому розробка концептуальних засад соціології освіти розпочинається ще в класичний період. Загалом концепції освіти, що функціонують у сучасній західній соціології, можуть бути об'єднані в дві основні групи. Першу з них утворюють концепції, запропоновані основоположниками теоретичної соціології, – Е. Дюркгеймом, М. Вебером, К. Манхеймом, Т. Парсонсом. У цих класичних концепціях дається обґрунтування соціологічного підходу до вивчення освіти, виявляються соціальні функції освіти, визначається загальна схема аналізу її соціокультурної динаміки, виходячи із реалій суспільного розвитку кінця ХІХ – середини ХХ століття [1, ст. 64]. Передумови розвитку соціології освіти:

1) соціально-економічні (зміна ролі освіти в суспільстві кінця ХІХ початку ХХ ст.; освіта стає масовим і загальним; потреби матеріального виробництва в кваліфікованих фахівцях);

2) наукові (починається галузева диференціація всередині самої соціології; розвиток емпіричних досліджень; соціальне замовлення з боку школи).

Основи соціології освіти були закладені Г. Спенсером, Е. Дюркгеймом (функції освіти), М. Вебером (освіта як організація). Пізніше Т. Парсонс

запропонував вивчення освіти як інституту соціалізації, а навчальних закладів – як соціальних систем. Протистояння системного і конфліктологічного підходу [2]. Серед сучасних українських вчених, які займаються питаннями соціології освіти, треба зазначити Купрій Т.Г., Щудло С.А., Бакірова В.С та Сокурянська Л.Г.

Освіта як результат такої діяльності — це опанування упорядкованих знань, умінь, навичок, розвиток особистості. Результати можуть бути реальними — освіченість, рівень знань, якості особистості — і формальними — атестат, посвідчення, диплом, що засвідчують факт закінчення навчального закладу, захист дисертації тощо.

Освіта — це також канал повідомлення в інформаційній системі, один з факторів прогресу [3].

Соціологія освіти – це галузь соціології, що вивчає освіту як соціальний інститут, як форму й засіб громадського життя.

Предмет соціології освіти – це вивчення закономірностей функціонування й розвитку освіти, його взаємодія та взаємовплив на розвиток суспільства, соціальних спільностей, різних шарів і груп, їхніх відносин між собою в процесі життєдіяльності.

Предметом соціології освіти виступає широке коло соціально освітніх відносин, в які вступають соціальні суб'єкти у процесі навчання. До предмету дослідження соціології освіти можуть належати:

- проблеми соціального пізнання і соціального. виховання, функцій і розвитку системи освіти, освітньої політики;
- стан і динаміка соціокультурних процесів у сфері освіти, закони,
- принципи, механізми, технології навчання;
- пошук джерел розкриття пізнавальних можливостей. особистості, її виховання та навчання в реальних умовах життя людей, більш вдосконалених способів розкриття закладених в учнях здібностей;
- проблеми життєвого самовизначення, самореалізації і

самоствердження. учнівської та студентської молоді;

– проблеми вибору студентською молоддю життєвих цінностей, визначення свого місця в житті;

– взаємодія системи освіти з іншими сферами суспільного життя, процеси, що виникають під час такої взаємодії, вплив освіти на цілісний, гармонійний розвиток соціального суб'єкта, його підготовленість до включення у професійну діяльність [3, ст. 11].

У таке подання предметної області соціології освіти органічно вписуються будь-які окремі соціальні проблеми освіти, які нерідко породжують відносно самостійні напрямки цієї галузі соціологічної науки – соціологія у загальноосвітній школі, соціологія вищої освіти, соціологія вчителювання, соціально-рольові соціології тощо.

В сучасному світі через глобальні процеси освіта приймає нові форми. Діяльність більшості освітніх установ реорганізується згідно з розвитком та використанням інформаційних технологій у поширенні знань, що є одним із головних завдань покращення якості освіти у XXI столітті. В результаті відбувається формування єдиного освітнього простору та світового ринку освітніх послуг. До сьогоденішнього часу психологічні й педагогічні аспекти системи дистанційної освіти залишаються найменш науково-теоретично обґрунтованими й усвідомленими. Однак вітчизняний і зарубіжний досвід практики дистанційної освіти, що в сучасній ситуації продовжує накопичуватися, наближає нас до розуміння сутності та особливостей цієї системи, заснованої на використанні специфічних освітніх технологій, сучасних методик навчання, технічних засобів і способів передачі інформації, інформаційних та телекомунікаційних технологій, дає змогу осмислити їх на рівні теоретичної концепції.

Виходячи з вищесказаного, дистанційна освіта – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

На сучасному етапі інформатизації суспільства все більшого поширення в різноманітних сферах життя набувають комп'ютерні технології, які виступають одним із інструментів пізнання. Стрімкий розвиток глобалізації впливає на всі сфери життя людей та освіта не є виключенням.

Список використаних джерел

1. Чепак.В Соціологія освіти: теоретико-методологічні проблеми у морфогенетичному вимірі. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Сер. : Соціологія. 2020. Т. 146, Вип. 133. - С. 64-69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2010_146_133_15
2. Дворецька Г. В. Соціологія Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2002. 472 с.
3. Штихно Л. В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 489-493. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_6_123

Радюк П. К.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Сутули О. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ

THE ESSENCE OF THE CULTURE OF LEISURE YOUTH

Молодь – це важлива частина суспільства, так як саме вона формує його розвиток. Тому, для того, щоб формування молоді відбувалося з користю для суспільства, потрібно правильно визначати її роль і потреби в суспільстві. Традиційними проблемами для молоді є такі поняття; пошуки сенсу життя, створення сім'ї, дружби і любові. Для аналізу молодіжних проблем і способів їх вирішення покликана займатися соціологія молоді. Вони аналізують такі проблеми молоді: вибір професії, життєвого шляху, професійну мобільність, а

також актуальні проблеми охорони здоров'я та освіти молоді.

Проблема формування духовних цінностей студентської молоді є однією з найважливіших. Сьогодні молодь виступає активною силою соціальних змін і в залежності від того, які цінності вона вносить в ці зміни, яку культуру впроваджує, багато в чому буде залежати майбутнє суспільства, його культура, напрям трансформації. Суспільство зацікавлене в тому, щоб ці цінності і культура були демократичними. Їх формування – завдання актуальне і вимагає невідкладної уваги. Поняття «духовність» сьогодні вживають на кожному кроці. Гуманітарні науки, виховна діяльність спрямовані на формування «духовного розвитку особистості», публіцистика закликає до формування «духовних засад» життя і суспільства, зростання національної самосвідомості; взаємозв'язок освіти і церкви прискорив процес відродження духовності в її конфесійному розумінні.

Примітною особливістю дозвільної діяльності молоді стало яскраво виражене прагнення до психологічного комфорту в спілкуванні, прагненні придбати певні навички спілкування з людьми різного соціально-психологічного складу та вивчати власну духовність і наповненість. Спілкування молоді в умовах дозвільної діяльності задовольняє потреби в емоційному контакті, співпереживанні, в інформації та об'єднанні зусиль для спільних дій. Соціальне самопочуття молодої людини, його задоволеність своїм вільним часом напряму залежить від уміння спрямовувати свою діяльність в години дозвілля для досягнення загальнозначущих цілей, реалізацію своєї життєвої програми, розвиток і вдосконалення своїх сутнісних сил.

Відмінною якістю культурного молодіжного дозвілля є емоційна забарвленість, можливість привнести в кожен момент можливість займатися улюбленою справою, зустрічатися з цікавими людьми, відвідувати значимі для нього місця, бути учасником важливих подій.

Але з іншого боку, варто відзначити, що в прагненні відділитися від суспільства або перенести спілкування в віртуальну реальність молодь стала більш схильна до ігрової діяльності, захоплюючої психіку цілком, що дає

постійний приплив емоцій. Ігрова діяльність носить універсальний характер, вона притягує до себе людей практично будь-якого віку та соціального стану. Інтерес до ігрової діяльності у молоді носить досить виражений характер. Діапазон цих інтересів широкий і різноманітний: участь у телевізійних і газетних вікторинах, конкурсах; комп'ютерні ігри; спортивні змагання. Феномен гри породжує величезний, неймовірно швидко розростається світ, в який молодь занурюється безоглядно. У сьогоднішніх непростих соціально-економічних умовах світ гри чинить серйозний вплив на молодь. Цей світ забезпечує молоді переривання повсякденності.

Розглядаючи комп'ютерні ігри та Інтернет як один з основних видів дозвілля молоді, необхідно відзначити, що Інтернет, виступаючи особливим соціальним простором, є тією сферою, де трансформуються традиційні форми соціальних відносин. Спілкування як вид дозвільної зайнятості стає можливим не в традиційному вигляді безпосередньої комунікації, а набуває рис, які визначаються новим засобом – Інтернетом. У мережі людина може бути таким, яким він хоче здаватися, але не є насправді. Не можна заперечувати, що в певній мірі такі можливості містять позитивну складову, але є і дуже важлива негативний вплив: відхід від реальності – задоволення своїх потреб в світі гри та знецінення духовності.

Отже, характеристика молодіжного дозвілля з точки зору культури його організації і проведення охоплює багато сторін даного явища – як особистісні, так і суспільні. Культура дозвілля – це, перш за все, внутрішня культура людини, що припускає наявність у нього певних особистісних властивостей, які дозволяють змістовно і з користю проводити вільний час. Менталітет, характер, організованість, потреби і інтереси, вміння, смаки, життєві цілі, бажання – все це становить індивідуально-суб'єктивний аспект культури дозвілля молоді. Існує пряма залежність між духовним багатством людини і змістом його дозвілля. Але справедливий і зворотна зв'язок. Культурним може бути тільки змістовно насичений і, отже, ефективний за своїм впливом на особистість дозвілля.

Тимченко О. А.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки соціол. наук, професорки Бірюкової М. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

РЕПРОДУКТИВНІ ПЛАНИ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА

REPRODUCTIVE PLANS OF MODERN STUDENTS

Наразі українське суспільство перебуває на переломному етапі своєї історії через війну з Російською Федерацією. Звісно, це впливає на всі сфери життя, у тому числі на сімейні відносини. Сім'я як соціальний інститут виконує функцію відтворення населення (репродукцію). Сучасне студентство як представники молоді є доволі активними агентами створення сімейних відносин. Дуже актуальною є проблема, як сучасне військове і соціально-економічне становище в країні впливає на формування репродуктивних установок сучасного студентства.

В основному це відбувається через те, що війна істотно зміцнила установки людей щодо збереження та підтримки родинних відносин шляхом заключення шлюбів. Набагато більше людей стали цінити життя разом та офіційно оформлювати свої відносини шляхом реєстрування шлюбу, щоб у випадку трагічних ситуацій процедура спадкування відбувалася набагато легше та швидше. За статистикою за перше півріччя 2022 року органами державної реєстрації актів цивільного стану було складено 103 тисячі 903 актових записів про шлюб та 7 тисяч 632 – про розірвання шлюбу. Для порівняння у першому півріччі 2021-го було зареєстровано 85 тисяч 960 шлюбів та 13 тисяч 153 розлучення [1].

Натомість, на репродуктивні установки сучасна економічна та політична ситуація в країні впливає вкрай погано. Молодь боїться народжувати дітей, бо,

по-перше, вони не знають, що буде далі, чи залишиться їх житло. Друга причина в тому, що підвищились ціни, люди втратили роботу через економічну кризу та думають, чи зможуть вони забезпечити дитину. Третя причина – це те, що частина людей вимушені переселитися, і не мають «фундаменту» під ногами: ні власного житла, ні дружніх та родинних зв'язків, ні роботи. Все це ускладнює життя, збільшує ризики для дитини. Особливо болючими це проблеми є для тих, хто проживає біля місць, де активно проводяться бойові дії.

На репродуктивні плани сучасного студентства також погано впливає погана демографічна ситуація в країні. За довоєнним прогнозом Інституту демографії та соціальних досліджень НАНУ (до 2050 р.) депопуляція зростатиме (зниження питомої ваги жінок дітородного віку в структурі населення та низький рівень народжуваності). На 2051 р. (за різними варіантами) чисельність жителів може досягти 42,3; 36,0 або 24,8 млн. При всіх варіантах питома вага осіб старше 60 років буде більше 1/4, що означає проблеми у системі охорони здоров'я, економічні негаразди і зростання демографічного навантаження на працюючих [2]. А якщо брати до уваги нинішню ситуацію у країні, то ці показники тільки погіршаться, оскільки багато жінок виїхала за межі країни в більш безпечні місця.

Така глибока демографічна криза поруч з соціально-економічною кризою, не кажучи вже про військовий стан, поряд з євроінтегрованим курсом нашої держави ставить на порядок денний вирішення питання формування, відтворення та реалізації людського капіталу, основною складовою якого в умовах війни та повоєнному відновленні України є здоров'я здобувачів професійної освіти як майбутніх кваліфікованих кадрів. Саме студентство як соціально група є активним агентом у цій сфері. На її плечі лягає відбудова та подальший розвиток трудового та репродуктивного потенціалів.

Але не завжди поєднання цих потенціалів є успішним. Неабияку роль на формування репродуктивних планів студентської молоді грає побудова професійної кар'єри, самореалізація та бажання, щоб тебе визнали в цілому. У багатьох представників цієї соціальної групи на першому місці стоїть

просування на кар'єрних сходинках, щоб побудувати собі «фундамент» для подальшого сімейного життя, що в свою чергу відтискає питання відтворення населення на другий план.

Військові дії, та й нестабільна ситуація в світі спонукає молодь орієнтуватися на малодітний тип сім'ї (1-2 дитини) або взагалі ставати прибічником ідей чайлдфрі.

Також треба зауважити, що негативно на репродуктивні плани сучасного студентства впливають позачергові проблеми молоді сім'ї:

- 1) матеріальна забезпеченість сім'ї (умови, в яких вона проживає);
- 2) поєднання сімейного життя з навчанням та працею;
- 3) розподіл і виконання сімейно-домашніх обов'язків;
- 4) адаптація подружжя до спільного сімейного життя;
- 5) розподіл соціальних ролей та оволодіння різними функціями сім'ї.

Багато держав також допомагають студентству як соціальній групі формувати репродуктивні плани. Багато, де у світі призначені виплати за народження n -кількості дітей. Держави фінансують соціологічні та демографічні дослідження, що пов'язані із вивчення та покращення репродуктивного здоров'я у молоді в цілому. У багатьох розвинених країнах вирішення цієї проблеми стоїть на перших місцях.

В умовах війни велику роль відіграє мотиваційна сфера при формуванні репродукційних потреб: економічні (наприклад, мотиви покращення матеріального становища сім'ї, мігрувати в зарубіжні країни), соціальні (мотиви підвищення соціального статусу, прагнення передати досвід наступним поколінням та ін.), психологічні (потреби в любові, піклуванні про дітей, уникнення самотності тощо), над якими особа часто замислюється в процесі формуванні образу бажаної сім'ї.

Проблема наразі є однією з тих, над якими повинна працювати держава. Шляхом проведення досліджень можна надати інформацію соціальним та державним органам запропонувати методіку методіку заохочування молоді (студентством) більш активно будувати репродуктивні плани і активно їх

реалізовувати у життя.

Список використаних джерел

1. Мін'юст про кількість зареєстрованих шлюбів та розлучень у період першого півріччя 2022 року. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/08/19/novyna/suspilstvo/ukrayinczi-staly-chastishe-odruzhuvatysya-majzhe-vidvichi-ridshe-rozluchatysya-dani-minyustu-pivroku>(дата звернення 07.11.22)
2. Гігієнічні вимоги до організації освітнього процесу в ЗП(ПТ)О: електронний навчальний курс / Оксана Линчак. Біла Церква: БІНПО, 2023. 43 с.

СЕКЦІЯ 3
ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ У РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ І СУСПІЛЬСТВА

Негрієнко Ю. А.,
здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки держ. упр., професорки Терещенко Д. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ

ECONOMIC AND SOCIO-CULTURAL ASPECTS OF DIGITAL
TRANSFORMATION

У сучасному динамічному середовищі концепція цифрової трансформації стала визначальним фактором, що формує траєкторію розвитку економік і суспільств у всьому світі. Цифрова трансформація передбачає інтеграцію цифрових технологій в усі аспекти діяльності бізнесу та організацій, що докорінно змінює їхню роботу та створення цінності для споживачів, що включає впровадженням хмарних обчислень, аналітики великих даних, штучного інтелекту, інтернету речей (IoT) та технологій блокчейн.

В основі цифрової трансформації лежать її економічні та соціально-культурні аспекти, які охоплюють широкий спектр наслідків як для бізнесу, так і для суспільства. З економічної точки зору цифрова трансформація революціонує традиційні бізнес-моделі, підвищуючи продуктивність, ефективність та конкурентоспроможність, дозволяючи організаціям впорядкувати процеси, оптимізувати розподіл ресурсів і знаходити нові джерела доходів за допомогою інноваційних цифрових рішень. Крім того,

цифрові технології сприяють глобальному зв'язку, що дає змогу бізнесу виходити на ширші ринки та співпрацювати з партнерами, незважаючи на географічні кордони.

Окрім економічних наслідків, цифрова трансформація глибоко впливає на соціокультурну динаміку, змінюючи те, як люди взаємодіють, спілкуються та сприймають навколишній світ. Вона прискорює темпи поширення інформації, трансформуючи спосіб, у який люди споживають медіа, отримують доступ до послуг та беруть участь у соціальній взаємодії. Цифрові технології мають потенціал для подолання суспільних розбіжностей шляхом демократизації доступу до знань, освіти та можливостей, сприяючи таким чином інклюзивності та розширенню прав і можливостей.

У сучасному контексті неможливо переоцінити важливість розуміння економічних та соціокультурних вимірів цифрової трансформації. Оскільки ми існуємо у світі, що дедалі більше оцифровується, політики, бізнес та громадяни мають впоратися з викликами та можливостями, що виникають у зв'язку з вказаними зрушеннями. Вивчаючи взаємодію між технологіями, економікою та суспільством, можна глибше зрозуміти трансформаційний потенціал цифровізації та рухатися до більш стійкого, справедливого та сталого майбутнього.

Цифрова трансформація призвела до значних змін у способах ведення бізнесу, глибоко впливаючи на його моделі та стратегії. Впровадження цифрових технологій призвело до реструктуризації традиційних бізнес-моделей, коли підприємства все частіше використовують цифрові платформи та екосистеми для охоплення клієнтів та надання продуктів і послуг [1]. Вказаний зсув зумовив необхідність переоцінки стратегій з більшим акцентом на гнучкість, адаптивність та клієнтоорієнтованість.

Поява цифрової економіки відіграла ключову роль у прискоренні інновацій та стимулюванні економічного зростання. Цифрові технології слугують драйвером креативності та підприємництва, уможливаючи швидку

розробку та масштабування інноваційних рішень, що призвело до появи нових галузей, бізнес-моделей та ринків.

Отже, економічні наслідки цифрової трансформації є багатограними та далекосяжними, вони докорінно змінюють бізнес-ландшафт і сприяють безпрецедентному рівню інновацій та зростання. Поява цифрової трансформації справила глибокий вплив на суспільну та культурну динаміку, змінивши споживчу поведінку, спосіб життя та міжособистісні стосунки. Цифровізація революціонізувала споживчі звички та спосіб життя, коли люди все частіше звертаються до онлайн-платформ для покупок, розваг і спілкування. Розвиток електронної комерції, потокових сервісів і соціальних мереж змінив спосіб споживання товарів і послуг, пропонуючи безпрецедентну зручність і вибір, одночасно розмиваючи межі між онлайн і офлайн досвідом.

Цифрові технології трансформували комунікаційні мережі та соціальну взаємодію, сприяючи появі нових способів зв'язку та побудови спільнот. Платформи соціальних мереж, додатки для обміну повідомленнями та онлайн-форуми стали невід'ємними каналами для комунікації та співпраці, дозволяючи людям спілкуватися з іншими людьми, незважаючи на географічні та культурні кордони, що призвело до появи віртуальних спільнот і цифрових субкультур, де люди зі спільними інтересами можуть спілкуватися і взаємодіяти у новий спосіб.

Цифрова трансформація залишила слід у культурному середовищі та мистецьких формах самовираження. Оцифрування культурних артефактів і поширення цифрового контенту демократизували доступ до культурної спадщини та мистецьких творів, зробивши їх більш доступними та інклюзивними [2]. Цифрові технології революціонізували мистецьке виробництво та дистрибуцію, надавши митцям можливість експериментувати з новими формами самовираження та доносити свою творчість до глобальної аудиторії. Від віртуальної реальності до цифрових мистецьких інсталяцій – перетин технологій і мистецтва продовжує переосмислювати естетичні межі та кидати виклик традиційним уявленням про творчість.

Отже, соціокультурний вплив цифрової трансформації є глибоким і багатограним, пронизуючи кожен аспект сучасного життя. Оскільки суспільство продовжує впроваджувати цифрові технології, вкрай важливо критично оцінювати їхні наслідки для культурного розмаїття, соціальної згуртованості та індивідуального добробуту. Вплив цифрової трансформації як на економічні, так і на соціокультурні процеси є беззаперечним. З економічної точки зору, цифровізація призвела до значних змін у бізнес-моделях, підвищивши продуктивність, ефективність та конкурентоспроможність. Крім того, вона стимулювала інновації та прискорила економічне зростання, створюючи нові можливості як для бізнесу, так і для підприємців. У соціокультурному плані цифрова трансформація змінила поведінку споживачів, моделі комунікації, форми культурного самовираження та людську взаємодію, споживання медіа, сприяючи новим формам зв'язку та культурного обміну.

Подальший розвиток технологій, таких як штучний інтелект, інтернет речей та блокчейн, обіцяє подальшу революцію в галузях, відкриваючи нові горизонти для інновацій та співпраці. Однак для того, щоб переваги цифровізації були доступними для всіх і відповідали суспільним цінностям, необхідно вирішити такі проблеми, як цифровий розрив, проблеми конфіденційності та етичні міркування. Використовуючи потенціал цифрової трансформації та вирішуючи її виклики, суспільство може використати силу цифровізації для побудови більш інклюзивного та сталого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Wattiez N., Goy H. The impact of digital transformation on business models: the case of innovation finance consultancies. *Finance Contrôle Stratégie*. 2023. №26-3. DOI : <https://doi.org/10.4000/fcs.10993>.

2. Bannikova K., Fryz P., Voronova N., Bondarenko A., Bilozub L. Digital transformations in culture and art: new opportunities and challenges. *Amazonia Investiga*. 2023. №12(61). P. 348-358. DOI :<https://doi.org/10.34069/AI/2023.61.01.35>.

Рафаловська В. С.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра соціол. наук, професора Калагіна Ю. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНІ ВИМІРИ ПРОФЕСІЙНИХ ВИКЛИКІВ У РОБОТІ SMM- ФАХІВЦЯ

GENDER DIMENSIONS OF PROFESSIONAL CHALLENGES IN THE WORK OF A FREELANCER

В наш час, коли технології перетворюють робочий простір та способи заробітку, фріланс стає все більш популярним напрямком професійної діяльності. Проте, важливо розглядати цей феномен через призму гендерних вимірів, оскільки фріланс може стати сферою, де зустрічаються різні виклики для чоловіків та жінок.

Соціологічний аналіз гендерних вимірів професійних викликів у роботі фрілансера дозволяє детально розглянути, як статеві ролі впливають на можливості та обмеження у цьому сегменті ринку праці. Зокрема, дослідження може висвітлити питання заробітної плати, можливостей кар'єрного зростання, а також ставлення до фрілансерів з точки зору статі.

Основний фокус дослідження може бути спрямований на розуміння того, чому певні галузі фрілансу більш популярні серед чоловіків чи жінок, які гендерні стереотипи існують у цьому середовищі, і як вони впливають на робочі умови та можливості.

Виходячи з гендерного аналізу, можна визначити конкретні рекомендації для створення більш рівних умов у фріланс-середовищі та виявити шляхи подолання гендерних нерівностей у цій сфері професійної діяльності. Подальший аналіз може включати вивчення впливу гендерних аспектів на ступінь економічної незалежності фрілансерів, їхні можливості розвитку

мережевих зв'язків та вплив на визнання їхньої експертизи у відповідній галузі.

Також важливо розглядати питання балансу між роботою та особистим життям для фрілансерів різних статей, адже ця форма зайнятості може вимагати гнучкості та самодисципліни. Гендерний аналіз може висвітлити, як ці вимоги впливають на чоловіків та жінок і чи існують різниці в їхньому досвіді фрілансування.

Нарешті, розгляд гендерних вимірів фрілансу також може включати в себе аналіз ставлення суспільства та платформ, де фрілансери працюють, до гендерних питань. Виявлення стереотипів та усвідомлення гендерно-орієнтованих проблем може сприяти створенню більш інклюзивного та рівноправного фріланс-середовища.

Сучасний фріланс неодмінно є новим викликом для ринку праці, і гендерний аналіз може розкрити ключові аспекти, які допоможуть впоратися з гендерними викликами та забезпечити більш справедливі умови для фрілансерів усіх статей.

Рафаловська В. С.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

під науковим керівництвом старшої викладачки Козлової О. А.,

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВІРУСНОГО МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

FEATURES OF THE USE OF VIRAL MARKETING IN MODERN SOCIETY: SOCIOLOGICAL ANALYSIS

Розглянемо вірусний маркетинг як інструмент маркетингових комунікацій. Багато спеціалістів зазначають, що у сучасному світі збільшується актуальність цього виду маркетингу в порівнянні із традиційними методами

маркетингових комунікацій. Широке застосування вірусного маркетингу останнім часом зростає швидкими темпами, що пояснюється зростаючою популярністю інтернет-спільнот та блогів. Крім того, це менш витратний спосіб маркетингу.

Вірусний маркетинг – це один із сучасних методів впливу на аудиторію, це цифрова версія реклами «із вуст в уста», або, іншими словами, «сарафанного радіо». Подібно до вірусів, такі технології використовують будь-яку сприятливу можливість для збільшення числа переданих повідомлень. Зазвичай сама цільова аудиторія поширює рекламне повідомлення, ділячись публікацією чи відео. Тобто, основною ознакою вірусного маркетингу є те, що в ньому відбувається просування бренду, товару, послуги або ідеї за допомогою самої цільової аудиторії, яка робить це як свідомо, так і несвідомо.

У часи, коли ще не було інтернету, у вірусному маркетингу використовувалися методи «сарафанного радіо», через особисті комунікації, фокус-групи, рекламні акції в пресі, на телебаченні тощо. Але сьогодні технології вірусного маркетингу найчастіше використовуються у інтернеті, який відкрив нові, майже безмежні можливості. Головна особливість вірусного маркетингу в інтернеті полягає в тому, що він чіпляє. Подібно до біологічних вірусів, контент поширюється в геометричній прогресії: одна людина розповіла двом, двоє – чотирьом, чотири – шістнадцяти. Найпоширенішими каналами посіву (тобто, первинного розміщення вірусного контенту) є:

- Соціальні мережі (Facebook, Instagram, TikTok,)
- Топ-блоги
- Спільноти (LiveJournal)
- Інформаційні інтернет-портали
- Форуми
- Фото / відео хостинги (YouTube, TikTok)

Також вважається, що відеореклама є найефективнішим інструментом для досягнення вірусного ефекту, так як має більш широкі можливості для того, щоб зацікавити аудиторію.

Загальноприйнятої класифікації видів вірусного маркетингу не існує, але можна виділити кілька підходів:

1. Плітки і скандали. Наприклад, знаменитості можуть навмисно запускати фейкові новини напередодні випуску фільму чи альбому.

2. Залучення лідера думок. На відміну від прямої реклами, вона повинна не тільки озвучувати завчений текст, але і демонструвати, що блогер використовує бренд і вважає його гідним.

3. Поширювати інформацію за винагороду. Бренд пропонує подарунок або знижку, якщо користувач перепостить повідомлення або новину.

4. Тизер. Часто використовується для офлайн-реклами. Наприклад, інтригуючий напис розміщений на білборді без будь-яких рекламних повідомлень і згадок бренду. Це вже привертає увагу. Через тиждень на цьому ж білборді з'являється ще один, а через деякий час – основне рекламне повідомлення.

5. Гумор. Особливо ефективні кампанії, в яких бренд може дивитися на себе з іронією. Це принципово відрізняє вірусний маркетинг від стандартної реклами, де бізнес дуже серйозно ставиться до своїх переваг. Такий підхід добре працює в сферах, які зовсім не асоціюються з жартами.

Будь-який вид маркетингу має свої переваги та недоліки, вірусний – не виключення. На нашу думку, до переваг можна віднести наступне:

1) це майже безкоштовно. Платить лише створення контенту, просувають його самі;

2) нема асоціації з рекламою. З прикольним роликком, смішною картинкою – так. Але не з рекламою;

3) миттєве підвищення впізнаваності бренду. Якщо вчора про бренд ніхто не знав, то сьогодні його назва з'являється в сотнях розважальних груп;

4) легкі ненав'язливі канали розповсюдження. Не бездушний пошуковий канал з оголошенням, а коханий/друг надіслав смішну картинку в месенджері.

Але на ряду з цими переваги, він має і досить суттєві недоліки, наприклад:

1) відсутність контролю. Такою рекламою неможливо керувати, як і вірусом. Ніколи заздалегідь невідомо, як аудиторія відреагує: полюбить чи зненавидить;

2) потреба у покращеннях. Необхідно періодично «підкидати дрова» в багаття інтересу людей. Розробляти та публікувати новий контент, розкривати раніше невідомі деталі та інше;

3) недостатність лише одного каналу. Для кращого ефекту необхідно підключати інші рекламні активності. Забезпечити високий продаж тільки через вірусний маркетинг навряд чи вдасться.

4) на відміну від ролика на TV або контекстної реклами, «заражене» відео діє зараз і назавжди, і продовжувати його не потрібно. З іншого боку, якщо щось піде не так, і замість очікуваної позитивної реакції можна отримати тотальний негатив та гнівні відгуки аудиторії і просто закінчити це все не вийде.

Отже, вірусна реклама – це один з найефективніших способів просування на сьогодні. Аудиторія, втомлена від традиційної реклами, віддає перевагу непомітній рекламі, яка приверне їх до продукту за допомогою емоцій, які вона викличе. Люди із задоволенням поділяться рекламою з друзями і близькими за умови, що вона буде цікавою для них. Вірусний маркетинг, це таке собі «сарафанне радіо» в сучасному амплуа.

Список використаних джерел

1. Бергер Й. Заразливий. Психологія вірусного маркетингу URL: https://lb.ua/economics/2016/02/11/327691_kniga_zarazliviy_yona_bergera.html

2. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. URL: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/Marketplace_Responsibility_Principles_PDF.pdf

3. Patrick Byers – The Responsible Marketing Blog URL: <http://responsiblemarketing.com/blog/about-patrick-byers/>

СЕКЦІЯ 4

**МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИМ І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИМ РОЗВИТКОМ**

Haojun Liu

student group SHT-M923i.e,

Department of Sociology and Public Administration

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»,

Kharkiv, Ukraine

**SOCIOCULTURAL FEATURES OF THE CHINESE INTERNET
COMMUNITY**

**СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ-
СПІЛЬНОТИ**

The Chinese internet community has witnessed explosive growth in recent decades, becoming one of the largest and most vibrant online communities in the world. Its sociocultural features, shaped by unique social, cultural, and political contexts, contribute to its distinctiveness and influence. Understanding these sociocultural features is crucial for comprehending the dynamics of the Chinese internet community and its impact on society.

The Chinese internet community is characterized by several key sociocultural aspects. Firstly, communication plays a pivotal role in shaping the dynamics within this community. Online platforms facilitate various forms of communication, including instant messaging, social networking, and online forums. These channels enable individuals to connect, exchange information, and express themselves, thereby creating a virtual space for social interactions.

Secondly, Chinese cultural values and norms heavily influence the behavior and interactions within the online community. Concepts such as collectivism, filial piety, guanxi (social connections), and "face" preservation significantly impact online discourse, etiquette, and social hierarchies. Understanding how these cultural values

manifest in the online realm provides valuable insights into the sociocultural fabric of the Chinese internet community.

Thirdly, the Chinese government's regulations and censorship policies have a profound impact on the formation and functioning of the internet community. In China, there are strict controls over online content, including political, social, and religious topics. The influence of government regulations and censorship on user behavior, self-censorship, and the development of online subcultures cannot be underestimated.

The construction of online identities plays a pivotal role in shaping the dynamics of the Chinese internet community. Within this digital realm, individuals navigate complex processes of self-representation, influenced by cultural norms, social pressures, and technological affordances. Online platforms serve as spaces for individuals to craft and curate their identities, often blurring the boundaries between the virtual and the real.

Social media platforms wield significant influence in facilitating identity construction within the Chinese internet community. Platforms such as WeChat, Weibo, and QQ provide users with diverse tools and features to showcase their identities, ranging from personal profiles to multimedia content [1]. These platforms serve as virtual stages where individuals perform various aspects of their identities, from professional personas to leisure interests, influencing interpersonal interactions and social networks.

Group dynamics and collectivism are prominent features shaping online behaviours within the Chinese internet community. In contrast to Western individualism, Chinese culture emphasizes collective harmony and group cohesion. This is reflected in online interactions, where users prioritize group interests over individual preferences. Online platforms often serve as extensions of offline social networks, reinforcing existing relationships and fostering group solidarity.

Social hierarchies and power structures also play a significant role in shaping online interactions. Influencers, celebrities, and government officials hold considerable sway over public discourse, shaping narratives and influencing public

opinion. Online spaces serve as arenas for the negotiation of power dynamics, with users navigating hierarchies to gain visibility and recognition.

Addressing cultural biases is a pressing challenge within the Chinese internet community. Cultural biases, both implicit and explicit, influence online interactions and shape digital spaces. Addressing these biases requires a concerted effort to promote diversity, inclusivity, and cultural sensitivity. Initiatives such as educational campaigns and multicultural dialogue can help mitigate biases and foster a more inclusive online environment.

Balancing regulation and freedom is another key challenge facing the Chinese internet community. Government regulations aimed at maintaining social stability and national security often clash with ideals of freedom of expression and information dissemination. Finding a balance between regulating harmful content and preserving individual liberties is essential for ensuring a vibrant and democratic digital ecosystem.

Promoting cross-cultural understanding is vital for bridging divides within the Chinese internet community. Cultural differences and linguistic barriers can impede effective communication and collaboration. Encouraging intercultural dialogue, language exchange programs, and cultural exchange initiatives can foster mutual understanding and appreciation among diverse online communities.

In summary, this study has provided insights into the sociocultural features of the Chinese internet community. The construction of online identities, role of social media platforms, and dynamics of virtual communities underscore the complexity of the digital landscape.

Future prospects entail fostering a more inclusive and democratic online environment through collaborative efforts among stakeholders. Recommendations include promoting digital literacy, enhancing cultural exchange initiatives, and advocating for regulatory frameworks that balance societal stability with individual freedoms. By addressing these challenges and embracing opportunities, we can nurture a vibrant and resilient Chinese internet community for the future.

References

1. Sohaib M., Hui P., Akram U., Majeed A., Tariq A. How Social Factors Drive Electronic Word-of-Mouth on Social Networking Sites? Proceedings of the Thirteenth International Conference on Management Science and Engineering Management. ICMSEM 2019. *Advances in Intelligent Systems and Computin.* 2020. vol. 1002. Springer, Cham. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-21255-1_44.

Гайдук П. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Круглова В. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

RISK MANAGEMENT IN THE ACTIVITIES OF THE ORGANIZATION

Управління ризиками в сучасній діяльності організацій стає надзвичайно актуальним та необхідним аспектом для забезпечення їхньої стійкості та успішності. Адже у XXI столітті існує багато факторів, такі як зростання конкуренції, нестабільна економічна та політична ситуації, що створюють ряд загроз, які можуть вплинути на діяльність організації. Важливо додати, що ризики це не завжди негативне явище. Наприклад, Марк Цукерберг, засновник Facebook, зазначав, що не погоджуватися на ризик є найбільшим ризиком, адже у сучасному та швидкоплинному світі відмова від будь-яких ризикованих рішень призводить лише до краху.

Аналізуючи літературу та практику управління, можна зазначити, що управління ризиками сприяє не лише запобіганню потенційним загрозам, але й виявленню можливостей для розвитку та досягнення стратегічних цілей. Ретельна ідентифікація, аналіз та пом'якшення ризиків дозволяє організаціям підвищити ефективність управління, збільшити стійкість до змін та забезпечити

стабільність у довгостроковій перспективі. Але, ризикувати потрібно обережно, що і визначає актуальність роботи та спрямованість на фахове управління ризиками в діяльності суб'єктів господарювання.

Стрибаючи з парашутом людина хоче отримати певні незабутні емоції, але при цьому ризикує своїм життям. Так само і в організаціях, щоб отримати певний дохід, або досягти неабиякого успіху теж потрібно ризикнути. Цей ризик в організації може бути такий самий як і при стрибках з парашутом: 98% успіху при стрибку з інструктором, і 2% ризику отримати травми. Але ці 2% отримати травми, які можуть бути несумісні з життям, виправдовуються можливістю отримати незабутні відчуття від стрибка з парашутом [1]. Як сказала Хізер Бреш, бізнесвумен зі США, перша жінка, яка керувала фармацевтичною компанією зі списку Fortune 500 : «Великі ризики можуть призвести до великих нагород» [2]. Проте управлінці організацій, мають вміти управляти ризиками, не приймати управлінські рішення бездумно, щоб ці ризики принесли великі нагороди.

Ризик-менеджмент не є точною наукою, як, наприклад, математика – в цій науці завжди буде присутня невизначеність. Якщо звернутися до класичного визначення ризику, яке зазначено в ISO Guide 73:2013 Risk management-vocabulary [3], то ризик це «вплив невизначеності на цілі». І саме ця невизначеність часто супроводжується більшим рівнем ризику, оскільки організації можуть стикатися з непередбачуваними подіями або обставинами, які впливають на їхні цілі [4].

В цілому зовнішні фактори створюють як можливості, так і загрози для організації, визначаючи її конкурентну позицію, ризики та шляхи розвитку. Зовнішні чинники мають значний вплив на ризики, що виникають у діяльності організацій, і ми можемо класифікувати їх на дві категорії. Перша категорія це безпосередні ризики, що включає непередбачені дії державних органів, нестабільність економічної політики, несподівані дії конкурентів, а також революційні зміни в науково-технічному прогресі. Друга категорія це вторинні ризики, що охоплює нестабільність політичних і соціальних умов, несподівані

зміни в галузі підприємницької діяльності або в міжнародній ситуації, а також стихійні лиха [5]. У цьому випадку, не можна виокремити щось одне, наприклад, що ризик безпосередньої дії буде мати більш небезпечні наслідки ніж вторинний ризик. Можна навести приклад вторинного ризику, який є актуальним у XXI столітті. Технологічні зміни відбуваються кожного дня, вони можуть призвести до змін в конкурентному середовищі, інноваційних можливостях та ризиках для безпеки даних. Інший приклад вже безпосереднього ризику: фінансові ризики можуть відбутись, як і в державних органах, так і в організаціях. Наприклад, неплатоспроможність клієнтів, несподівані зміни в цінах на ресурси або валютні ризики можуть вплинути на фінансову стійкість та прибутковість підприємства. Безпосередні ризики та вторинні ризики є зовсім різними. Однак, для організацій важливо визначати, аналізувати та ефективно управляти обома типами ризиків, щоб забезпечувати стійкість та успішність у своїй діяльності. Отже, організація не може ніяким чином впливати на зовнішні фактори, але має слідкувати за ситуацією ззовні організації, реагувати й підлаштовуватись під зовнішні фактори.

Кожен керівник організації прагне мінімізувати свої втрати й ризики, тому для цього використовують різні можливості. Найпоширеніше з них це страхування. Внаслідок страхування організація захищає себе від негативних наслідків непередбачуваних подій. До непередбачуваних подій відносять: війни, стихійні лиха, пожежі, крадіжки, травми працівників, втрата товару в ході транспортування. Наприклад, в організаціях можна застрахувати матеріали, життя людей, технічне обладнання, товар. Страхуючи ці аспекти організації, страхові установи беруть на себе відповідальність за наслідки від виникнення ризиків.

Щоб бути успішним парапланеристом у бізнесі, безпечно рухатися між складнощами необхідно дотримуватися чіткого алгоритму дій. Перший етап полягає в пошуку потенційних загроз для досягнення цілей організації. Під час ідентифікації ризиків команда управлінців повинна аналізувати всі можливі джерела ризику, які можуть вплинути на діяльність організації. Це можуть

бути зовнішні чи внутрішні фактори, які зможуть призвести до негативних наслідків. Після ідентифікації ризиків, треба перейти до другого етапу: проаналізувати та ідентифіковані ризики. Аналіз ризиків допомагає прийняти розумні рішення щодо того, як краще управляти ризиками. Вказаний процес містить оцінку важливості ризиків, призначення пріоритетів та визначення стратегій управління ризиками. Після аналізу ризиків організація може визначити альтернативні шляхи дії для запобігання можливим проблемам. Наступний крок це розробка плану дій, при виникненні ризиків. Керівництво організації має підготувати стратегії зменшення, передачі, і прийняття ризиків. Розглянемо практичний підхід у разі ідентифікованого ризику:

- затримка в постачанні матеріалів для будівництва.
- стратегія зменшення ризику (проводиться додатковий аналіз і вибирається декілька альтернативних постачальників для матеріалів);
- стратегія передачі ризику (укладання договору з постачальником, який відшкодує витрати підприємства в разі затримки постачання);
- стратегія прийняття ризику (підготовка альтернативних планів щодо робочих процесів і графіків у випадку затримки постачанні матеріалів, що є одним із найважливіших в управлінні ризиками, адже в діяльності організацій трапляються несподівані ситуації, і необхідно завжди мати запасні варіанти розвитку подій).

Сьогодні в нашій країні на жаль, триває війна. Вона впливає на всі сфери діяльності організацій, установ, аспекти життя в цілому. Кожного дня організації стикаються з викликами й з ризиками, на превеликий жаль ми до цього звикли та адаптуємось. Пропонується розглянути кілька сучасних викликів у сфері управління ризиками в організаціях в Україні. Війна призвела до зниження економічної активності, збільшення інфляції, падіння курсу національної валюти, що ускладнило фінансову ситуацію підприємств.

Також постійні зміни у регуляторній та податковій політиці держави, а також у законодавстві, створюють значні перешкоди та ускладнення для

діяльності організацій. Ведення бізнесу на особливо небезпечних територіях, такі як Запорізька, Харківська, Одеська, Сумська, Херсонська, Донецька, ті регіони які розташовані близько до лінії фронту, або біля кордонів Росії, має багато ризиків. Наприклад, керівництво наразі не може гарантувати безпеку для працівників підприємств. Що більше, деякі підприємства не наполягають на переході у безпечні місця під час повітряної тривоги, або не оплачують години під час яких лунала тривога і люди перебували в укриттях. Це робиться для того, щоб, отримувати прибуток, адже неможливо працювати, досягати всіх цілей коли повітряна тривога лунає по 15 годин на день. Проте, на жаль, цей дохід відбувається через ризики працівників своїм життям. Окрім цього, організації ризикують втратити, і втрачають багато коштів, ресурсів, матеріалів під час обстрілів які не припиняються ні на день. Війна приносить багато інших проблем у діяльність організацій. Але з іншої сторони з'являються певні пом'якшення для бізнесу в Україні, сюди можна віднести полегшений старт завдяки підтримці держави та іншого бізнесу, податкові пільги, знижена конкуренція, підтримка економіки країни, організації діяльність яких направлена на допомогу збройним силам (будівництво фортифікаційних споруд, пошив одягу, виробництво зброї), які роблять вагомий внесок на шляху до перемоги України [6].

Тематика управління ризиками, на думку авторів, буде актуальна завжди, тому що ризики існують у кожному аспекті в організаціях, і неможливо точно передбачити, що відбудеться через деякий проміжок часу. Саме тому, працівники і керівники в організаціях мають вміти аналізувати ризики, вміти реагувати на них і правильно управляти ними. Адже, за словами Аарона Патцера, засновника компанії Mint, «Виявлений ризик завжди можна обернути собі на плюс» .

Список використаних джерел

1. Який шанс померти при стрибку з парашутом? URL: <https://porosya.co.ua/yakiy-shans-pomerti-pri-stribku-z-parashutom/>.

2. Heather Bresch. Medicine Maker. URL: <https://themedicinemaker.com/power-list/2016/1-heather-bresch>.
3. ISO Guide 73:2013 – Risk management – Vocabulary. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=59682.
4. Мороз В. М., Мороз С. А. Ризик-менеджмент : навч. посібник. Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : НТУ «ХПІ», 2018. 139 с.
5. Демченко Г. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» першого бакалаврського рівня. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 73 с.
6. Лошенко О. В., Мурована Т. О. Ризики ведення бізнесу в умовах воєнного стану та шляхи їх подолання. *Ефективна економіка*. 2023. №2. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.44>.

Дузь С. В.,

здобувач другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ДЕПРЕСИВНИХ РЕГІОНАХ

DIGITAL PLATFORMS AS A TOOL FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF PUBLIC ADMINISTRATION IN DEPRESSED REGIONS

В епоху цифрової трансформації ефективно державне управління стає все більш залежним від впровадження нових технологій. Переважна більшість країн з високими рівнями розвитку (Норвегія, Швейцарія) використовують механізми електронного урядування та цифровізації державних послуг для підвищення якості державного управління. Однак для депресивних зон, цей процес часто пов'язаний із додатковими перешкодами. В Україні, згідно до

Концепції розвитку електронної демократії [1], один з основних напрямів - забезпечення електронних адміністративних послуг для депресивних регіонів. Вже зараз в Україні відновлення постраждалих від війни регіонів на сході стає одним із головних завдань. Ці райони можна охарактеризувати як депресивні зони зі зруйнованою інфраструктурою, високим рівнем безробіття та бідності.

У глобальному масштабі депресивні зони також існують у багатьох країнах, як розвинених, так і тих, що розвиваються. Наприклад, у США до таких територій належать міста «поясу іржавіння» (Детройт, Клівленд, Піттсбург), де колись процвітала важка промисловість. Інший приклад – Індія – окремі сільські райони штату Біхар, де бідність становить близько 35%. Забезпечення якісного управління та надання державних послуг у цих зонах часто становить серйозну проблему через обмежені ресурси та віддаленість.

Впровадження цифрових платформ надає низку переваг для підвищення ефективності державного управління (під якою розуміється результативність діяльності органів влади у вирішенні нагальних питань та наданні якісних публічних послуг громадянам) та покращення якості життя громадян, особливо в депресивних регіонах (маються на увазі території з низьким рівнем соціально-економічного розвитку, скороченням робочих місць, руйнуваннями інфраструктури тощо). У своєму дослідженні вчені С.А. Квітка та В.Б. Толубко наголошують, що «електронне урядування виступає одним з ключових чинників демократизації системи державного управління» [3].

Цифровізація державних послуг забезпечує вищу їх доступність для жителів віддалених районів, даючи їм можливість взаємодіяти з владою в онлайн-режимі. Під цифровими платформами маються на увазі інформаційно-телекомунікаційні системи, веб-портали, мобільні додатки, які дозволяють громадянам отримувати адміністративні та інші послуги дистанційно. Автоматизація та інтеграція оцифрованих даних спрощують адміністративні процедури, зменшуючи час та ресурси громадян і держави. Цифрові платформи підвищують прозорість фінансових операцій та державних витрат, що дозволяє громадськості відстежувати використання бюджетних коштів і підвищувати

підзвітність влади, що є особливо важливо для подолання відчуження від влади в депресивних зонах.

Таким чином, впровадження цифрових платформ відкриває безліч можливостей підвищення якості управління, прозорості, залучення громадян та економічної ефективності в депресивних регіонах. «Електронне урядування передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності, прозорості та підзвітності управлінських процесів» [4].

Однак, цифровізація державного управління в депресивних регіонах стикається з низкою серйозних викликів та бар'єрів. Однією з головних проблем є цифровий розрив – значна різниця в доступі до інформаційно-комунікаційних технологій порівняно з більш розвиненими регіонами. Впровадження сучасних цифрових платформ вимагає належної інфраструктури, якої часто бракує в депресивних зонах. Проблеми з безперебійним енергопостачанням для стабільної роботи цифрових систем, недостатня фізична безпека інфраструктури. У сфері державного управління впровадження цифрових платформ також несе певні ризики та виклики: від ризиків для кібербезпеки (витік конфіденційних даних, хакерські атаки та віруси) до підверженості кібершпигунству. Масштабні цифрові перетворення часто зустрічають опір на різних рівнях державних структур – від звичайних держслужбовців, які побоюються змін, до керівників, зацікавлених у збереженні статус-кво та наявних корупційних схем управління.

Окремою перешкодою є низький рівень довіри до влади в депресивних регіонах, підірваний роками неефективного управління. За даними соціологічної групи «Рейтинг» у 2022 році, лише 27% українців загалом довіряли органам державної влади. Така недовіра породжує загальний скептицизм щодо ініціатив нових реформ з боку уряду.

Таким чином, впровадження цифрових платформ у держуправлінні депресивних зон стикається з численними викликами. Однак впровадження електронного урядування дозволяє оптимізувати використання державних

ресурсів, спростити процедури надання адміністративних послуг та сприяти розвитку інформаційного суспільства» [5].

Такий підхід можливо реалізувати на Харківщині, де на даний момент у ході військових дій багато населених пунктів перебувають у тяжкому становищі (підприємства зруйновані, високий рівень безробіття, низький рівень життя). За даними Харківської ОВА та Державної служби статистики України, станом на кінець 2022 року в регіоні було пошкоджено або зруйновано понад 30% промислових та комерційних об'єктів. Рівень безробіття в окремих містах, таких як Ізюм, Куп'янськ, Балаклія, за оцінками Харківського обласного центру зайнятості, сягав 40-50%.

Однією із ключових ініціатив для цього регіону – створення єдиного порталу державних послуг для мешканців постраждалих районів. На цьому порталі люди зможуть: подавати заяви на одержання різноманітних допомог, пільг, субсидій в електронному вигляді без необхідності відвідувати численні інстанції; дистанційно оплачувати комунальні платежі, податки та штрафи; контролювати використання коштів регіональних бюджетів в інтерактивному режимі та звертатися до електронних приймальних органів влади зі своїми питаннями та ініціативами.

Паралельно важливо розгорнути системи великих даних та аналітики для ефективного прийняття управлінських рішень на основі актуальної інформації. Використання хмарних сховищ та мобільних програм дозволить охопити максимальну кількість громадян, незважаючи на інфраструктурні обмеження. Люди матимуть змогу отримувати державні послуги через смартфони без прив'язки до конкретного місця. Цифровізація дозволить значно прискорити відновлення депресивних районів та надати мешканцям сучасні якісні державні послуги. Отже аналізуючи приведений матеріал можемо сформулювати такі основні узагальнення:

По-перше, впровадження цифрових платформ доводить свою ефективність для покращення державного управління в депресивних регіонах, дозволивши підвищити доступність послуг, скоротити бюрократію і

оптимізувати використання ресурсів.

По-друге, для успіху необхідний комплексний підхід з єдиною інтегрованою цифровою екосистемою та використанням передових технологій: великих даних, аналітики, хмарних обчислень тощо.

По-третє, слід приділяти особливу увагу подоланню цифрового розриву через інвестиції в інфраструктуру, навчання населення та створення зручного користувацького досвіду.

Залучення всіх зацікавлених сторін – влади, бізнесу, громадськості, науковців – є запорукою довгострокового успіху. Цифрові платформи здатні вивести депресивні регіони на новий рівень розвитку завдяки підвищенню ефективності управління.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-r#Text> (дата звернення: 14.03.2024).

2. Цифрова адженда України - 2020 ("Цифровий порядок денний" - 2020): проект одноголосно ухвалений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. Київ, 2018. 90 с.

3. Квітка С. А., Толубко В. Б. Електронне урядування в контексті демократичного розвитку України. Публічне управління та регіональний розвиток. 2021. № 12. С. 59-78.

4. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. / Н. В. Грицяк та ін.; за заг. ред. А. І. Семенченка. Київ: ФОП Москаленко О. М., 2019. 80 с.

5. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ, 2017. Ч. 2: Електронне урядування: фундаментальні основи та стратегії впровадження / В. П. Гондюл та ін. 72 с.

Д'яченко К. С.,

здобувач третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Круглова В. В.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯМ ДПП В УКРАЇНІ

CURRENT ISSUES OF THE REGULATORY AND LEGAL MECHANISM OF PPP MANAGEMENT IN UKRAINE

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та збройна агресія спричинили величезні руйнування інфраструктури. Одним із ключових викликів для успішного післявоєнного відновлення України є як відновлення зруйнованої інфраструктури, так і її глибинна модернізація, її приведення рівня до європейських та загальносвітових стандартів. Для реалізації цих непростих завдань наша держава потребуватиме значних фінансових ресурсів.

Державно-приватне партнерство (ДПП) може виступити дієвим засобом для залучення як міжнародних, так і внутрішніх інвестицій у сферу інфраструктури. Проекти державно-приватного партнерства можуть задовольнити частину пропозицій інвестиційного напрямку та створити сприятливі, передбачувані умови співпраці для зовнішніх партнерів з Україною.

Проте як привабливість, так і успішність реалізації програм ДПП залежить від якості внутрішніх умов країни та вирішення викликів, що виникають на шляху до створення ефективної моделі ДПП. Саме такими викликами є стан нормативно-правового механізму регулювання ДПП в Україні та стала і прогнозована регуляторна політика щодо ДПП.

Українське законодавство про ДПП складається з “центрального” Закону України «Про державно-приватне партнерство», спеціального законодавства в

сфері концесій та підзаконних актів, що регулюють окремі питання в сфері ДПП [1]. Характерна особливість тут, що наш окремий закон про ДПП не поширюється на концесії, як тип державно-приватного співробітництва, за результатами якого за рахунок інвестора створюється чи реконструюється державне майно.

Тобто, можна прийти до висновку, що в цілому законодавство України є надто загальним і не визначає окремо процеси співпраці партнерів з державного і приватного секторів з урахуванням окремих особливостей різних видів ДПП. Наприклад, окремо для DBO (Design, Build, Operate – проектування, будівництво, управління) чи BOT (Build, Operate, Transfer – будівництво, управління, передача) [2].

Аналіз українського законодавства про ДПП також демонструє, що вітчизняні термінологія, визначення та поняття в ньому можуть досить сильно відрізнятися від європейського законодавства. Це також є одним з викликів для реалізації євроінтеграційного процесу України, що потребуватиме в тому числі і значної законотворчої роботи та прогресивних змін.

Не можна не звернути увагу й на регулювання процедур моніторингу та оцінювання результатів реалізації проектів ДПП. Вивчення поточного законодавства та розгляд окремих кейсів може продемонструвати такі проблеми, як то досить опосередкований підхід нормотворців до регламентації питань контролю за реалізацією таких проектів та регулювання процедур моніторингу ефективності проектів, що часто потребують комплексної оцінки за багатьма параметрами.

Постають і питання щодо відсутності спеціальних і дійсно ефективних норм щодо реалізації процедур контролю за обов'язковістю виконання своїх зобов'язань сторонами договорів ДПП [2]. Що, найвірогідніше, пов'язано саме з законодавчими прогалинами в регулюванні механізму здійснення моніторингових заходів та, як наслідок, застосування відповідальності за потреби. На підтвердження вищезазначеної тези можна навести інформацію Департаменту інвестицій, інновацій та інтелектуальної власності Міністерства

економіки України, який повідомляє, що за даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2024 на умовах ДПП укладено 198 договорів, з яких реалізується 22 договори (10 – концесійних договорів, 6 – договорів про спільну діяльність, 6 – інші договори), 166 договорів не реалізується (115 – не виконується, 51 – розірвані / закінчився термін дії), 10 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації [3].

Дійсно, через повномасштабне вторгнення російської федерації деякі проекти ДПП в Україні зупинились. Але питання саме невиконання взятих зобов'язань по проектах ДПП в інших випадках також є актуальним і потребує послідовного підходу до його аналізу та напрацювання ефективних заходів стимуляції й, за потреби, притягнення до відповідальності.

Досить демонстративним є аналіз сторонніх поглядів та думок про проблеми ДПП в Україні. Підсумковий звіт ЄБРР про стан ДПП в Україні в 2017-2018 роках, акцентує увагу на тому, що українське законодавство про ДПП є досить розгалуженим. На думку практиків, йому бракує послідовності, оскільки деякі його положення суперечать іншим законодавчим актам, а в деяких випадках норми, що застосовуються, можуть дублюватися. Існує один набір документів, що регулюють (неконцесійні) ДПП, та інший набір для концесійних ДПП [4].

ЄБРР, зокрема зазначає і такі недоліки законодавчої бази України, як відсутність гармонізації та чіткого розуміння, якої процедури необхідно дотримуватися на кожному етапі проекту ДПП, занадто комплексне (загальне) законодавство, відсутність чіткої методології розрахунку відшкодування при порушенні зобов'язань за договором неконцесійного/концесійного ДПП, відсутність будь-яких податкових чи митних пільг для приватних партнерів при реалізації неконцесійного/концесійного ДПП. Вказується на необхідність гармонізації різних норм законодавства [4].

Хоча неможливо не сказати і про те, що все ж деяких результатів відносно коментарів ЄБРР, сьогодні вже досягнуто. Як то, наприклад, ухвалено

новий Закон України “Про концесію”, який розмежував регулювання концесії та інших форм здійснення ДПП. Було також затверджено низку підзаконних актів щодо визначення концесійних платежів та аналізу ефективності ДПП.

Тож маємо надію що вищевказані проблеми ДПП нормативного характеру будуть поступово долатися і вже найближчим часом ми зможемо відчутти позитивні результати нормотворчої діяльності, зокрема через зростання кількості проектів ДПП. Саме стала і прогнозована регуляторна політика щодо ДПП часто є найбільшою гарантією для інвесторів і, в свою чергу, є одним з факторів підвищення інвестиційного потенціалу держави.

Список використаних джерел

1. Про державно-приватне партнерство : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст.524. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 15.03.2024).

2. Державно-приватне партнерство як інструмент відбудови України. DOZORRO, Transparency International Ukraine. URL: https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2023/09/Derzhavno-pryvatne-partnerstvo-yak-instrument-vidbudovy-Ukrayiny_doslidzhennya-TIU.pdf (дата звернення: 17.03.2024).

3. Стан здійснення ДПП в Україні. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення: 18.03.2024).

4. 2017/2018 REVIEW: UKRAINE. European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://ppp-ebrd.com/review.php?country=Ukraine> (дата звернення: 18.03.2024).

Конюхов Б. С.,

здобувач першого рівня вищої освіти,

Харківський національний університет міського господарства

імені О.М. Бекетова

під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Круглова В. В., ХНУМГ

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

ВИКЛИКИ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УПРАВЛІННІ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

CHALLENGES OF CYBER SECURITY IN THE MANAGEMENT OF INFORMATION RESOURCES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

В епоху цифрового врядування зростаюча залежність від інформаційних систем призвела до зміни парадигми державного управління. Зазначена трансформація, пропонуючи безпрецедентну ефективність і доступність, водночас наразила державу на постійно зростаючу загрозу кіберінцидентів. Кібербезпека стала основою у забезпеченні безперебійного функціонування та цілісності діяльності держави.

Оскільки інформаційні системи стають невід'ємною частиною процесу прийняття рішень, надання послуг та комунікації в органах державної влади, вразливість систем до кіберзагроз становить значний ризик. Кібербезпека стала критично важливим компонентом, що формує стійкість і надійність державного управління. Вивчаючи поточний стан заходів кібербезпеки, визначаючи основні виклики та пропонуючи стратегічні вдосконалення, необхідно виявити багатогранні аспекти кібербезпеки та запропонувати конкретні рекомендації щодо зміцнення основ інформаційної безпеки в державному управлінні.

Забезпечення надійних заходів кібербезпеки державних інформаційних ресурсів є надзвичайно важливим, оскільки в цих системах зберігаються конфіденційні дані та об'єкти критичної інфраструктури, необхідні для

функціонування державних органів та національної безпеки. Однак аналіз поточного стану кібербезпеки державних інформаційних ресурсів свідчить про низку проблем і сфер, які потребують негайної уваги [1].

Швидка еволюція кіберзагроз, таких як сучасні постійні загрози (APT), атаки з вимогою викупу та складне шкідливе програмне забезпечення, становить значний ризик для державних мереж та систем. Суб'єкти загроз, включаючи інші держави та кіберзлочинні організації, постійно розробляють нові технології та використовують вразливості, що ускладнює роботу органів влади, які не встигають за постійними змінами [2].

Відсутність комплексної політики, стандартів і керівних принципів кібербезпеки в державних органах призвела до неузгодженості в практиках безпеки і недостатніх заходів захисту. Багато відомств покладаються на застарілі протоколи безпеки або не мають необхідних ресурсів і досвіду для ефективного впровадження надійних рішень з кібербезпеки.

Крім того, дедалі ширше використання хмарних обчислень, мобільних пристроїв та технологій Інтернету речей (IoT) в органах влади розширює сферу атак і створює нові вразливості. Забезпечення безпечної інтеграції та управління наявними технологіями залишається значним викликом, особливо в умовах бюджетного дефіциту та кадрових потреб.

Взаємопов'язаний характер державних інформаційних ресурсів і обмін даними між державними органами вимагає тісної співпраці та координації зусиль у сфері кібербезпеки. Ефективний обмін інформацією, процедури реагування на інциденти та уніфіковані стандарти безпеки мають важливе значення для зменшення ризиків, спричинених кіберзагрозами в усій державній системі.

Вирішення вказаних проблем вимагає комплексного і стратегічного підходу, що включає політичні реформи, розподіл ресурсів, технологічний прогрес і узгоджені зусилля для зміцнення потенціалу кібербезпеки в органах влади. Виявляючи та усуваючи поточні вразливості, державні органи можуть краще захистити критичні інформаційні ресурси та зберегти довіру громадян.

Забезпечення надійної кібербезпеки вимагає багаторівневого підходу, який охоплює різні стратегії та технічні рішення. Впровадивши комплексну систему управління кібербезпекою, органи влади можуть ефективно знижувати ризики, виявляти загрози та реагувати на них, а також підтримувати конфіденційність, цілісність і доступність своїх критично важливих активів.

Однією з найважливіших стратегій є прийняття підходу до кібербезпеки, заснованого на оцінці ризиків, що передбачає виявлення та визначення пріоритетів потенційних загроз, вразливостей та наслідків для держави. Проводячи регулярну оцінку ризиків і впроваджуючи відповідні засоби контролю, досягається ефективного розподілу ресурсів і визначення пріоритетів зусиль з кібербезпеки, виходячи з рівня ризику.

Впровадження стратегії глибокого захисту також має важливе значення. Вказаний підхід передбачає застосування засобів контролю та протидії на різних рівнях інфраструктури та мереж органів влади, а саме: брандмауери, системи виявлення/запобігання вторгнень (IDS/IPS), безпечний контроль доступу, шифрування та рішення для захисту кінцевих точок. Впроваджуючи додаткові заходи безпеки, можливо зменшити ймовірність успішних кібератак і мінімізувати їхній потенційний вплив.

Безперервний моніторинг і рішення з управління інформацією та подіями безпеки (SIEM) відіграють важливу роль у виявленні та своєчасному реагуванні на кіберзагрози. Інструменти SIEM збирають та аналізують дані, пов'язані з безпекою, з різних джерел, таких як мережеві пристрої, сервери та додатки, що дозволяє виявляти потенційні інциденти безпеки та динамічно реагувати на них [3].

Крім того, органи влади повинні приділяти першочергову увагу розробці та впровадженню надійних планів реагування на інциденти та забезпечення безперервності функціонування. Вказані плани визначають процедури та протоколи, яких слід дотримуватися у випадку порушення або збою в роботі системи безпеки, забезпечуючи продовження критично важливих операцій з мінімальним часом простою та втратою даних.

Технічні рішення, такі як управління вразливістю та конфігурацією, також є важливими компонентами ефективної стратегії публічного управління кібербезпекою. Регулярна оцінка вразливостей, своєчасне внесення виправлень у системи та підтримка безпечних конфігурацій допомагають зменшити рівень атаки та пом'якшити наслідки відомих вразливостей. Впроваджуючи комплексний набір стратегій і технічних рішень, органи державної влади можуть ефективно управляти ризиками кібербезпеки, захищати свої критичні активи та зберігати довіру зацікавлених сторін.

Список використаних джерел

1. Круглов В. В. Державно-приватне партнерство у сфері кібербезпеки. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського*. Серія: «Державне управління». 2018. № 3. Т. 29(68). С. 57-61.

2. Кібербезпека в інформаційному суспільстві: Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». К., 2023. №9. 351 с.

3. Гнатюк С., Бердибаєв Р., Сидоренко В., Жигаревич О., Смірнова Т. Система корелювання подій та управління інцидентами кібербезпеки на об'єктах критичної інфраструктури. *Кібербезпека: освіта, наука, техніка*. 2023. № 3(19). С. 176–196.

Краснобай О. С.,

здобувач другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки держ. упр., професорки Терещенко Д. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**АКТУАЛЬНІ СКЛАДОВІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

**CURRENT ELEMENTS OF NATIONAL PATRIOTIC EDUCATION OF
UKRAINIAN YOUTH IN MODERN CONDITIONS**

У контексті російської збройної агресії, питання актуалізації національно-патріотичного виховання вимагає системного підходу до його впровадження, а також розробки нових, актуальних методів роботи з молоддю.

Традиційно патріотичне виховання відбувалося через вплив родинного оточення, національної культури, традицій, звичаїв, а також через різноманітні соціальні інститути та законодавчі норми. Родинне виховання відіграло особливу роль у формуванні патріотичних почуттів у дітей, передаючи їм цінності, пов'язані з національною самосвідомістю та любов'ю до Батьківщини. Крім того, соціальні інститути, такі як школа, церква також впливали на формування патріотичних уявлень та почуттів серед громадян.

Актуальність дослідження проблематики національно-патріотичного виховання є важливим в умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію України. Серед актуальних наукових досягнень у цьому напрямку варто зазначити праці І. Устименка, Н. Безлюдної, Н. Бондаренка, С. Сьоміна. Виховання людини-громадянина та патріота було пріоритетною темою та ідеєю для відомого українського вченого-педагога Миколи Пирогова, який підкреслював, що справжній громадянин є носієм загальнолюдських цінностей та високої моральності.

Основною метою національно-патріотичного виховання в широкому значенні є формування особистості патріота. Патріот – це людина, яка володіє високими моральними, громадянськими та родинними цінностями, має належний рівень національної свідомості та стійку громадську позицію, що виявляється у її активних діях. Патріотизм є складною та багатогранною характеристикою, яка відображає різні аспекти розвитку суспільства та індивідуальних ідентичностей. У визначенні патріотизму зазвичай враховують його зв'язок з рівнем розвитку нації, процесами державотворення, а також етнічною приналежністю та прив'язаністю індивіда до його рідної домівки та землі.

Відповідно до стратегії національно-патріотичного виховання, визначеної Законом України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження

української національної та громадянської ідентичності» від 2022 року, цей вид виховання є важливим інструментом громадянської освіти. Він передбачає поширення поваги до державної мови та піднесення її престижу серед громадян, що є важливим аспектом формування та розвитку особистості, а також базою національно-патріотичного виховання. Зазначений закон встановлює поняття національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання як складників державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Крім того, він вперше надає інструментарій для розвитку цих сфер, які раніше в Україні не були систематично вивчені. Також у Стратегії визначено основні складові патріотичного виховання, серед яких варто виділити громадсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання.

Громадсько-патріотичне виховання передбачає формування у людини ціннісного ставлення до держави, національних символів та праці. Воно спрямоване на розвиток таких соціальних якостей людини, як громадська позиція, соціальна активність та відповідальність [3].

Військово-патріотичне виховання є цілеспрямованим і організованим процесом формування готовності юнаків старшого шкільного віку до виконання строкової військової служби у Збройних Силах України. Ця готовність може виявлятися як фізично (через заняття з фізичної культури, загартування організму, навчання бойовій майстерності, службу в Збройних силах України та інше), так і психологічно (через усвідомлення необхідності захищати незалежність країни, розвиток стійкості духу та характеру, емоційну витривалість тощо). Дана складова патріотичного виховання стає особливо актуальною в сучасний період, коли існує загроза територіальній цілісності нашої держави.

Духовно-моральне виховання виявляється у відповідальності та толерантності, родині, релігії, старших поколінь та в формуванні мовної культури. Воно орієнтоване на національні інтереси та передбачає залучення до культурних цінностей та надбань, сприяючи вихованню національної

самобутності, в почутті любові та поваги до своєї Батьківщини. Тому патріотичне виховання молодів в подальшому має набувати нових сенсів та актуальних підходів.

Визначено, що найбільш ефективними методами патріотичного виховання виступають: дискусії, вікторини, тематичні вечори, екскурсії до музеїв чи пам'яток культури, національні свята, ігри, гуртки, творчі завдання, зустрічі з відомими діячами (спортсмени, митці, військові, актори та інші), конкурси, різноманітні благодійні акції, залучення до волонтерства за участю відомих блогерів та інфлюєнсерів, організація навчання з тактичної медицини, тощо.

Однією з нових форм національно-патріотичного виховання в умовах війни є введення загальнонаціональної щоденної хвилини мовчання за загиблими захисниками та захисницями державного суверенітету, започатковане Указом Президента України у березні 2022 року. Для прикладу, у закладах освіти вшанування пам'яті загиблих у війні з російським агресором стає невід'ємною складовою сучасного виховного процесу. Із нововведень можемо навести, як приклад, обговорення правил поведінки під час повітряних тривог і правил безпеки в умовах воєнного стану, що також стає обов'язковим елементом патріотичного виховання [Безлюдна Н., 2022: с.79-82].

Проаналізувавши цю тему, встановлено, що основними складовими патріотичного виховання є громадсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання. Національно-патріотичне виховання молоді є комплексною, системною та цілеспрямованою діяльністю різних інститутів, таких як органи державної влади, заклади освіти, сім'я, громадські об'єднання, благодійні організації, релігійні організації та інші. Саме сьогодні виховання громадянина-патріота-захисника України є пріоритетним завданням на всіх рівнях, оскільки від нього залежить національна безпека та майбутній розвиток вільної, згуртованої та незалежної української нації.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що патріотичне виховання є ключовим напрямом виховного процесу особистості в цілому,

особливо в умовах російської збройної агресії, що актуалізує необхідність сталих підходів держави до національно-патріотичного виховання молодого покоління українців.

Список використаних джерел

1. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 №527. URL: <https://bit.ly/3UsbtJG> (дата звернення 06.03.2024).

2. Палагнюк Ю. В., Файчук О. Л., Костева Т. Б. Особливості соціальної активності молоді України в умовах євроінтеграції. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електр. наук. фах. вид. Херсонського національного технічного університету*. 2019. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_2/20.pdf.

3. Патріотичне виховання молоді, як невід’ємна складова системи забезпечення національної безпеки України. URL: <http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/patriotuzm-d0e63.pdf>.

4. Стратегія національно-патріотичного виховання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>

5. Бондаренко Н., Косянчук С. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. Київ. 2020.

Мунтян К. В.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

RISK MANAGEMENT AND COUNTERING CORRUPTION TO STRENGTHEN NATIONAL SECURITY IN UKRAINE

У сучасній Україні перетин стратегій управління ризиками та боротьби з корупцією є ключовим моментом у зміцненні національної безпеки.

Розвиток держави вимагає чіткого розуміння того, як цінності та інтереси населення впливають на національну безпеку. Без сумніву, проблеми, пов'язані з національною безпекою, не обмежуються лише військовими, економічними, екологічними або інформаційними аспектами, а охоплюють практично всі аспекти життя та діяльності населення України. Від захисту критичної інфраструктури до протидії кіберзагрозам, від забезпечення продовольчої безпеки до сприяння соціальній згуртованості — національна безпека вимагає комплексного підходу, який відповідає різноманітним потребам наших громадян. З огляду на мінливий глобальний ландшафт, включаючи ведення бойових дій та дезінформаційні кампанії, адаптивні стратегії мають вирішальне значення. Таким чином, сприяння прозорості, підзвітності та взаємній довірі між державою та її громадянами є важливим для подолання сучасних безпекових викликів.

Необхідно постійно відпрацьовувати ефективні практики управління ризиками та викорінення корупції в зміцненні апарату національної безпеки України. Варто відзначити, що формування національної безпеки відбувається в контексті взаємовідносин між громадянином та державою, громадою та державою, громадянином і суспільством. Із цього приводу можна зробити

висновок, що національна безпека відображає внутрішні та міждержавні відносини, які відображають ефективність системи державної, правової та суспільної безпеки, прав і свобод кожного громадянина, самостійного розвитку, суверенітету держави у відношенні до різноманітних загроз як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Необхідно бути готовими до можливих змін та викликів, забезпечуючи стабільність та безпеку в довгостроковій перспективі.

Управління ризиками виступає як основа для створення міцної стратегії забезпечення, яка допоможе державі досягати своїх цілей, зменшуючи невизначеність та підвищувати впевненість у майбутньому. Бо, вдатний розвиток держави потребує комплексного розуміння того, як цінності та інтереси населення перетинаються з національною безпекою.

16 лютого 2022 року, указом Президента України № 56/2022 затверджено Стратегію забезпечення державної безпеки. Реалізація даної стратегії, слугує ключовою основою для захисту держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Ця стратегія, спрямована на захист суверенітету, територіальної цілісності, національних інтересів, підкреслює необхідність проактивного управління ризиками, налагодження координації між суб'єктами безпеки та приведення у відповідність до міжнародних стандартів безпеки. Надаючи пріоритет запобіганню та виявленню загроз, посиленню контррозвідувальних спроможностей, боротьбі з тероризмом та організованою злочинністю, а також зміцненню міжнародного співробітництва. Ефективна реалізація стратегії залежить від законодавчих реформ, надійних організаційних механізмів та постійної фінансової підтримки, що підкреслює відданість справі забезпечення стійкості та сталого розвитку країни в умовах еволюції безпекових викликів. Згідно зі світовою практикою має відбуватися періодичне оновлення таких стратегій, щоби було враховано те, як змінюється безпекове середовище. Наприклад: США регулярно публікують оновлену стратегію національної безпеки, яка включає заходи з протидії тероризму, кіберзагрозам, а також стратегії зміцнення економічної сили.

Попри те, що загрози і пріоритети держполітики в галузі нацбезпеки у своїй переважній більшості на початок 2014 р. не втратили актуальності, обставини в Україні щодо неї піддалися радикальним змінам — російська федерація розпочала широкомасштабну агресію проти нашої країни. Вимагалася термінова реакція, оскільки необхідно було захистити національний суверенітет і територіальну цілісність країни, а також зберегти життя українських громадян. Тому важливо розвивати ефективну систему національної безпеки, яка буде зосереджена на обороні від зовнішніх загроз та підтримці міцних міжнародних альянсів.

Різниця між конфліктними або постконфліктними державами та стабільними правовими й демократичними державами полягає в деградації або повному знищенні механізмів захисту фундаментальних прав людини в поєднанні з різким зростанням корупції. В Україні ця згубна тенденція набуває системного та інституційного характеру, пронизуючи практично всі сектори національної економіки. Заплутане павутиння корупційних мереж підкреслює інтеграцію державних структур, управління та громад, сигналізуючи про глибокий виклик, що вимагає комплексних системних реформ для забезпечення руху країни до прозорості, підзвітності та сталого розвитку.

Під час війни виникають різні форми корупції, зокрема, корупція через потреби, корупція через жадібність, системна та «елітна» корупції. Заморожені конфлікти загострюють ці проблеми, переплітаючи корупцію з організованою злочинністю та контрабандою. Елітна корупція, до якої залучені високопоставлені військові та урядовці, приватні компанії та посередники, часто залишається непоміченою для громадськості, але становить значні національні та міжнародні ризики. Цей тип корупції сприяє встановленню прямих зв'язків між корумпованими чиновниками, військовослужбовцями, організованою злочинністю та контрабандистами зброї, що часто трапляються в авторитарних режимах, пострадянських державах та сепаратистських анклавах.

Отже, можемо виокремити найбільш вагомі чинники формування системної корупції в оборонному секторі національної економіки: високий

рівень політизації кадрової політики; низький рівень правової культури; можливість контролювати та витратити на власний розсуд посадовими особами значні ресурси (державної та міжнародної допомоги); низький рівень транспарентності закупівель, оборонних замовлень та звітності; наявність зони конфлікту. Необхідно розуміти, що системна корупція становить собою серйозну загрозу національній безпеці держави, при цьому має синергетичний вплив на всі інші загрози в безпековій сфері. Варто зазначити, що Україна зробила помітний прогрес у боротьбі з корупцією, піднявшись на 12 позицій у рейтингу сприйняття корупції за 2023 рік, що свідчить про зусилля країни в цьому напрямку. Однак, корупція все ще залишається серйозною проблемою, яка вимагає подальших зусиль для її подолання, бо є однією з головних умов успішного партнерства України з НАТО та неодмінною умовою євроінтеграційного курсу.

Завдання національної безпеки України охоплюють широкий спектр аспектів, які включають: захист суверенітету й територіальної цілісності, стабільний розвиток економіки, зміцнення політичної та економічної незалежності, обороноздатність, підтримання конституційного порядку, захист прав і свободи людини, забезпечення сталого природокористування, захист від кіберзагроз, забезпечення безпеки інформаційного простору, ефективна та дієва боротьба зі злочинністю, з корупцією. Координація та контроль над державними структурами з метою запобігання корупції потребують нагальної уваги, що підкреслює необхідність створення спеціалізованого антикорупційного органу для проведення розслідувань та координації дій. Державні пріоритети у сфері зміцнення національної безпеки включають запровадження ефективних антикорупційних заходів, усунення соціальних причин і наслідків корупції, а також сприяння співпраці між правоохоронними органами та громадськими інституціями.

Тому до пріоритетних завдань держави, які покликані зміцнити національну безпеку, належать такі: створити дієву систему запобігання корупційним діям, розробити комплексні заходи для боротьби з явищем

корупції, виявити та подолати всі його соціальні причини й наслідки, координувати взаємодію між правоохоронними органами й суспільними інститутами в антикорупційній боротьбі.

Список використаних джерел

1. Виховання доброчесності та боротьба з корупцією в оборонному секторі: збірник прикладів (компендіум) позитивного досвіду. Женевський Центр демократичного контролю над збройними силами. 2010. 383 с.

2. Указ президента України №56/2022: Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки».

3. Збірник законодавчих актів з питань протидії корупції / за ред. В.В. Белєвцева та ін. Харків: Право, 2012. 307 с

4. Пархоменко-Куцевіл О. І. Формування національної ідеї як основа запобігання розвитку корупції в українському суспільстві. *Демократичне врядування: наук. вісн.* 2018. Вип. 21. с. 25

5. Запобігання та протидія проявам корупції (для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування I–VII категорії посад) / за ред. С.Г. Братель, В. В. Василевич, Н. І. Золотарьова та ін. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. 376 с.

Проконова Ю. О.,

здобувачка першого рівня вищої освіти,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
під науковим керівництвом старшої викладачки Сутули О. А.,

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,

м. Харків, Україна

**ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ
РЕАЛІЯХ**

PRINCIPLES OF INFORMATION POLICY IN MODERN UKRAINIAN REALITIES

Одним із важливих чинників сучасного життя є якісна і достовірна інформація. В інформаційному суспільстві діяльність медіа оцінюється на базі того, як інформація, що акумулюється і передається, відповідає нагальним потребам суспільства. Із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій виникає потреба в підготовці особистості до вмілого користування медіаресурсами та інформацією, а отже, бути медіаграмотною особою.

Сьогодні відбувається формування нової інформаційної реальності у вигляді глобальної інформаційної інфраструктури. Побудова провідними державами світу інформаційного суспільства, їхнє прагнення до інформаційного домінування та здійснення певного контролю за спрямованістю та змістом інформаційних потоків, породжують протиріччя нового типу, вирішення яких уже неможливе традиційними управлінськими способами. Поряд із позитивними явищами глобальної інформатизації чіткіше проступають нові глобальні проблеми. Насамперед, це стосується сфери інформаційної безпеки та інформаційних війн. Зрозуміло, що не можна стверджувати, що ці проблеми виникли лише в умовах глобальної інформатизації, але виникнення єдиного світового інформаційного простору, дозволило перетворити його на ще одне поле протистояння. Використовуючи свою інформаційну перевагу, окремі держави здійснюють інформаційне протистояння із менш сильними суперниками.

Активне використання інформаційних технологій у військово-політичній справі істотно впливає на всю військово-політичну практику. Відбуваються значні зміни у військовій стратегії та тактиці досягнення політичних цілей військовими засобами, розширюються уявлення людей про військову політику, військово-політичні відносини, інформаційну війну. Інформаційні війни – це особливий виклик для сучасної системи цінностей. Особливістю інформаційної війни є не тільки те, що вплив здійснюється з використанням новітніх засобів, а

й те, що це непідконтрольний ресурс, який дуже слабо піддається правовій регламентації, тому активно застосовує неправдиву, перекручену інформацію, як засіб маніпуляції свідомістю. Сучасне глобалізоване суспільство трансформує роль держави, державної влади, системи державної оборони у військовому конфлікті. Мета інформаційної війни – послабити моральні та матеріальні сили супротивника або конкурента й посилити власні. Вона передбачає заходи пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній галузях. Вочевидь, що інформаційна війна – складова частина ідеологічної боротьби. У змісті сучасної війни чітко вирізняється боротьба за інформацію. Причому, якщо інформаційна перевага розглядалася як одна з найважливіших умов перемоги у війні, то в умовах російсько-української війни акцент у збройному зіткненні сторін все частіше зміщується у бік завоювання та утримання цієї переваги.

Статтею 6 Закону України «Про інформацію» встановлено, що державна інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації [1]. Інформаційна політика в її сучасному розумінні є інструментом забезпечення безпеки людини, суспільства, держави, а також світової спільноти. У багатьох країнах та міжнародних об'єднаннях існують спеціальні структури, що здійснюють інформаційну діяльність.

Важливими завданнями інформаційної політики в умовах війни має стати вирішення проблеми балансу інтересів суспільства, отримання об'єктивної та своєчасної інформації, та необхідність дотримання вимог секретності в умовах ведення масштабних бойових дій.

Інформаційна політика в умовах війни – це система заходів, що здійснюються державою спільно з інститутами громадянського суспільства щодо регулювання інформаційних процесів, формування та розвитку інформаційного суспільства на основі пріоритету національних інтересів країни в сфері її оборони, з метою захисту прав та інтересів людини, моральних цінностей, забезпечення інформаційної безпеки особистості, суспільства та

самої держави.

До числа нормативно-правових актів, які формують загальні засади здійснення державної інформаційної політики, необхідно віднести Закон України «Про доступ до публічної інформації» [2]; Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який спрямований на визначення правових та організаційних основ забезпечення захисту інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі, основних цілей, напрямів та принципів державної політики у сфері кібербезпеки України [3]; Закон України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року 2849-IX [4]. Цей законодавчий акт відносить до грубих порушень інформаційного законодавства наступні діяння: поширення інформації, що висвітлює збройну агресію проти України як внутрішній конфлікт, громадянський конфлікт чи громадянську війну, якщо наслідком цього є розпалювання ворожнечі чи ненависті або заклики до насильницької зміни, повалення конституційного ладу чи порушення територіальної цілісності; поширення недостовірних матеріалів щодо збройної агресії та діянь держави-агресора (держави-окупанта), її посадових осіб, осіб та організацій, що контролюються державою-агресором (державою-окупантом), у разі якщо наслідком цього є розпалювання ворожнечі чи ненависті або заклики до насильницької зміни, повалення конституційного ладу чи порушення територіальної цілісності.

Підвищення рівня достовірності, надійності інформації, найефективніше використання інформаційних ресурсів в умовах війни, зовнішніх та внутрішніх інформаційних каналів підвищують якість управлінських рішень влади, стійкість політичної та військової системи, стабільність соціально-політичного розвитку в надзвичайних умовах та сприятимуть перемозі України.

Список використаних джерел

1. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 20.02.2024).
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р.

№ 657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 20.02.2024).

3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 9 травня 2018 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19/#Text> (дата звернення 20.02.2024).

4. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text/> (дата звернення 20.02.2024).

Старченко А. С.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки держ. упр., професорки Терещенко Д. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС

IMPROVING STATE MECHANISMS FOR PREVENTING AND COMBATING CORRUPTION IN UKRAINE: EXPERIENCE OF EU MEMBER STATES

Боротьба з корупцією стоїть перед багатьма країнами світу як найактуальніше завдання в сучасному світі. Це стосується і України. Високий рівень корупції вже давно визнаний політичним керівництвом України, національними та міжнародними експертами та аналітиками, профільними міжнародними агентствами та організаціями. Корупція пронизує всі сфери життя в Україні. Це небезпечне явище негативно впливає на всі сфери національного життя, а також на суспільну свідомість, зовнішню політику та міжнародні відносини держави. Корупція в Україні стала національним лихом, оскільки серйозно підриває довіру суспільства до державних інституцій на всіх рівнях і серйозно перешкоджає соціально-економічному розвитку країни.

Корупція є глобальною проблемою багатьох сучасних країн. Корупція є перешкодою для нормального економічного та соціального розвитку. Міжнародна політика призвела до того, що ЄС розробив і прийняв низку міжнародно-правових документів. Корупція завжди розглядалася як загроза фінансовим інтересам ЄС і загроза самому існуванню ЄС. Корупція також є серйозною загрозою для внутрішнього ринку. Більше того, політичні наслідки корупції є руйнівними для ЄС, а ерозія суспільної довіри до інституцій ЄС може поставити під загрозу весь процес європейської інтеграції.

Реальна боротьба з корупцією в ЄС розпочалася в середині 1990-х років: у 1990-х роках ЄС ухвалив низку правових документів щодо боротьби з корупцією. У перших документах боротьба з корупцією пов'язувалася із захистом фінансових інтересів Європейського співтовариства, тому зобов'язання криміналізувати корупційні діяння державних службовців обмежувалося тим, що такі діяння зачіпають фінансові інтереси Європейського співтовариства. Ця вимога фактично була перешкодою в боротьбі з корупцією. Тому була прийнята Конвенція по боротьбі з хабарництвом 1997 року, яка зобов'язала держави-члени криміналізувати корупційні дії державних службовців, незалежно від того, зачіпають вони фінансові інтереси чи ні. Конвенція 1997 року стала основним інструментом у боротьбі з корупцією на рівні ЄС. Усі держави-члени вважають корупцію з боку національних державних службовців, іноземних державних службовців та посадових осіб ЄС злочином у своїх національних правових системах. Крім того, всі держави-члени вважають правопорушенням корупцію в приватному секторі. Тим не менш, існують докази того, що застосування такого законодавства не є простим, а боротьба з корупцією залишається значним викликом на рівні ЄС.

Одним із засобів підтримки боротьби з корупцією є забезпечення загального високого рівня законодавства, в тому числі про корупцію, або включення антикорупційних положень до інших сфер законодавства В ЄС нове антикорупційне законодавство було розроблено в рамках Договору про функціонування Європейського Союзу, а заходи щодо запобігання та протидії

корупції є такими У своєму Посланні про стан справ в ЄС у 2022 році Президентка Комісії Урсула фон дер Ляєн оголосила, що антикорупційна законодавча база ЄС буде оновлена для кращого запобігання та боротьби з корупцією в ЄС у майбутньому.

Конвенцію 1997 року і Рамкове рішення Ради 2003 року буде замінено новою Директивою для тих держав-членів ЄС, які пов'язані з цією новою Директивою.

Фактори успішної боротьби з корупцією відомі та перевірені міжнародною спільнотою. Міжнародна спільнота їх перевірила. Насамперед, прозорість влади, прозорість і точність процедур ухвалення державних рішень, ефективні механізми моніторингу та чинники, які роблять боротьбу з корупцією успішною. Прозорість і точність процедур прийняття державних рішень, ефективні механізми моніторингу діяльності держави з боку громадянського суспільства. Успішності боротьби з корупцією сприяють такі фактори: ефективні механізми моніторингу діяльності державних інституцій з боку громадянського суспільства; свобода слова, свобода та незалежність ЗМІ. На регіональному рівні до питання подолання корупції ставляться серйозно. До питання подолання корупції ставляться серйозно. Міжнародно-правові документи універсального та регіонального характеру У міжнародно-правових документах універсального та регіонального характеру розроблені правові норми, керівні положення та принципи, які мають бути реалізовані або запропоновані в національних антикорупційних заходах.

Україна продовжує впроваджувати власні антикорупційні реформи, черпаючи корисні уроки та дієві рекомендації як з досвіду некорумпованих країн ЄС, так і з того, чому деякі держави-члени ЄС не досягли успіху в цій сфері. З середини 1990-х років в Україні проводяться соціологічні опитування щодо рівня сприйняття корупції населенням соціологічні дослідження рівня сприйняття корупції населенням, які показали, що багато респондентів вважають, що корупція в країні "дуже поширена" і що ситуація лише погіршується. Дійсно, Україна продовжує залишатися однією з країн зі значним

рівнем корупції в органах влади.

Розробка міжнародних антикорупційних стандартів, а також широкий спектр заходів, спрямованих на запобігання корупції, залишаються важливими. Тому боротьба з корупцією має стати важливим напрямком діяльності міжнародних універсальних та регіональних організацій у найближчому майбутньому.

Список використаних джерел

1. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the Court of Justice of the European Union, the European Central Bank and the Court of Auditors on the review of the European Union under the Implementation Review Mechanism of the United Nations Conventions against Corruption (UNCAC). Brussels, 14.12.2020 COM(2020) 793 final. URL: <http://surl.li/ovlba>

2. EU Anti-corruption report. Report from the Commission to the Council and the European Parliament. Brussels, 3.2.2014 COM(2014) 38 final. URL: <http://surl.li/ovkph>

3. Сметаніна Н. В., Мельник Д. С. Політика протидії корупції – шляхи вдосконалення та сучасний стан. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023.

4. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: <http://surl.li/druyb>

Терещенко А. А.,

здобувач третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**СТЕЙКГОЛДЕР-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ
КОМУНІКАЦІЯМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ
ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ**

STAKEHOLDER MANAGEMENT AS A TECHNOLOGY OF COMMUNICATION MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE MODERN EDUCATIONAL SPACE

Питання переходу національної економіки на інноваційний шлях розвитку, мережевої організації співпраці в національній інноваційній системі, цифрова трансформація суспільства кардинально змінюють всі сфери життєдіяльності людини. Не є винятком і заклади вищої освіти (ЗВО).

Однією з ключових умов розвитку сучасного ЗВО є його здатність забезпечити ефективність і результативність його комунікацій зі стейкхолдерами. Сьогодні специфіка діяльності сучасного ЗВО дозволяє розглядати його як систему управління, яка включає підсистеми соціальної взаємодії з різними групами цільових аудиторій. Метою діяльності ЗВО є задоволення запитів всіх стейкхолдерів, при цьому цілі ЗВО мають бути узгоджені з цілями і цінностями всіх внутрішніх і зовнішніх суб'єктів і об'єктів управління комунікаціями.

Сучасний стейкхолдер-менеджмент має спрямованість не стільки на управління інтересами ключових стейкхолдерів, скільки на спільну реалізацію цих інтересів на основі прийняття спільних рішень. Принципи сучасного стейкхолдер-менеджменту – це: системність взаємовідносин, орієнтація на реалізацію спільних довгострокових цілей, взаємовигідність відносин, фокусування на стратегічно важливих напрямках, проактивність управління, прозорість і підзвітність, орієнтація на сталий розвиток [1, с 55].

Важливо підкреслити, що «з часом значно посилюється розуміння ЗВО, як і зовнішніми по відношенню до них організаціями, необхідності кооперації своєї діяльності у досягненні спільних цілей. Стейкхолдерський підхід до організації ключових процесів в університеті перебуває в активній стадії інституціоналізації, сучасні ЗВО імплементують у практику всі ключові елементи стейкхолдер-менеджменту. У якості стейкхолдерів фігурує широке коло суб'єктів, до якого входять не тільки зовнішні по відношенню до ЗВО

організації, але й здобувачі, викладачі, співробітники ЗВО, а також випускники. Університети розробляють власні канали і способи встановлення і утримання зв'язків зі стейкхолдерами, унікальні методи залучення представників різних груп стейкхолдерів до процедур запровадження, організації та реалізації освітніх програм. Форми взаємодії із заінтересованими сторонами відрізняються високою різноманітністю і, що головне, така взаємодія не є формальністю, вона є планованою і організованою діяльністю, важливість якої повною мірою усвідомлюється усіма залученими до неї суб'єктами [2]». Тому науковці акцентують увагу на таких важливих нових аспектах стейкхолдер-менеджменту, як «дерево цілей», «дерево процесів», «дерево цінностей» зацікавлених сторін, мережеві зв'язки і взаємовплив між ними, виявлення важливостей та переваг при прийнятті певних рішень, механізми прийняття рішень на основі норм законів і потреб певних впливових заінтересованих сторін тощо [1-3].

Отже, в умовах зміщення акценту комунікації з інформаційної активності до інформаційних взаємодій один з одним в середовищі, процеси розвитку мереж в онлайн середовищі, загальний розвиток Інтернет-технологій, а також формування онлайн-співтовариств і мережевих організацій вимагають від ЗВО використання нових методів стейкхолдер-менеджменту та форм координації комунікацій в загальній системі управління. Основний підхід до мережевого управління комунікаціями здебільшого визначається оптимізацією управлінських зв'язків (стандартизація, фінансові стосунки, адміністративні контракти) між центрами (ядрами) мережі та периферією (учасниками). Його основна ідея полягає у тому, що мережевий підхід до управління взаємодією дозволяє по-новому скерувати інформаційні процеси у внутрішньому середовищі самих ЗВО.

Основним завданням стейкхолдер-менеджменту ЗВО є розвиток мережі взаємодіючих учасників ринку (на заміну ієрархічній корпоративній структурі); організація освітньо-наукового простору на мережевій основі; визначення мети взаємодії зі стейкхолдерами; виявлення сильних та слабких сторін у роботі з

групами стейкхолдерів; сегментація середовища; вибір стратегії взаємодії із зацікавленими сторонами, на цій основі, визначення перспективних довгострокових напрямів подальшого розвитку ЗВО; організація ключових процесів (зокрема створення мережевого сервісу, професійного мережевого співтовариства; створення при кожному значимому університеті центру трансферу технологій; налагодження стійких інформаційних, людських, комерційних контактів між науково-дослідними, дослідно-конструкторськими підрозділами університетів та виробничими підприємствами регіону, виходу університетів на національний і міжнародний ринки інтелектуальної власності). Стейкхолдер-менеджмент ЗВО повинен бути орієнтований на створення цінності самих ЗВО та готовність інвестувати у розвиток взаємовигідної взаємодії усіх зацікавлених сторін; використання мережевих інновацій.

Список використаних джерел

1. Галушка З.І. Стратегічний стейкхолдер-менеджмент: теоретична концепція й особливості застосування. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2020. Випуск 829. Економіка. С. 52-59.

2. Нечітайло, І., Борюшкіна, О., & Назаркін, П. Стейкхолдер-менеджмент як інструмент соціального партнерства у сфері вищої освіти. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2022. № 25(2), 72-81. <https://doi.org/10.15421/172226>».

3. Соціологічний супровід моніторингу якості вищої освіти в сучасному університеті: монографія / (М. В. Бірюкова, С. А. Мороз, О. О. Труш та ін.) за ред. В. М. Мороза, Д. А. Терещенко. Львів: Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2023. 489 с.

Тищук О. М.,

здобувач третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ОПТИМІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ВИТРАТ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
ЯК НАПРЯМ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**OPTIMIZATION OF PUBLIC COSTS FOR ENSURING THE
FUNCTIONING OF THE NETWORK OF HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS IN UKRAINE AS A DIRECTION OF IMPROVING PUBLIC
POLICY IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION QUALITY
ASSURANCE**

Необхідність оптимізації мережі ЗВО в Україні може бути актуалізована через призму результатів експертної оцінки фахівців Світового банку. Оприлюднений цією інституцією 12 лютого 2024 року проміжний звіт проєкту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів» містить висновок щодо недостатньої ефективності мережі державних закладів вищої освіти в Україні. На переконання фахівців мережа таких ЗВО є не лише занадто великою та неефективною, а й такою яка створює проблеми для держави, як за напрямом необхідності забезпечення її фінансової стійкості, так й у контексті питань якості освітньої діяльності і якості вищої освіти [5]. Така оцінка експертів обумовлює необхідність вдосконалення, з одного боку, системи вищої освіти України (в частині оптимізації мережі ЗВО), а з іншого – механізму фінансування державного замовлення на підготовки фахівців з вищою освітою. З огляду на обраний нами предмет наукового пошуку вважаємо за доцільне згадати наукові доробки тих з представників галузі науки «Державне управління», фокусом наукової уваги яких була система вищої освіти або її складові елементи, а саме: І. Бука (з'ясовано потенціали методу

опитування студентів для розбудови системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти) [1]; Л. Грень (визначено залежність якості вищої освіти від джерел її фінансування та спеціалізації ЗВО) [3]; С. Домбровська (обґрунтовано місце та роль рейтингування науково-педагогічних працівників в системі державного управління якістю вищої освіти) [4]; В.М. Мороз (детерміновано залежність розвитку трудового потенціалу держави від рівня освіченості населення) [6]; С. Мороз (розглянуто зміст та особливості використання правового механізму державного управління якістю підготовки фахівців на науковому рівні вищої освіти) [7]; Д. Терещенко (проаналізовано напрями забезпечення якості освіти в Європейському просторі вищої освіти) [9] та інші вчені. Деякі з методологічних аспектів порушеної проблематики були розглянуті нами під час попередньо виконаних напрямів наукових пошуків [10]. Не дивлячись на достатній рівень наукової уваги до проблематики ефективності публічного управління функціонуванням та розвитком системи вищої освіти, окремі її питання все ще залишаються відкритими для подальших наукових розвідок у даному напрямку. Серед таких питань неабиякої значущості набувають ті з них, які фокусуються на проблематиці фінансування системи вищої освіти. Одне з таких питань було обрано нами на рівні предмету дослідження.

Метою цієї публікації є акцентування дослідницької уваги (актуалізація гіпотези подальшого дослідження) на можливості оптимізації державних витрат на забезпечення функціонування та розвитку мережі закладів вищої освіти в Україні. Необхідність вирішення цього питання зумовлена, по-перше, запитом з боку держави на зменшення кількості ЗВО (щорічне скорочення кількості випускників закладів загальної середньої освіти повинно неминуче відбиватися на зменшенні кількості ЗВО), а по-друге необхідністю вирішення пов'язаних з фінансуванням освіти і науки проблеми. Обидві ці напрями (проблематика фінансового менеджменту та модернізація мережі ЗВО через їх укрупнення) були актуалізовані у межах основних завдань Стратегічного плану діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців» [8].

Виконання сформульованого у Стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року завдання щодо «модернізації мережі через укрупнення закладів вищої освіти» може бути здійснено за рахунок використання того механізму який було запроваджено Урядом для вирішення питання з фінансуванням закладів загальної середньої освіти з відносно невеликою кількістю здобувачів освіти. На нашу думку, держава може обмежити надання так званих бюджетних місць для тих ЗВО, кількість здобувачів вищої освіти на денній формі навчання в яких не перевищує п'яти тисяч осіб, а згодом – десяти тисяч осіб (показники на рівні п'яти та десяти тисяч осіб актуалізовано нами з огляду на зміст другого критерію презентованої МОН України концепції укрупнення ЗВО [2]). Запровадження державою у дію цього механізму, з одного боку, підвищить рівень мотивації ЗВО до об'єднання (ЗВО, бажаючи зберегти державне фінансування своєї діяльності, самостійно (без втручання держави) прийматимуть рішення щодо інституалізації своїх прагнень до об'єднання. Слід зауважити, що такий механізм не повинен розповсюджуватись на ті ЗВО, підготовка фахівців якими не є масовою, або ті ЗВО які утворені за участю іноземних партнерів.

Список використаних джерел

1. Бука І.С., Мороз В.М., Бука С.А., Мороз С.А. Оцінювання якості вищої освіти студентами як елемент системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти (на прикладі опитування студентів Балтійської Міжнародної Академії, Латвія). *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2018. Вип. 2 (9). С. 282–295.

2. Відбулося засідання спілки ректорів ЗВО. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vidbulosya-zasidannya-spilki-rektoriv-zvo> (Дата звернення: 19.03.2024).

3. Грень Л.М., Мороз С.А., Романовський О.Г., Мороз В.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Попова О.В. Залежність якості вищої освіти від джерел її фінансування та спеціалізації ЗВО: аналіз думки роботодавців і напрями вдосконалення державної політики. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми*

теорії та практики. 2021. Том 2. №37. С. 521-538.

4. Домбровська С.М. Мороз В.М., Мороз С.А. Рейтинг науково-педагогічних працівників, як складова системи державного управління якістю вищої освіти. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2017. Вип. 2 (7). С. 294–309.

5. Мережа вишів в Україні є неефективною – World Bank. URL: <https://osvita.ua/vnz/82282/> (дата звернення: 19.03.2024).

6. Мороз В.М. Динаміка зміни індексу освіченості населення на Україні як якісна характеристика системи трудового потенціалу країни. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. №2. С. 249–256.

7. Мороз С.А. Мороз В.М. Порядок та умови вступу до докторантури як елемент правового механізму державного управління якістю підготовки фахівців на науковому рівні вищої освіти. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. №3. С. 127–134.

8. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf> (дата звернення 19.03.2024).

9. Терещенко Д.А., Бірюкова М.В., Мороз С.А., Труш О.О. Соціологічний супровід моніторингу якості освіти в сучасному університеті: монографія / за ред. В.М. Мороза. Львів : Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2023. 489 с.

10. Тищук О.М., Мороз О.В. Обґрунтування актуальності дослідження у межах проблематики публічного управління: теоретико-методологічний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №3. С. 202-208 DOI: <https://doi.org/10.32702/2306>

Точилова О. І.,

здобувачка другого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-рки держ. упр., професорки Терещенко Д. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

СУЧАСНА ПАРАДИГМА УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМ ЗАКЛАДОМ

MODERN PARADIGM MANAGEMENT OF MEDICAL INSTITUTION

В умовах глобалізаційних викликів, стан сфери охорони здоров'я України вимагає рішучих змін, покликаних на покращення здоров'я її громадян.

Діяльність закладів охорони здоров'я безпосередньо впливає на якість життя та є важливим індикатором сталого економічного розвитку держави. Саме тому, сучасні медичні заклади охорони здоров'я повинні перейти до нового якісного європейського рівня обслуговування населення.

Реформування медичного сектору в нових соціально-економічних умовах, зокрема лібералізація адміністративного впливу, створення конкуренції між надавачами медичних послуг, автономізація медичних установ вимагає впровадження сучасних бізнесових процесів в управління медичним закладом. Імплементация світового досвіду та підтримка держави дає можливість сьогодні удосконалювати та розвивати вітчизняні заклади охорони здоров'я.

Управління медичним закладом - це складна відкрита динамічна система, яка потребує постійного удосконалення. Головною умовою надання високопрофесійної медичної допомоги має бути впровадження в діяльність медичного закладу сучасних систем якості таких як, ISO 9001; EFQM; Associates in Process Improvement; ІСАНО та ін. [1].

Дослідженням функціонування і розвитку закладів охорони здоров'я займалися такі українські вчені як: В.І. Борщ, О.В. Дмитрук, В.А. Грабовський, С.О. Назарко, Д.В. Кармишев та інші. На думку авторів, однією із концептуальних умов ефективного менеджменту медичної установи є

ефективна кадрова політика. Сучасний керівник медичного закладу має бути лідером, стратегом, приймати стратегічні управлінські рішення та професійно управляти ресурсами.

Аналізуючи науковий дискурс, можна зробити висновок, що завдання керівника в сучасних реаліях полягає у застосуванні системного підходу до управління медичним закладом, а методи стратегічного управління мають бути дієвим інструментом в адаптації до нових соціально-економічних змін. Ідентифікація процесів, керування ними з метою досягнення єдиної цілі передбачає відмову від ієрархічного підпорядкування та створення проектних команд, взаємодія яких будується на принципі «win-win».[2]

Процес реформування охорони здоров'я спонукає медичні заклади бути більше клієнторієнтованими, що, в свою чергу, вимагає підвищення якості медичних послуг. Для аналізу діяльності установи важливим завданням керівника є впровадження індикаторів ефективності як інструменту контролю якості медичної допомоги та організаційної складової послуги. [2].

Варто зазначити, що невід'ємним елементом в системі сучасного менеджменту є медичні цифрові технології (eHealth). Електронні медичні інформаційні системи (EMCІМЕД, Електронна лікарня 2.0 та ін.), електронні інструменти (InSight 4.0) допомагають керівнику систематизувати роботу закладу та полегшують процес аналізу фінансово-економічних показників. [3] Оскільки після трансформацій медичних закладів їх керівники отримали більшу свободу в управлінні доходами та видатками, необхідним в прийнятті якісних управлінських рішень має бути економічний аналіз та фінансове планування. Якість комунікаційних показників також стає актуальним і показує репутабельність закладу і взаємозв'язок з пацієнтами.[2]

З огляду на досвід європейських країн, ще одним дієвим механізмом в управлінні закладами охорони здоров'я є запровадження медичного самоврядування. Як зазначає Міністр охорони здоров'я України Віктор Ляшко, це дасть можливість формувати правильну позицію і вектори розвитку як медичних установ, так і медичної галузі в цілому. [4]

Незважаючи на всі трансформації та інновації в управлінні медичними закладами, ця система залишається досить консервативною і потребує більш рішучих дій з боку всіх учасників системи охорони здоров'я України.

Список використаних джерел

1. Назарко С. О. Ефективне управління медичним закладом в умовах реформування системи охорони здоров'я. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7574> (дата звернення: 12.03.2024).
2. Кращі практики управління медичним закладом. Посібник/Проект USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я». Київ, 2021.
3. URL: <https://ehealth.gov.ua/> (дата звернення: 12.03.2024).
4. URL: <https://egolovlikar.expertus.com.ua/10013642> (дата звернення: 12.03.2024).

Шморгун А. С.,

здобувач першого рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом старшої викладачки Сутули О. А.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ПРИНЦИПИ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

PRINCIPLES OF PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS IN MODERN UKRAINIAN REALITIES

В сучасних умовах збереження та захист інтелектуальної власності стають необхідними для підтримки імпульсу інновацій і прогресу. Збереження цінних активів має важливе значення для забезпечення безперервного розвитку та процвітання суспільства навіть у найважчі часи. Під час воєнного стану, коли громадянські свободи можуть бути обмежені і панує невизначеність, права інтелектуальної власності винахідників, творців і новаторів повинні бути

захищені. Тому вкрай важливо створити надійні механізми та правові рамки, які забезпечать безпечне середовище для інтелектуальної власності. Перед державою постала надзвичайно важлива та непроста задача, яка полягає у захисті права на інтелектуальну власність під час воєнного стану. Під час конфліктів і воєнних дій, інтелектуальна власність часто може бути під загрозою руйнування, крадіжки або незаконного використання. Охорона і захист інтелектуальної власності має велике значення для стимулювання наукових досліджень, інновацій та технологічного розвитку.

З розвитком технологій, удосконалення методів та засобів виробництва значно збільшився асортимент та різновид товарів, які є носіями поняття інтелектуальна власність. Як наслідок маємо чітке зростання порушень які виникають з приводу прав інтелектуальної власності.

Зазначимо декілька ключових проблем щодо захисту інтелектуальної власності в Україні: недостатність ресурсів, включно з робочою силою та фінансуванням, перешкоджають правоохоронним органам виявляти та розслідувати порушення прав інтелектуальної власності. Контрафактна продукція, зокрема предмети розкоші, фармацевтичні препарати, програмне забезпечення та розважальні медіа, наповнює ринок, що призводить до значних фінансових втрат для власників прав інтелектуальної власності. Виробництво, розповсюдження та продаж піратських товарів процвітають через поєднання корупції та існування незаконних ринків. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу.

Щоб посилити захист інтелектуальної власності в Україні, уряд і відповідні зацікавлені сторони повинні зосередитися на кількох ключових сферах, а саме: посилення правоохоронних механізмів та забезпечення належними ресурсами правоохоронні органи; посилення співпраці між правовласниками, правоохоронними органами та відповідними зацікавленими сторонами для ефективної боротьби з підробками та піратством; постійне вдосконалення та оновлення законодавства про інтелектуальну власність; підвищення рівня обізнаності громадськості щодо важливості дотримання прав

інтелектуальної власності та надання вказівок для окремих осіб і підприємств щодо захисту своїх об'єктів інтелектуальної власності; забезпечення своєчасного та ефективного вирішення спорів щодо об'єктів інтелектуальної власності; заохочення міжнародного співробітництва та дотримання міжнародних договорів і угод. Співпраця з іноземними організаціями та обмін найкращими практиками можуть посилити зусилля із захисту активів інтелектуальної власності. Забезпечення безперервної роботи відомств та установ, що забезпечують правову охорону інтелектуальної власності має також вирішальне значення для підтримки захисту об'єктів інтелектуальної власності. Ці організації повинні мати плани заходів на випадок надзвичайних ситуацій, щоб гарантувати їх функціональність і безперебійну роботу. До цих заходів можна віднести: захист цілісності баз даних інтелектуальної власності; забезпечення доступності персоналу та надання каналів для реєстрації, перевірки та забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності; посилені заходи безпеки для захисту фізичних і цифрових ІР-активів від крадіжки, знищення або несанкціонованого доступу. Заходи фізичної безпеки можуть включати охорону приміщень, обмеження доступу і впровадження систем спостереження. Для цифрових активів: шифрування, контроль доступу, регулярне резервне копіювання та плани аварійного відновлення мають вирішальне значення для захисту конфіденційної ІР-інформації від кіберзагроз. Співпраця з експертами кібербезпеки та впровадження надійної ІТ-інфраструктури посилить захист об'єктів інтелектуальної власності.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Guo Lu – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Haojun Liu – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Zonghao Wu – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Богун Дарина Юріївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Бубир Ганна Олександрівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Ващенко Катерина Володимирівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Ведмедовська Єлизавета Михайлівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Вінник Валентин Сергійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Гайдук Поліна Олексіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Германова Юлія Дмитрівна – аспірантка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Горбатов Олександр Сергійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Григор'єва Світлана Василівна – аспірантка, старший викладач кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Дузь Сергій Володимирович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Д'яченко Костянтин Сергійович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Журбін Михайло Сергійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Заприкут Олександр Іванович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Каширова Наталія Михайлівна – аспірантка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Кодикова Поліна Вадимівна – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Конюхов Богдан Сергійович – здобувач вищої освіти, ХНУМГ ім. О.М. Бекетова (м. Харків, Україна);

Косачов Максим Едуардович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Краснобай Олександр Сергійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Кремінь Дмитро Андрійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Лантій Вікторія Миколаївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Лобода Владислав Вадимович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Логачова Олена Олегівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Ляшенко Марія Андріївна – здобувачка вищої освіти, Харківський національний університет радіоелектроніки, (м. Харків, Україна);

Макарова Софія Антонівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Мирошниченко Альона Юріївна – аспірантка кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Депутат Нововодолазької селищної ради, (м. Харків, Україна);

Мороз Олександр Володимирович – слухач 4-го курсу Медичного коледжу Tongji Хуачжунський університет науки і технології, (м. Ухань, Китай);

Музика Ярослава Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Мунтян Катерина Вікторівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Негрієнко Юлія Анатоліївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Павличенко Кристина Олегівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Пандоєв Олександр Омарович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Пелих Євгенія Олегівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Прокопова Юлія Олександрівна – здобувачка вищої освіти, ННУ «Каразінський банківський інститут» Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (м. Харків, Україна);

Радюк Павел Костянтинович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Рафаловська Валерія Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна;

Рудьонук Єлизавета Андріївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Старченко Аліна Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Таровська Анастасія Сергіївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Терещенко Антон Анатолійович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Тимченко Олександр Артемович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Тищук Олексій Михайлович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський

політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Точилова Ольга Ігорівна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Хекало Анна Юрївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Шанідзе Олександр Дмитрович – аспірант кафедри соціології і публічного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, Україна);

Шморгун Артем Сергійович – здобувач вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Яненко Марія Андріївна – здобувачка вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків, Україна);

Наукове видання

**«МОЛОДІЖНИЙ СОЦІОЛОГІЧНИЙ
ФОРУМ НТУ «ХП»»**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ**

17 травня 2024 м. Харків, Україна

Українською, англійською мовами.

*Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр,
прізвищ, а також за помилки несуть автори матеріалів*

Відповідальний за випуск: проф. Мороз В. М.

План 2024 р., поз. 59.

Підп. до друку 17.05.2024 р. Друк цифровий. Гарнітура Таймс.

Ум. друк. арк. 8,3. Безкоштовно.

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Самостійне електронне видання